

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrlometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

**PŘÍNOS POBYTU V DOMĚ NA PŮL CESTY PRO SOCIÁLNÍ
ZAČLENĚNÍ MLADÝCH DOSPĚLÝCH**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Stanislav Větrovský

Vedoucí práce: Mgr. Vladislava Závorská Ph.D.

OLOMOUC 2017

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně a uvedl v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použil.

V Květné 14. 5. 2017 _____ Stanislav Větrovský

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval své školitelce Mgr Vladislavě Závrské Ph.D. za odborné rady, které mi při psaní studie poskytla. Děkuji také všem, kteří mě podporovali. Tuto práci věnuji svojí manželce jako poděkování za trpělivost a podporu při výkonu sociální práce.

Obsah

1 Úvod.....	6
2 Výchova a socializace	8
2.1 Charakteristika výchovy, ústavní a ochranná výchova.....	8
2.2 Socializace v kontextu sociálního začlenění	11
2.3 Sociální začleňování a integrace.....	16
3 Charakteristika sociální služby Dům na půl cesty	17
3.1 Charakteristika sociálních služeb	18
3.2 Charakteristika služby Dům na půl cesty	19
3.3 Vznik a vývoj domů na půl cesty	21
3.4 Průběh, činnost a cíl poskytovaných služeb v DPC	22
3.5 Zřizovatelé a poskytovatelé služby DPC.....	23
4 Charakteristika Domu na půl cesty Květná Zahrada z. u.	25
4.1 Založení sociální firmy a vznik nových možností pro klienty	28
4.2 Rozšiřování pracovních příležitostí klientů.....	29
4.3 Zvládání požadavků kladených na klienty	31
4.4 Možnost opakovaného pobytu klientů.....	33
4.5 Jak hodnotit úspěšnost sociálního začleňování klientů	34
4.6 Realitní terapie.....	35
5 Metodologie výzkumu.....	39
5.1 Formulace hlavního a dílčích výzkumných cílů.....	39
5.2 Transformace cílů do tazatelských otázek.....	40
5.3 Metody výzkumu.....	41
5.4 Výběr respondentů.....	41
5.5 Sběr dat.....	42
6 Výsledky výzkumu.....	43
6.1 Hodnocení služby ze strany klientů.....	43
6.2 Hodnocení přístupu pracovníků ke klientům.....	45
6.3 Přínos pobytu v DPC pro klienta.....	47
6.4 Požadavky kladené na klienty	50
6.5 Naplňování potřeb	52
6.6 Opakované pobyty klientů v Domě na půl cesty.....	54
6.7 Informovanost klientů o službě	55
6.8 Přání klientů.....	58

6.9 Závěrečné shrnutí	59
Závěr.....	62
Bibliografie.....	67
Internetové zdroje.....	70

Úvod

Existuje období v životě člověka, kdy je postaven před fakt, který je často provázen konstatováním: „Už bys měl mít rozum, už jsi dospělý, už by ses měl starat o sebe sám.“ Je spojeno s pojmy, jako je dospělost, samostatnost, zodpovědnost. Ty se týkají nebo budou týkat každého z nás. Jde o období, se kterým se každý v životě setkal, setká, nebo jej možná právě prožívá. Mnozí tímto obdobím prochází sami a bez obtíží. Jiní mají podporu ve svých nejbližších, v rodině. I když neví, co dál, a občas ztrácí nad děním kontrolu, pokud vše nevychází podle jejich představ, s pomocí blízkých toto životní období zvládnou. Pokud ale nevyrůstáte v rodině, nebo nemáte s rodinou dobré vztahy, ocitnete se v situaci, kdy jste nuceni se s ním vypořádat sami a je otázkou, s jakým úspěchem. V takové chvíli je důležité mít někoho, kdo vás provází, pomůže vám a ukáže možnosti, jak se s tímto obdobím života vyrovnat. Není-li v této chvíli potřebnou oporou rodina, je dobré najít někoho, kdo ji zastoupí. Nejde o náhradu, protože fungující rodina je v každé životní fázi nenahraditelná. Existuje určitá skupina mladých lidí vyrůstajících v zařízeních, která po dosažení plnoletosti opouštějí, a protože pracovníci těchto zařízení nemají dále prostor ani povinnost se o ně starat, ocitají se mnohdy v nastalé situaci sami. Jiní mladí lidé se ocitnou v situaci, kdy sice žijí v rodině, ale ta jim neposkytuje oporu potřebnou pro zvládnutí tohoto těžkého období. Vystává otázka, kdo může v takovém případě pomoci. Existují zařízení, která ve výše uvedených případech musí za rodinu převzít odpovědnost a věnovat se mladým, o které se nikdo nestará, kteří se nemají na koho obrátit. Jedná se o Domy na půl cesty. Jsou to zařízení spadající do kategorie sociálních služeb, kde se mladé dospělé snaží naučit, co to znamená být zodpovědnou osobou, jak se postarat sám o sebe, jak se skutečně stát samostatným dospělým člověkem. Jsou zde lidé ochotní nabídnout oporu v případě, že si nejste jisti. Jsou si vědomí, že se mladí dospělí fungování v samostatném světě teprve učí.

Již více než dvacet let pracuji v pomáhajících profesích, z toho deset let přímo v sociální oblasti, v Domě na půl cesty. To mi umožnilo sledovat vývoj přístupu ke klientům a změny, které postupně přinášely získané zkušenosti, ale i rozvoj možností využitelných při práci s klienty. Domnívám se, že právě tyto možnosti a nové přístupy napomáhají při zlepšování atmosféry a vzájemných vztahů mezi klienty a pracovníky. Z toho následně vyplývá i zlepšování postojů klientů samotných, k sobě i k potřebě osobní změny, a zvýšení jejich úspěšnosti v rámci sociálního začleňování.

Cílem bakalářské práce je přiblížit činnost organizace Květná Zahrada Z. U. v souvislosti se sociálním začleňováním mladých dospělých. Celá práce je rozdělena na dvě části. První se zabývá teoretickým vymezením pojmů, které s tématem socializace a života v ústavní výchově souvisí. Druhá, prakticky zaměřená část, je založena na konkrétních zkušenostech 8 vybraných respondentů z řad uživatelů Domu na půl cesty, v zařízení Květná Zahrada. Výzkum se současně týká konkrétní organizace a zhodnocení její činnosti po desetiletém působení v oblasti sociálních služeb. Byl realizován metodou kvalitativního výzkumu. Při příležitosti deseti let od vzniku organizace, poskytující pobytovou službu, konkrétně Dům na půl cesty (dále jen DPC), bude práce využita jako zpětná vazba. Vedení organizace projevilo zájem o výsledky získané během výzkumu, a chce je využít při plánování dalšího rozvoje, při dalším rozvoji služby i při realizaci změn vedoucích ke zkvalitňování služby. Pracovníkům zařízení předkládá také pohled klientů na jejich práci, na jejich vnímání přístupu k nim, a nabízí možnost hledat nové cesty pro zkvalitňování práce s klienty. Získané názory klientů mohou ukázat pracovníkům i možnosti směřování osobního rozvoje právě v těch oblastech, kde klienti potřebují podporu a které mohou z výzkumu vyplynout.

Výchova a socializace

V teoretické části své bakalářské práce nejprve představím základními pojmy vztahující se k tématu. Budu se stručně věnovat otázce výchovy a socializace v procesu sociálního začleňování. Jde o oblasti vzájemně provázané. Výchova je součástí socializace a prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, a ve kterém probíhá jeho výchova, je neodmyslitelnou součástí pozdější socializace. Zde bych mohl doložit najeden příběh klienta, se kterým jsem se během svého působení v DPC setkal, a ukázat na něm, jak je náročná socializace u těch jedinců, kteří byli ovlivněni nedostatečnou nebo chybějící výchovou. Také se zaměřím na otázku, zda je pro děti a mladistvé rozdílné, vyrůstají-li v ústavní či rodinné výchově, a jaký mohou mít tato rozdílná zázemí dopad na jejich fungování v životě. Odpovězme si tedy nejprve na otázku, co rozumíme pod pojmem výchova a socializace. Případně hledejme jejich vzájemný vztah.

2.1 Charakteristika výchovy, ústavní a ochranná výchova

Výchovou rozumíme proces, který lze označit jako cílevědomou, plánovitou a všestrannou činnost směřující k přípravě člověka pro jeho společenské úkoly a osobní život. Jde o proces celoživotní a působící na další oblasti života jako je například učení nebo socializace. Její snahou je přeměna člověka po stránce tělesné i duševní. Zprostředkovává znalosti, dovednosti a postoje, které jsou přítomny v dané společnosti, a je pokládáno za důležité předat je dalším generacím. To vše vede ke stmelování a vytváření identity s určitou kulturou nebo civilizací. Výchova bývá ovlivněna sociokulturními podmínkami a odlišnými koncepcemi chápání člověka. Mělo by být naší snahou vychovat dítě k samostatnosti. „Chceme přece vychovat člověka, který bude schopen samostatně obstát v životě, zvládat rutinní záležitosti a další úkoly všedního dne v domácnosti, zaměstnání i dalších oblastech života.“ (Horáková, 2009, str. 91) „Je důležité si uvědomit, že děti, které se dnes rodí, budou za pár let řídit naši společnost, rozhodovat o mezilidských vztazích, o běhu našeho světa. Výchova v prvních fázích života vytváří velkou šanci, že i v budoucnosti bude vývoj jedince a jeho sociálních vztahů přiměřený.“ (Horáková, 2009, str. 14) Stejně i Matějček uvádí výchovu jako zásadní úlohu rodičů, a to již v prvních fázích jeho života. Vyzdvihuje vztahy v rodinách a také prostředí rodiny jako významný faktor ovlivňující výchovu. Jednotlivé rodiny se podle něho mezi sebou liší tím, jaké jsou vztahy mezi jednotlivými členy, jak se k sobě chovají, jak řeší problémy, které v rodině vznikají, jak se vyrovnávají s nepříjemnými životními situacemi. (Matějček, 1992)

Sociální psychologie, jak uvádí Maříková, vidí rodinu jako sociální prostředí, které většinou poskytuje dítěti základy socializace. O základna po celý život je pro člověka významnou referenční skupinou. (Maříková, 1996). Je také významným faktorem, který dále uvádím jako socializační. To znamená, že výchova, a to zejména právě v rodině, vytváří u jednotlivce potřebné dovednosti zvládat v budoucnu sociální vztahy a také je vytvářet. Výchova probíhá aktivně, přímým působením rodičů, ale i pasivně. V rámci pasivní výchovy dítě vnímá chování rodičů i svého okolí a přejímá způsoby chování a jednání. To vytváří základ pro pozdější postoje, ale i vnímání hodnot a vztah ke společnosti jako takové. Zásadní je výchovná role rodiny pro člověka dospívajícího. Můžeme říci, že pro výchovu v rodině je typické vzájemné ovlivňování dítěte dospělými a naopak. Je nesmírně důležité jaké vzory a modely chování dítě převezme a bude je uplatňovat. Zde se dostávám k mladým lidem, kterým je věnována tato práce, k lidem, kteří tyto zkušenosti a postoje získávají v jiném prostředí než je prostředí rodiny. Ti se v budoucnu mnohdy stávají klienty DPC a mnohé znalosti a dovednosti, které jiní poznávají ve svých rodinách, přijímají až zde. Je potom možné pozorovat rozdíly mezi mladými lidmi, kteří přicházejí například z dětského domova, a mezi těmi, kteří své dospívání prožili v rodině. Sobotková uvádí ve své knize, že v dospívání bývá mladý člověk možná až přehnaně kritický, a postoje rodičů často srovnává s názory a normami svých vrstevníků. Přesto se úloha rodiny jako referenční skupiny nijak nemění. Rodiče vytváří model pro hodnotovou orientaci a jsou opěrným bodem při řešení krizových situací. Naproti tomu vliv vrstevníků se projevuje především v oblasti běžného denního života. Sobotková, dále uvádí, že vztahy v rodině působí na chování a emocionalitu dětí a dospívajících. Rodinné prostředí je podle ní velmi ovlivněno výchovným stylem rodičů vůči dětem ale i vztahy, které mají děti k jednotlivým členům rodiny. (Sobotková, 2014) Sobotková ve své knize uvádí výsledky, ke kterým v roce 1998 došla Grecková ve své studii zahrnující problematiku vztahů v rodině. Ta zjistila, že u chlapců souvisí míra problémového chování s mírou důslednosti otce a působí tu také kombinace lhostejnosti matky s poskytováním autonomie od otce. U děvčat souvisí problémové chování s vnímanou hostilitou a direktivností rodičů. (Sobotková, 2014) Vztahem mezi výchovou, emocionálními problémy a problémovým chováním se zabývala například také studie Prokopčákové, ve které zjistila, že adolescenti s přísnými rodiči se více obávají vlastní budoucnosti. Chlapci, kteří mají přísnou matku, jsou více neklidní, nespokojení se svým vzhledem a často nechtějí žít. Dívky s přísným otcem se často cítí nezajímavé, nepohodlné a osamocené. Často také mívají psychosomatické potíže. Zde tedy vidíme příklady některých vlivů výchovy, zejména výchovy v rodině jako socializačního faktoru ovlivňujícího pozdější průběh socializace.

(Prokopčáková, 1995) Na tomto místě bych chtěl zdůraznit provázanost mezi výchovou a socializací. Socializace se odehrává prostřednictvím **socializačních faktorů**. I výchovu lze označit jako socializační faktor. Její vliv pro pozdější socializaci je zásadní. Je to právě výchova v rodině, kde jedinec získává návyky potřebné při pozdějším sociálním začleňování. Zde se učí soužití s ostatními, učí se přijímat společenské normy, přijímat požadavky společnosti. Právě výchova v rodině vytváří pomyslnou startovní čáru, na které mladý člověk stojí ve chvíli vstupu do života. Pokud tuto výchovnou roli zajišťuje někdo jiný než rodina je i zmíněná startovací čára jiná a jiná je i pozice mladého člověka, který na ní stojí a vstupuje do samostatného života.

Jaké se tedy nabízejí možnosti, pokud rodina svou výchovnou funkci neplní nebo chybí úplně. V případě chybějící rodiny je využíván institut tzv. náhradní rodinné péče, představovaný pěstouny nebo opatrovníky, případně dočasnými opatrovníky. Pokud nejsou rodiče pro dítě tzv. perspektivně „použitelní“ v otázce jeho všestranného rozvoje, musí zde být někdo, kdo se stane jejich zástupcem. Stává se dočasně oním rodičem, který dítěti pomáhá při vstupu do života (nejen o něj pečuje). Jinou, do jisté míry „extrémní“, možností jsou zařízení ústavní a ochranné výchovy. U té bych se rád chvíli pozastavil, protože právě z těchto zařízení často přicházejí mladí lidé do DPC, jimž se ve své práci věnuji. Přiblížíme si význam a funkci těchto zařízení v rámci České republiky. Laické veřejnosti může význam pojmů ústavní a ochranná výchova připadat často podobný a nevidí mezi nimi větší rozdíl. Ústavní a ochranná výchova se ale v mnohém liší. V čem spočívají rozdíly mezi nimi, najdeme například v zákoně o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních zák. č. 109/2002 sb., rovněž tak v zákoně o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže zák. 218/2003 Sb.. Pokud je přistoupeno k ústavní výchově, je vždy nařízena rozhodnutím soudu v občanském soudním řízení. Ukládá se dítěti do dosažení osmnácti let, tedy do dosažení jeho plnoletosti. Ukládá se v případech, kdy je výchova dítěte vážně narušena nebo ohrožena a žádná výchovná opatření nevedla k nápravě chování dítěte. Ukládána je i v případě, že rodiče nemohou z jakýchkoliv důvodů výchovu zabezpečit a zajistit mu potřebné rodinné zázemí. Nařízení ústavní výchovy předchází podrobné zkoumání, zda není možné zvolit variantu náhradní rodinné péče nebo umístění do zařízení ZDVOP (zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc). Tyto formy jsou vždy upřednostňovány a ústavní péče je vždy využita jako jedna z krajních možností. Pokud je dítě do ústavní výchovy umístěno, je povinností soudu jedenkrát za půl roku přezkoumat, zda trvají podmínky, které vedly k umístění dítěte do ústavní výchovy, nebo není-li možné zvolit některou formu náhradní rodinné péče. Ochranná výchova je vždy nařízena soudem, a to v situacích, kdy

mladistvému nebyla zajištěna řádná výchova, nebo byla tato výchova zanedbaná, a zároveň tento nedostatek nelze v rodině, ve které mladistvý žije, odstranit. (zákon o odpovědnosti §22). Nařízená ústavní výchova není pouze prvek represivní, trestající nevhodné chování dítěte nebo mladistvého. Je hlavně prostředkem preventivním, znemožňujícím opakování páchaní provinění, zároveň izoluje jedince od negativního vlivu prostředí, ve kterém se do té doby pohyboval, a také jej chrání před škodlivými vlivy, mezi které jednoznačně patří i nedostatečná výchova. Ochrannou výchovu opět vždy nařizuje soud. Koná tak na podnět pracovníků orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Jde o odbor péče o děti a mládež příslušného pověřeného městského úřadu. Tento orgán má mimo jiné zastupovat zájmy dítěte v řízeních, v nichž se rozhoduje o nezletilých dětech (např. komu bude dítě svěřeno do výchovy, jaké bude výživné, jak bude upraven styk rodičů s dětmi). Ocitne-li se dítě ve stavu nedostatku řádné péče anebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jeho jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo narušen, je obecní úřad obce s rozšířenou působností povinen podat neprodleně návrh soudu na vydání předběžného opatření. Jestliže je dítě vystaveno tělesnému nebo duševnímu násilí ze strany rodiče nebo jiné osoby, která žije s dítětem ve společné domácnosti, může obecní úřad obce s rozšířenou působností podat jménem dítěte soudu návrh na vydání předběžného opatření na uložení opatření k ochraně dítěte před domácím násilím. Toto je pouze jedna strana činnosti OSPOD. Mezi další oblasti jeho působení patří i pomoc při návratu dětí zpět do rodiny. Zde bych chtěl podotknout, že jsem se často setkal se snahou pracovníků o umístění dětí tak, aby o ně bylo postaráno, ale další snaha o řešení situace, jež by vedla k umístění dítěte ať již do náhradní rodinné péče nebo některého zařízení, byla nedostatečná. Jelikož dnes již ochrannou a ústavní výchovu zajišťují různá zařízení, existují mezi nimi a jejich přístupy rozdíly. Dochází k transformaci dětských domovů na menší zařízení a nemalou podporu mají i soukromé dětské domovy rodinného typu. Veškerá tato snaha směřuje k vytváření prostředí, které se co nejvíce blíží běžné rodině. „Do těchto zařízení bývají umísťovány děti s dlouhodobou perspektivou pobytu, zejména proto, že se vazby a styky s původní rodinou nedoporučují.“ (Arnoldová, 2016, str. 267)

2.2 Socializace v kontextu sociálního začlenění

Jak jsem se již zmínil, nelze hovořit o socializaci a opomenout výchovu a naopak. Socializace je celoživotní proces seznamování se s **kulturním prostředím**, osvojování si způsobů chování a společenských norem a následné přizpůsobení se **společenskému životu**. Proces socializace probíhá od narození podle pohlaví, věku, postavení, profese, atd.

Společnost jedinci "vnutí" **sociální roli**, která skrze **normy** reguluje jeho chování a prožívání různých situací. Můžeme ji také označit jako celoživotní proces utváření a vývoje člověka ve společenskou bytost. Tento proces probíhá ve vzájemné interakci jedince a společnosti. Pojem socializace jako takový je užíván od čtyřicátých let dvacátého století. Vychází z latinského slova socialis, které můžeme přeložit jako společenský, družný, případně spojenecký. Jde o postupnou přeměnu člověka jako biologického tvora ve společenskou bytost. (Nakonečný, 1970) Kroupová ve své knize cituje R. E. Parka: „Člověk se nerodí lidským, ale lidským se stává.“ (Kroupová, 2016, str. 41). Proces socializace a regulace chování či jednání můžeme označit jako nejvýznamnější sociální proces, který v lidském životě probíhá. Poskytuje jedinci možnost začlenit se do různorodých sociálních prostředí, ve kterých se během života může ocitnout. Přináší i porozumění zákonitostem soužití jednotlivých členů dané společnosti, osvojení si poznatků o zvycích, postojích, víře, normách, ideálech a způsobech nahlížení světa převládající většiny. Zaměříme-li se na cíl socializace a pokusíme-li se ho nějak vymezit, můžeme ji v užším smyslu slova označit pojmy jako **enkulturace** – kterou rozumíme jako neukončenou celoživotní část socializačního procesu, během něhož se novorozenec původně neutrální stává součástí společnosti a přejímá její kulturu. **Personalizace** - ve které jde o vytváření individualizované osobnosti člověka především výchovou a sebevýchovou. Případně **profesionalizace** - jíž chápeme jako získávání kompetencí a pozic ve společnosti. Socializace probíhá v rovině primární a sekundární. Na tomto místě můžeme dokonce hovořit o druhém narození. Poprvé biologicky a podruhé, v důsledku socializačního procesu, jako bytost společenská. Tato proměna se uskutečňuje prostřednictvím sociálních interakcí s druhými lidmi v sociálním okolí. Během tohoto procesu si člověk osvojuje hodnoty a normy, stejně tak i způsoby chování platné v dané kultuře, společnosti a skupině, jejímž členem se jedinec stává. Jde o proces, ve kterém jedinec přijímá sociálně akceptovatelné hodnoty, postoje, očekávání a modely chování dané kultury. Jak uvádí Mužík, přijímá jedinec tyto skutečnosti a znalosti ne proto, že si je v praxi ověřil, ale na základě gnozeologických faktorů jako je důvěra k těm, kteří mu je sdělili (Mužík, 1998). Co tedy můžeme označit jako cíl socializace? Keller vidí jako její cíl zformovat bytost tak, aby byla schopna se samostatně chovat tak, jako by byla pod stálým dohledem ostatních členů skupiny. Právě dosažení této schopnosti bývá nazýváno druhým, sociokulturním narozením. Je to prostředek k zajištění kontroly chování a myšlení členů společnosti, kterým prochází každý lidský tvor. (Keller 1997)

V čem tedy spočívá důležitost a význam socializace? Je zásadní pro formování osobnosti člověka, jeho organizaci postojů, očekávání, pro formování zvyků a jeho chování.

Formuje člověka jako sociální bytost a součást sociální reality. Stejně zásadní je i její význam pro tzv. reprodukci sociálních vztahů. To znamená, že je člověk schopen předávat ty sociální vzorce, které se sám naučil. To umožňuje udržet ve společnosti určitá pravidla vyžadovaná danou kulturou, a tato pravidla přenášet z generace na generaci. Kromě toho je socializace procesem, ve kterém jsou mladí lidé začleňováni do organizované společnosti. Jeho součástí je také učení se různým sociálním rolím a dovednostem. Ty jsou potom nutné k přežití a uspokojení vlastních potřeb. Každá z etap lidského života, kterými člověk prochází, přináší svá specifika i rizika, se kterými se střetáváme a jsme nuceni se s nimi nějak vypořádat. Procházíme etapami vývoje a můžeme hovořit o vývojové dynamice a jejích důsledcích, tak jak o nich píše ve své knize Vagnerová: „Na úrovni subjektivního prožívání je vývojová dynamika ovlivňována vzájemným vztahem potřeby jistoty a bezpečí a potřeby změny, která další vývoj stimuluje.“ Dále rozvíjí význam těchto potřeb a spojuje je s motivací jedince ke změně. Vagnerová dále uvádí: „Vztah těchto dvou potřeb závisí na osobnosti jedince, aktuálních vlivech prostředí a na minulých zkušenostech, které spoluurčují význam každé situace. Aktuální preference jedné či druhé potřeby signalizuje míru motivace a připravenosti k určité zejména psychosociální proměně.“ (Vagnerová, 2011, str. 33) Společnost prostřednictvím určitých sociálních skupin předává generacemi prověřené a obecně přijímané vzorce chování. Tím zajišťuje kontinuitu jejího materiálního i duchovního rozvoje. Stejně nebo podobné hodnotové normy a vzory chování představují kulturní vzory. Ty jsou potom zárukou stability společnosti. Každá společnost usiluje o vlastní stabilitu, a proto je pro ni zásadní věnovat socializaci dostatečnou pozornost. Socializovaný jedinec je schopen osvojovat si specificky lidské způsoby chování a jednání. Chápe sociální realitu a díky tomu se začleňuje do sociokulturního kontextu. Dokáže reagovat na rozličné sociální situace očekávaným způsobem, což mu umožňuje sociální interakci s ostatními členy společnosti. Jedinec si osvojuje hodnoty a normy, stejně jako způsoby chování platné v dané kultuře a společnosti, ve skupině, jejímž členem se stává. Tím, že přijímá vzorce chování dané společnosti, stává se její kultura součástí jeho osobnosti. Je to proces, kdy se jedinec ztotožňuje s mnoha sociálně akceptovanými hodnotami, postoji, očekáváními a modely chování. Kromě toho, že dochází k vytváření tzv. sociálního já, je důležitý také jako proces, kdy se lidská kultura přenáší z generace na generaci, kdy jsou mladí začleňováni do organizované společnosti a zahrnuje také učení se různým sociálním rolím a dovednostem nutným k přežití a uspokojení vlastních potřeb. Od socializovaného jedince následně společnost očekává, že bude schopen osvojovat si specificky lidské způsoby chování a jednání, chápat sociální realitu a podle ní jednat a reagovat v různých sociálních situacích

očekávaným způsobem. Zde je důležité zmínit, jak uvádí Reichel, že osobnost a Já nejsou pouhým výsledkem sociálního prostředí, ale také charakteristik, které jsme zdělili. (Reichel, 2008). Jedinec si vytváří kromě jiného i etická a estetická kritéria a vztahy k nemateriálním, ale i materiálním hodnotám. To potom následně vytváří jeho životní styl. Jedinec si na jedné straně uvědomuje určitý systém i rozsah závazků plynoucích ze života v určité sociální skupině, ale otvírá se mu možnost pokoušet se změnit například v rámci své sociální role. Otvírá se možnost zažít možnosti, ale i meze svobodné volby při vytváření své sociální pozice.

V prvním období života člověka hovoříme o socializaci primární, někdy je označována také jako raná. Probíhá v nejranějším období člověka, v prvních letech jeho života. V tomto období jsou jedinci předávány základní kulturní návyky, jedinec si vytváří svůj bezprostřední svět. „Odehrává se v rodině v době dětství a dospívání. Dítě se učí zvládat biologické impulsy svého těla. Je to doba, kdy je učení do značné míry emoční záležitostí“. (Jandourek, 2008, str. 81) Je to součást komplexního vývoje dětí a mladistvých, přecházející do socializace dospělých. Primární socializace přináší: rozvoj jazyka a rozvoj jedincovy identity, osvojování kognitivních dovedností, rozvoj sebekontroly a sebeovládání, osvojování norem, vytváření a internalizaci morálních standardů, postojových a motivačních komplexů a hodnotové hierarchie a osvojování sociálních rolí. Zásadní socializační činitele v tomto období jsou jednak rodina a spolu s ní i další členové příbuzenské skupiny. Pro správný sociální vývoj v tomto období, je důležitý intenzivní prožitek, který poskytuje mateřská láska a také pocit jistoty a bezpečí, který získává kontaktem se známými lidmi. Období, ve kterém si dospívající má osvojit společenské hodnoty i pojetí sebe sama, nazýváme socializací sekundární, pro kterou je někdy užíván název anticipační. „Odehrává se v menších sociálních skupinách. Týká se především období dospívání, ale i života dospělých“ (Jandourek, 2008, str. 81). Podle Nakonečného patří také mezi prvky sekundární socializace orientace v základních společenských normách a hodnotách, postupný vývoj sebekontroly vedoucí ke vzniku prosociálního chování (Nakonečný, 1970). Zahrnuje přijímání hodnot, které nemají obecně platnou povahu, ale mají často povahu speciální, týkající se různých poznatků z určité oblasti lidských aktivit. Nabízí také možnost zaujímat k předkládaným hodnotám a normám hodnotící, případně kritická stanoviska. To umožňuje rozvoj osobnosti, která je schopna samostatného rozhodování. Zbývající část života, podle Jandourka, ovlivňuje tzv. socializace terciální. V ní jde o to, aby byl jedinec schopen dostat novým požadavkům ve změněné situaci. Například při změně zaměstnání, nebo po vzniku nové společenské situace. (Jandourek, 2008) Každá z etap lidského života, kterými člověk prochází, přináší svá

specifika i rizika, se kterými se střetáváme, a jsme nuceni se s nimi nějak vypořádat. Procházíme etapami vývoje a můžeme hovořit o vývojové dynamice a jejích důsledcích, o kterých hovoří ve své knize Vágnerová: „Na úrovni subjektivního prožívání je vývojová dynamika ovlivňována vzájemným vztahem potřeby jistoty a bezpečí a potřeby změny, která další vývoj stimuluje.“ Vágnerová dále rozvíjí význam těchto potřeb a spojuje je s motivací jedince ke změně: „Vztah těchto dvou potřeb závisí na osobnosti jedince, aktuálních vlivech prostředí a na minulých zkušenostech, které spoluurčují význam každé situace. Aktuální preference jedné či druhé potřeby signalizuje míru motivace a připravenosti k určité zejména psychosociální proměně.“ (Vágnerová, 2011, str. 33)

Hlavní a nezastupitelné místo v procesu socializace zaujímá rodina. Je primárním činitelem v socializaci jedince. Zde získává potřebné podněty, které postupně přijímá a vytváří si z nich vlastní postoj k okolnímu světu. Tento proces lze označit, jak o něm píše Nakonečný (Nakonečný, 1970), jako postupnou přeměnu člověka jako biologického tvora ve společenskou bytost. Matějček uvádí, že: historie vzniku rodiny sahá už do pradávných dob. Lidé se tehdy od současné podoby velmi lišili, avšak něco měli přesto společné. Přirozený pud plodit a rozmnožovat živočišný druh, ale také své potomstvo ochraňovat, učit, vzdělávat a připravovat pro život. Člověk totiž už tehdy přicházel tak malý a zranitelný do nebezpečného světa, že péče a ochrana v intimním prostředí muže, ženy a popř. dalších blízkých lidí, byla jakási životní nutnost k přežití. Autor dále uvádí, že k vývoji dítěte ve zdravou a společností užitečnou osobu, je zapotřebí stálé, citově příznivé a vřelé prostředí. Takové prostředí by pro dítě měla vytvořit právě rodina (Matějček, 1994). Ta je základní referenční skupinou a její postoje a hodnoty jsou zdrojem první interpretace světa dítěte. Na základě těchto postojů může být kladná, ale i záporná, a má zásadní vliv na jeho další rozvoj. Pokud například vyrůstá dítě v rodině, kde je k řešení problémů užíváno násilí, lze očekávat, že tento model bude později přenášet i do své role rodiče. Jestliže vyrůstá v prostředí, ve kterém rodičovský vzor chybí úplně, je pravděpodobné, že přijímání a formování se do role rodiče bude pro něj obtížnější. Skutečnost, v jakém prostředí dítě vyrůstá, má tedy velký vliv na jeho budoucí život. Zejména v pozdějším věku dítěte tedy můžeme vidět rozdíly ve způsobu života a chování dítěte, které vyrůstá v intimním prostředí rodiny, či v méně osobním prostředí ústavu. Matoušek definuje důležitost rodiny především ve formaci osobnosti, hodnot, tradic a postojů k ostatní skupinám, se kterými se dítě setká. Normy jednotlivých rodin tedy většinou bývají odlišné a specifické. Dále uvádí, že se pokusy, se kterými se můžeme setkat v historii, o přesunutí rodičovské péče na jiné osoby či skupiny v širším měřítku neujaly. Model rodiny tvořený rodiči a dětmi totiž zajišťuje určitou stabilitu. Tato stabilita osob a prostředí (domov)

hraje vedle uspokojení primárních potřeb (nasyčení) velmi důležitou roli ve vývoji dítěte. (Matoušek, 2005) Během mého působení v Domě na půl cesty, jsem měl možnost se setkat s klienty, kteří prošli různým výchovným působením a to se také projevilo na jejich postojích a názorech. Mohu jako příklad uvést klienta, který většinu svého života byl rodiči, a to zejména otcem, vnímán jako problémový, a bylo mu neustále opakováno, že nikdy jiný nebude a nikdy nic nedokáže. Po jeho příchodu do DPC se poprvé v životě setkal s lidmi, kteří mu byli ochotni důvěřovat. Prožitek této důvěry byl pro něho natolik motivující, že dokázal překonat veškeré překážky (dluhy, nepochopení v rodině, pocit osamělosti) a nynější postavení, jak hmotné, tak sociální, které se mu podařilo vybudovat, překonalo všechny jeho původní cíle a plány. Těžko asi někdo najde odvahu označit se za dokonalého rodiče, ale přesto všechno poskytujeme dětem to nejdůležitější. Tím myslím jistotu, prožitek toho, že o mě někdo stojí, že mám svou cenu. Je velmi těžké pomáhat klientům hledat v jejich osmnácti letech sebeúctu, když v nich byla celý jejich dosavadní život potlačována. Těžko lze očekávat bezproblémové soužití u klienta, který většinu svého života prožil v prostředí, kde měl rozhodující slovo pouze ten silnější. Stejně tak je obtížné budovat v někom osobní odpovědnost, když doposud tuto odpovědnost za něho přebíral někdo jiný.

2.3 Sociální začleňování a integrace

Z pohledu psychologie každý v životě zaujímáme nějakou roli a stáváme se určitou osobností. Někdy jsme postaveni do situace vyrovnat se s přijetím role, která nemusí být zcela podle našich představ. To, jak se podaří roli přijmout, je úkolem socializace. Lze říci, že socializace přispívá k vytváření osobnosti, a tu můžeme popsat jako systém rolí. „Pojem role nám pomáhá porozumět orientaci a jednání lidí ve společnosti. Jedinec organizuje své chování podle toho, které role mu byly přiděleny (umožněny, někdy i vnuceny.). Každá role představuje určitý soubor očekávání, jimž má nositel vyhovět, a zároveň soubor požadavků, jež je oprávněn klást na nositele jiných rolí, zejména rolí komplementárních, tj. doplňkových k jeho vlastní roli.“ (Říčan, 2013, str. 206) „Socializace tedy znamená přizpůsobení se normám společnosti, dodržování konvence, chování odpovídající určené roli - role dítěte, žáka, role svého pohlaví, role - v zaměstnání, role zákazníka, pacienta, souseda, chodce atd. Jde o postupnou přeměnu člověka jako biologického tvora, ve společenskou bytost.“ (Nakonečný, 1970, str. 135) „Dívky jsou v tomto ohledu vystaveny silnějšímu společenskému tlaku k přijetí požadavků plynoucích z obecných představ o roli dospělé ženy. Požadavky týkající se mužské role jsou naopak pro chlapce mnohem přijatelnější. Mužská role s sebou přináší určitou svobodu a společenskou prestiž, takže na rozdíl od dívek určité výhody

získávají.“ (Janošová, 2008, str. 210). Přijetí reálných možností své životní role tedy otvírá cestu k přijetí sebe sama a svého místa ve společnosti.

Komplikace při integraci se týkají převážně lidí a skupin, které se od ostatních liší (lidé s postižením, etnické menšiny, přistěhovalci a uprchlíci, lidé propuštění z vězení), a proto k jejich úplné socializaci nedochází přirozeným způsobem. Je proto nutné těmto lidem pomáhat a jejich integraci do společnosti podporovat. Mezi tuto skupinu můžeme zařadit i mladé lidi stojící na počátku svého samostatného života, ocitající se ve specifické životní situaci. „Životní situaci lze jednoduše definovat jako vztah vzájemných očekávání mezi člověkem a jeho (sociálním) prostředím (očekávání má charakter nároku, úkolu i touhy a přání). Každá životní situace má svoji specifickou strukturu (prvky a jejich konstelaci) a vyvíjí se v kontextu životního cyklu.“ (Navrátil, 2003, str. 88) Stojí před mnoha úskalími, se kterými jsou nuceni se vyrovnávat. Jako handicap lze označit rozdílnou startovní pozici mladých lidí opouštějících dětské domovy nebo jiná školská zařízení. Tito mladí dospělí na rozdíl od svých vrstevníků žijících v běžném sociokulturním prostředí postrádají často některé zkušenosti, které jinak mladí lidé získávají v rodinách, nebo jim v jejich získávání rodiče nebo rodina pomáhají. Tento handicap se jim snaží pomoci překonat pracovníci pomáhajících profesí v zařízeních zaměřených na tuto cílovou skupinu. Jedná se většinou o mladé lidi ve věkovém rozmezí 18 až 26 let, kteří po dosažení zletilosti nebo po ukončení školní docházky opouštějí ústavní zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy nebo opouštějí pěstounské rodiny, případně nefunkční biologické rodiny případně ty, které byly pod dohledem oddělení sociálně právní ochrany dětí při vstupu do samostatného života. Pomoc jim nabízejí kontaktní centra, poradenská centra, pracovníci úřadů práce apod. Zařízení, které spadá do kategorie pobytových služeb specializující se právě na tuto cílovou skupinu, je Dům na půl cesty. Je pozitivní, že se prohlubuje povědomí o těchto zařízeních u pracovníků hlavně v oblastech nesouvisející přímo se sociální činností. V počátcích mého působení v DPC jsem se často setkával s otázkou, co je DPC, a vysvětloval jsem, jak a komu pomáhá, na koho se zaměřuje. V současnosti je již obecná znalost mnohem lepší a zájem se obrací na konkrétní oblasti, které tazatele zajímají.

Charakteristika sociální služby Dům na půl cesty

O tom, že bezpečí podporující motivaci ke změně poskytuje jedinci jeho sociální prostředí, jsem se již zmínil. Stejně tak jsem uvedl, že je to na prvním místě rodina a nejbližší tvořící

toto sociální prostředí. Pokud ale tento prvek chybí, nebo je jakýmkoliv způsobem narušena jeho funkčnost, potřebuje člověk, zejména mladý, podporu, aby dokázal přechod do další životní etapy zvládnout. Mezi situace, kdy člověk potřebuje pomoc a podporu, můžeme zařadit přechod do dospělosti a s tím spojené odpovědnosti za sebe a svůj život. Je mnohé, co mladý dospělý potřebuje poznat a naučit se. Jde o období, které bývá pro mladé lidi těžko zvládnutelné. Chybí-li jim podpora rodiny nebo blízkých, mohou jim nabídnout pomoc sociální služby: „Jsou poskytovány lidem sociálně znevýhodněným; jejich cílem je zlepšit kvalitu života těchto lidí, chránit je před riziky, která na ně v těchto situacích doléhají, a napomoci jim k začleňování do společnosti.“ (Gulová, 2011, str. 33) Sociální služby je možné v rámci zákona o sociálních službách rozdělit podle způsobu, jakým jsou poskytovány, a to jako **ambulantní, pobytové** nebo **terénní**. Zákon č.108/2006 sb. definuje: „Pobytovými službami se rozumí služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb. Ambulantními službami se rozumí služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování. Terénními službami se rozumí služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.“ (Úplné znění, 2013)

3.1 Charakteristika sociálních služeb

Služby je také možné rozdělit na služby **sociální péče** a **sociální prevence**. Služby sociální péče napomáhají osobám se stabilizovaným zdravotním stavem zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost s cílem umožnit jim zapojení do běžného života společnosti. Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou jím ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky, způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné osoby. Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. (Úplné znění, 2013)

Podle Matouška můžeme rozdělit sociální služby také podle jiných kritérií: „Například podle toho, kdy s jakým cílem a jakým způsobem jsou poskytovány. Potom hovoříme o službách **preventivních, terapeutických** a **rehabilitačních**.“ (Matoušek, 2011, str. 179).

S poskytováním sociální služby je spojeno i poradenství, které má pro klienty zásadní přínos. To zahrnuje, podle zákona č. 108/2006 sb., poradenství základní, poskytované bezplatně každým poskytovatelem sociální služby a dále poradenství odborné. O základním i

odborném poradenství hovoří Arnoldová ve své knize „Základním poradenství, které poskytuje osobám potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Patří k jedné ze základních činností při poskytování všech druhů sociálních služeb, a poskytovatelé služeb jsou vždy povinni tuto činnost zajistit.“ (Arnoldová, 2016, str. 28) Odborné poradenství je již specializováno v závislosti na potřebách klientů. Zahrnuje, jak uvádí ve své knize doktorka Arnoldová, poradenství v oblasti: pracovní, rodinné, občanské a poradenství k překonání obtížných životních situací. „To je poskytováno formou socioterapeutické pomoci marginálním skupinám, zejména občanům vracejícím se z výkonu trestu odnětí svobody a mladým dospělým propuštěným ze školských zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy po dosažení zletilosti.“ (Arnoldová, 2016, str. 28) Ve své práci se zabývám službou, která se řadí mezi služby pobytové. Jde o DPC. Podle zákona o sociálních službách, patří mezi služby v kategorii sociální prevence. Službu DPC využívají nejčastěji tzv. mladí dospělí. Jde o skupinu mladých lidí, kteří stojí na počátku své životní i pracovní kariéry, ale nemají dostatek zkušeností, aby jejich hledání vlastního životního směru mohlo probíhat úspěšně a bez komplikací. Jde o mladé lidi přicházející z ústavní výchovy, náhradní rodinné výchovy, z rodin, kde byla výchova nějakým způsobem narušena, nebo jde o mladé lidi, kteří se ocitli na počátku své dospělosti v obtížné životní situaci. Lze se setkat též s klienty, kteří již mají zkušenosti s bezdomovectvím a negativními jevy, které ho často provází. Mnozí jsou zvyklí, na neustálou péči zaměstnanců ústavních zařízení, nebo přicházejí z prostředí, kde se jim péče nedostávala téměř žádná nebo jen minimální. Představují si život v DPC podobně jako život v ústavu a přicházejí s různými očekáváními. Nebyli konfrontováni s povinností, jako je platba nájmu, docházení do práce, péče o domácnost. Snahou sociálně preventivních služeb, např. DPC, je napomoci těmto mladým lidem v jejich integraci do společnosti. Suchá ve své knize uvádí: „V současné době jsou nároky na vstup do světa dospělých složitější. Rovněž lze konstatovat delší časové rozmezí dospívání.“ Příčiny toho vidí v časnějším začátku dospívání, v delší době vzdělávání a také ve vyšších sociálních nárocích pro úspěšné společenské zařazení mladých lidí. Dále uvádí skutečnost že: „Ekonomické, technické, organizační, politické a další aspekty společenského vývoje vyžadují stále náročnější přípravu na dospělost.“ (Suchá Jaroslava, 2014, str. 9)

3.2 Charakteristika služby Dům na půl cesty

Představme si tedy tento druh sociální služby trochu blíže. DPC jsou zařízení, která poskytují mladým lidem po odchodu z dětských domovů možnost přechodného bydlení. To však není jediná služba, kterou tato zařízení svým klientům poskytují. Klient se s pomocí

pracovníků DPC učí žít samostatně se vším, co k tomu patří. Hledá si práci, hospodaří s penězi, přebírá veškerou zodpovědnost a zvyká si na „nový život“ za zdmi dětského domova, v životě, kde se musí spoléhat především sám na sebe. DPC se řadí mezi služby pobytové, tedy druh služby, při jejímž využití zde klient bydlí. Sociální služba DPC zahrnuje různé oblasti činností, které cílové skupině nabízí. Mezi základní činnosti služby DPC podle Vyhlášky č.505/2006 Sb. § 23 patří:

- a) poskytnutí ubytování, což zahrnuje ubytování v prostředí, které má znaky bydlení v domácnosti. Doba pobytu zpravidla nepřevyšuje jeden rok. Poskytovatel vytváří podmínky pro zajištění úklidu, praní a žehlení osobního prádla, výměny ložního prádla.
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, nabízí klientům pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou, a pomoc a podporu při dalších aktivitách, podporujících sociální začleňování osob. Pracovníci služby poskytují také podporu a pomoc při využívání běžně dostupných služeb a informačních zdrojů;
- c) sociálně terapeutické činnosti, vedou k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob. Přináší i aktivity zaměřené na budování a rozvoj pracovních návyků a dovedností nezbytných pro integraci osob na trh práce.
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí. Jde o pomoc při vyřizování běžných záležitostí, pomoc při komunikaci směřující k uplatňování práv a oprávněných zájmů.

Výše úhrady za poskytování sociálních služeb v DPC činí za úkony uvedené v odstavci 1 písm. a) vyhlášky č. 505/2006 sb. maximálně 130 Kč denně celkem, včetně provozních nákladů souvisejících s poskytnutím ubytování (AION CS, 2017). Domy na půli cesty poskytují pobytové služby zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež, a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby, nebo jsou v obtížné životní situaci – bez přístřeší, potřebné pomoci a podpory. Způsob poskytování sociálních služeb v těchto zařízeních, je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob. Tato cílová skupina je specifická tím, že mladí lidé vychovávaní v ústavním zařízení nežijí v přirozeném rodinném prostředí. Podle Adamcové, jedinec, který trávil své dětství a mladou dospělost v nějakém ústavním zařízení,

se může po odchodu z tohoto zařízení špatně adaptovat na prostředí, kde již nemá potřebnou oporu. (Adamcová, 2013) Na tuto cílovou skupinu lze nahlížet i optikou vývojové psychologie. Langmajer a Krejčířová ve vývojové psychologii nahlíží na období přejímání role dospělých a vytváření odpovědnosti takto: „Toto období je odlišné jak od adolescence, tak od vlastní dospělosti – mladý člověk se již vymanil ze závislosti typické pro dospívající, ale nepřebíral ještě plnou dlouhodobou odpovědnost dospělého věku. Současně jde o životní fázi, v níž si člověk musí osvojit velké množství nových znalostí a praktických dovedností a je postaven před celou řadu zcela nových úkolů.“ (Krejčířová, 2006, str. 170)

3.3 Vznik a vývoj domů na půl cesty

K tomu, aby bylo možné lépe porozumět problematice DPC, podívejme se do historie a přibližme si, co předcházelo vzniku této služby v ČR. První DPC byly zamýšlené převážně pro osoby propuštěné z vězení, protože u této cílové skupiny docházelo během pobytu ve vězení ke zhoršení sociálních dovedností. Nebyly tedy určené ke stejnému účelu jako nyní. Historicky první DPC se objevuje v 50. letech 20. stol. ve Spojených státech amerických (český název byl odvozen právě z anglického výrazu the Halfway house). Později bylo zjištěno, že specifické znaky původní cílové skupiny jako jsou špatné pracovní návyky, ztráta sociálních dovedností apod. se objevují i u dětí a mládeže dlouhodobě žijících v ústavní péči. Tyto nové poznatky vedly k rozšíření cílové skupiny DPC.

S příchodem změn po roce 1989 dochází ke vzniku DPC jako součásti sociálních služeb. Napomohl tomu rozvoj neziskového sektoru s různými formami a druhy pomoci (centra pro drogově závislé, charity, krizová centra apod.) Sdružení SOS vesniček zřídilo v roce 1992 podobné zařízení jako dům na půl cesty, který známe dnes. Jednalo se o tzv. Penzion SOS vesniček a byl vybudovaný v Karlových Varech. Byl zaměřený na chlapce, odcházející z SOS vesničky. Posláním a jeho záměry byly velmi podobné dnešním domům na půl cesty. Na webových stránkách Centra J. J. Pestalozziho o.p.s., které bylo zřizovatelem prvních domů na půl cesty v České republice, se můžeme dále dočíst, že ve stejném roce vzniká NADACE NÁVRAT v Chrudimi, která si jako hlavní cíl stanovuje, pomáhat dětem a mládeži z dětských domovů a ústavní péče. V roce 1995 byl realizován projekt chráněného bydlení pro chlapce, v Hrochově Týnci, a v následujícím roce byla uznána činnost této služby Ministerstvem práce a sociálních věcí. To umožnilo založit historicky první oficiální DPC v České republice. V té době nebyla žádná sociální služba, která by pracovala s tak specifickou cílovou skupinou a pomáhala předcházet odsouvání této skupiny na okraj majoritní společnosti a sociálnímu vyloučení těchto osob. Snaha reagovat na tuto situaci vedla k

založení prvního DPC. Podařilo se to v roce 1995 v Hrochově Týnci. Podnětem k jeho vzniku bylo zjištění, že mladí lidé opouštějící školská zařízení pro výkon ústavní výchovy jsou rizikovou skupinou se specifickými problémy, která je ohrožena mnoha negativními sociálními a patologickými jevy. V roce 1996 se Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky zavázalo, v rámci podpory aktivit zaměřených na sociální prevenci a prevenci kriminality, podporovat službu domů na půl cesty. I když v této době neměla tato služba ještě zakotvení v české legislativě, Ministerstvo práce a sociálních věcí ji zařadilo ke svým grantovým prioritám a poskytuje finance na jejich zřizování. (Pestalozzi, 2015).

V současnosti je v databázi Ministerstva práce a sociálních věcí celkem 38 registrovaných poskytovatelů provozujících 67 DPC (MPSV, 2017)

3.4 Průběh, činnost a cíl poskytovaných služeb v DPC

Tato kapitola představuje způsob poskytování služby domů na půl cesty registrovaných jako sociální služba a popisuje, jak taková služba probíhá, co obsahuje a jaké má cíle. Součástí přijímacího procesu je podepsání smlouvy o poskytnutí sociální služby, kterou se zahajuje pobyt. V ní se určují a stanovují další podmínky, které bude klient nucen akceptovat a přijmout. Další ze základních součástí sociální služby je individuální plánování. Spočívá v tom, že s každým uživatelem služby je plánován průběh poskytování sociální služby podle jeho osobních cílů, potřeb a schopností. Zaměstnanec, sociální pracovník DPC, vede písemné individuální záznamy o průběhu poskytování sociální služby a hodnotí průběh poskytování sociální služby za účasti uživatele klienta DPC. Každý uživatel si vytyčí cíle, kterých by chtěl během svého pobytu v DPC dosáhnout, a společně se sociálním pracovníkem řeší, jak cílů dosáhnout, jak se vyhnout překážkám a problémům. Zaměstnanec DPC, jehož hlavním úkolem je řešit s uživatelem postupy k vytyčenému cíli, upozorňovat ho na případná pochybení a radit uživateli v případě nejistoty, je označován pojmem klíčový pracovník. Jak vysvětluje Chaloupková: „Jde o pracovníka, který si s klientem povídá, zajímá se o to, co by chtěl, co má rád, a chce mu pomoci zvládnout to, co mu moc nejde, tvoří s ním jeho plán.“ (Chaloupková, 2013, str. 33). Důležitou pomocí v této fázi je najít reálný cíl. Odpovídající možnostem a schopnostem klienta. Setkal jsem se s klientem, který při tvorbě cílů vyjádřil přání, že chce chodit do zaměstnání v obleku. Jelikož se jednalo o klienta, se základním vzděláním bylo dosažení tohoto cíle zcela nereálné. Zde je zásadní působení klíčového pracovníka, který může klientovi pomoci najít alternativu, i když se bude odlišovat od jeho původního přání.

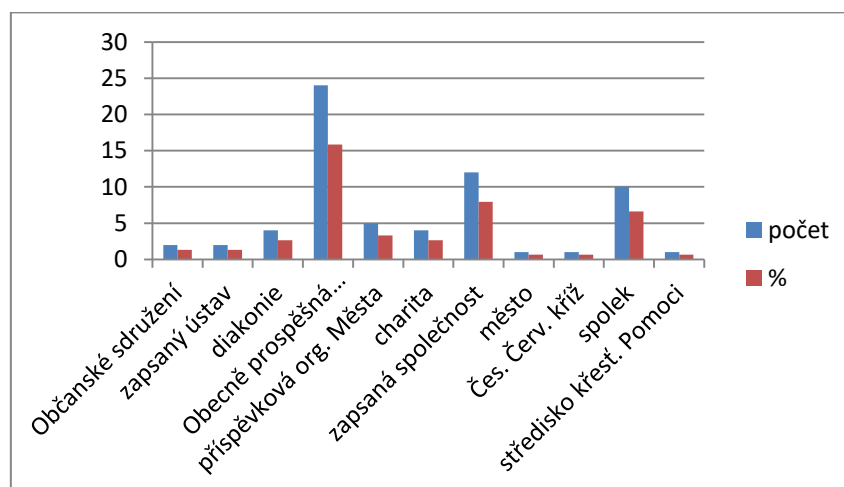
Matějček se zabývá otázkou mladých lidí vstupujících do života a uvádí: „Hlavním cílem služby DPC je nabídnout pomoc mladým lidem zapojit se do běžného života a být nezávislý na sociální pomoci, anebo ji alespoň minimalizovat. Mladí lidé opouštějící po dosažení plnoletosti ústavní zařízení jsou ohroženi mnoha negativními sociálními jevy. Služba DPC se snaží tato ohrožení eliminovat, pomoci cílové skupině „postavit se na vlastní nohy“, budovat své sociální dovednosti, orientovat se ve společnosti a naučit se samostatně hospodařit.“ (Matějček Z. , 2002)

3.5 Zřizovatelé a poskytovatelé služby DPC

Zde je na místě uvést jaké subjekty zmiňovanou službu v rámci České republiky nabízejí a poskytují. Obecně mohou sociální služby v České republice zřizovat obce, kraje a Ministerstvo práce a sociálních věcí jako vlastní organizační složku nebo jako příspěvkové organizace. „Nejvíce služeb poskytuje téměř ve všech zemích stát. Jedná se o vzdělání, služby z oblasti zákonodárství a výkonu práva, zdravotní služby, obranu státu a bezpečnost občanů. Stát rovněž provádí zprávu veřejných financí, tedy finanční služby, sociální služby a některé informační služby. V sektoru služeb operují i neziskové organizace, jako jsou nadace, různé charitativní organizace, občanská sdružení, církve a další. Neziskové organizace vyplňují prostor mezi občanem a státem a umožňují mu participovat na veřejné politice jiným způsobem než prostřednictvím voleb.“ (Vašítková, 2008, str. 12)

V České republice poskytují nejčastěji službu Domu na půl cesty nestátní neziskové organizace.

Struktura organizací poskytujících službu Dům na půl cesty v ČR

Nestátní poskytovatelé sociálních služeb vznikají jako právnické osoby od roku 1990, do té doby nebylo poskytování sociálních služeb ze strany nestátních subjektů možné – v podstatě neexistovaly. V roce 1990 bylo nicméně zřejmé, že k rozvoji občanské společnosti jsou potřeba rovněž nestátní subjekty, jež mohou pracovat na neziskové bázi. Celou první polovinu devadesátých let vznikaly téměř všechny tyto subjekty ve formě občanských sdružení. Díky dalšímu vývoji legislativy v druhé polovině devadesátých let je v současné době možné zakládat poskytovatele sociálních služeb v následujících formách: Spolky, zapsané ústavy, nadace, nadační fondy, sociální družstva (Tomaščáková, 2014). Časopis Sociální práce uvádí, že sociální služby hrají nezastupitelnou úlohu také v uspokojování základních lidských potřeb cílové skupiny. Jednotlivé typy sociálních služeb představují kontinuum v uspokojování potřeb bydlení a přispívají tak k dosažení základní determinanty zdraví bydlení, respektive ubytování. Srovnání počtu zařízení sociálních služeb mezi lety 2008 až 2014 ukazuje na relativně signifikantní nárůst počtu registrovaných poskytovatelů služeb ve všech krajích ČR (Barták, 2015)

Charakteristika Domu na půl cesty Květná Zahrada z. u.

DPC mají sice podobnou strukturu, vycházejí ze shodných standardů kvality, na jejichž základě je tvořen způsob, jakým je sociální služba poskytována. Právě ten se ale u jednotlivých DPC odlišuje. Tato odlišnost je dána podmínkami, které má provozovatel v daném místě k dispozici, a také na tom jaké podmínky si vytvoří. Na tomto místě bych rád představil organizaci, na kterou jsem se ve svém výzkumu zaměřil. Jedná se o DPC Květná Zahrada z.u. v Květné u Poličky. Jde o zařízení, jehož směřování předurčilo již to, že vzniklo v prostorách bývalého statku, se kterým je úzce spjata jeho činnost a od něhož se odvíjí i práce s klienty.

Organizace existuje od roku 2005, kdy byla založena tehdy ještě jako občanské sdružení. Její založení je spojeno s osobou zakladatele a současného ředitele Ferdinanda Raditsche. Na jejím začátku byla mezera v poskytování sociálních služeb v regionu a chybějící zařízení pro cílovou skupinu mladých dospělých. Ve svých počátcích nedisponovala žádným majetkem, a ani k jeho získání neměla k dispozici dostatek finančních prostředků. Možnost získání úvěru, nebo hypotéky v té době veškeré finanční instituce razantně odmítaly, a proto se zakladatel organizace Ferdinand Raditsch rozhodl finanční stránku vznikající sociální služby v počátku hradit z vlastních prostředků. To znamenalo zakoupit objekt, ve kterém je v současnosti část sociálních služeb poskytována, a vyřídit hypotéku jako fyzická osoba. Vše bylo vedeno potřebou začít s poskytováním služby co nejdříve, protože existovali klienti, kteří tuto službu potřebovali, a v daném regionu tento druh služby chyběl. Stejný problém přinášelo i počáteční financování provozu. I toto řešil zakladatel organizace zpočátku z vlastních zdrojů. Tento ne zcela běžný postup počátečního financování, vycházel z potřeby vzniku tohoto zařízení. I přes prvotní obtíže vedl postupný rozvoj služby až k nynější podobě zařízení, nabízející současným klientům mnohem vyšší standard v oblasti bydlení i v možnostech jejich uplatnění ve fungující sociální firmě. Vznik této firmy byl veden myšlenkou zajistit organizaci co největší nezávislost na cizích finančních zdrojích. Od počátku byla celá filosofie organizace postavena na myšlence samostatnosti klientů. Ta je možná, pokud se podaří jedinci zajišťovat svoje základní životní potřeby. To je možné pouze tehdy, pokud si na ně dokáže vydělat prostředky. Je tedy logické, že směřování práce s klienty se zaměřuje z velké části na jejich vedení k práci, pracovním návykům a všemu, co s výkonem práce souvisí. Každému nově příchozímu uživateli je tato skutečnost hned na počátku zdůrazněna a je zároveň seznámen s tím, že povinnost pracovat je i součástí smlouvy,

kteřá s ním bude uzavřena. To vše spojené s postupným získáváním zkušeností pracovníků vytváří ucelený rámec nabídek využívaných klienty v průběhu jejich pobytu v DPC. Významným momentem provázejícím počátky organizace bylo uzavření partnerské smlouvy s okolními městy v rámci bývalého okresu, kterým organizace na jedné straně garantovala přednostní příjem jejich potřebných klientů a pro organizaci na straně druhé příspěvky, které formou dotací partnerská města poskytovala. Po překonání prvotních obtíží byl již nadále provoz sdružení financován z dotací MPSV, a s podporou partnerských měst. Postupný vývoj směřoval k rozvoji aktivit a činností, které budou poskytovat ekonomickou podporu a povedou k postupnému maximálnímu zajištění financování. Ústřední myšlenkou této snahy bylo minimalizovat závislost na dotacích a v co největší míře financovat chod zařízení ze zdrojů vlastních. Znamenalo to vynaložit úsilí na vybudování zázemí a vytvoření možnosti, které by umožňovaly realizaci této myšlenky. Květná Zahrada je od svého počátku zaměřena na zemědělskou výrobu a s tím spojené činnosti. Tato aktivita spočívá v chovu zemědělských zvířat a v obhospodařování cca 18 ha ploch. Produkce mléka, jeho zpracování a následný prodej mléčných výrobků je v současnosti nenahraditelnou součástí toku finančních zdrojů. Stejně je tomu i u produkce dalších zemědělských komodit. Zelenina (zejména dýně), brambory a maso. Postupná rekonstrukce prostorů statku umožnila tyto prostory pronajímat jednak k ubytování hostů, ale i k organizování seminářů, kurzů, školení apod.

Již při vytváření základní koncepce provozu bylo počítáno s tím, že proces práce s klienty bude zaměřen především dvěma směry. Prvním záměrem byl rozvoj pracovních návyků a získávání pracovních dovedností a druhým rozvoj praktických dovedností klientů potřebných pro jejich úspěšné osamostatnění. I proto bylo k založení soc. služby využito místo, které poskytuje dostatek příležitostí k práci a každý z klientů ve smlouvě o poskytování sociální služby podepisuje souhlas s povinností zapojit se do pracovních činností. Objekt bylo nutné rekonstruovat, a to bylo zpočátku jednak zdrojem práce pro klienty a stejnou měrou i možností seznámit je s různými zejména řemeslnými dovednostmi. Stejně tak údržba prostor, ve kterých jsou klienti ubytováni, poskytuje možnost pro nácvik praktických dovedností potřebných pro samostatné vedení vlastní domácnosti. Následně byla rozvíjena zemědělská farma, která nabízí další rozvíjení pracovních dovedností. To vše s sebou přinášelo i vznik nových pracovních míst, které se postupně stávaly příležitostmi prvotního pracovního zařazení klientů, první možností jejich výdělků, ale pro některé také první povinností, což pro určitou část z nich bylo novinkou. Pro organizaci jde o další zdroj příjmů, který následně může využít pro rozvoj služby a s ní spojených činností.

Na webových stránkách Květné Zahrady se můžeme dočíst: „Nosným tématem našeho sociálního podnikání je tzv. „postupné zaměstnávání“, což je způsob, jakým pomáháme mladým lidem z našeho DPC získat a udržet si pracovní návyky. Systém má 4 fáze a celý průběh trvá rok až rok a půl.“ (Květná Zahrada, 2016) První fází, kterou klient prochází, je pracovní terapie. Jde o období, ve kterém je klientovi poskytnuta strava, ale pracuje bez nároku na mzdu v rámci ergoterapie. Toto období není pro klienty zcela jednoduché a snahou všech je ho zkrátit na minimum. Jeho smyslem je přimět klienta, aby opravdu ukázal, zda o práci, ale i o osobní změnu opravdu stojí, a aby, pokud uspěje, mohl co nejdříve postoupit do další fáze pracovního zařazování. Tou je zaměstnání v sociálním podniku provozovaným organizací. S klientem je uzavřena běžná pracovní smlouva a dostává mzdu. Samozřejmě ale musí jeho pracovní aktivita splňovat stejné požadavky jako v běžném pracovním poměru. To znamená, že práce musí být odváděna v určité kvalitě, musí být prováděna v daném časovém rozsahu apod. Tato fáze umožňuje klientům získat prvotní kontakt s podmínkami a požadavky, které na ně budou kladeny v běžném pracovním poměru. V tomto období mají důležitou úlohu pracovníci, kteří jsou pověřeni vedením těchto klientů. Jejich přístup musí být důsledný, ale také chápající a citlivý, aby klient získal potřebné návyky, ale nebyl zároveň odrazen přílišnými nároky a necitlivým přístupem. Pokud se klient prokáže jako schopný samostatně pracovat a plnit spolehlivě zadané úkoly, je mu umožněno absolvování dlouhodobé stáže v některé z partnerských firem. Znamená to práci mimo areál Květné, kam klient musí docházet nebo dojíždět, a ocitá se v podmínkách jako každý řadový zaměstnanec partnerské firmy. Tento postup se samozřejmě projeví i v lepším finančním ohodnocení, což lze vnímat jako motivační prvek pro úsilí tohoto zařazení dosáhnout. Poslední fází začleňování je vstup klienta na volný trh práce. I ten může provázet podpora pracovníků DPC, ale většinou klienti do této fáze vstupují spolu s ukončením pobytu a pracovní místo hledají v místě, kam odchází. Tento proces provází získávání znalostí a dovedností i v dalších, zejména praktických oblastech, jako je péče o domácnost, osobní hygienu, kontakt s úřady apod. Některým klientům bylo umožněno získat například řidičský průkaz, nebo dokončit vzdělání, a tím svoje možnosti na trhu práce, ale i v osobním životě ještě zvýšit. Celý tento proces probíhá v rozmezí jeden až jeden a půl roku. Praxe prokázala, že toto období je dostačující k tomu, aby klient prokázal, jestli opravdu chce dosáhnout nějaké změny a je ochoten pro to něco udělat. Každý jednotlivec je posuzován individuálně, a pokud se ukáže prospěšné pobyt prodloužit, může k tomu se souhlasem klienta dojít. Významným faktorem v této oblasti je možnost opakovaných pobytů, kterým se více věnuji v samostatné kapitole.

Všechny tyto faktory se podílejí na úspěšnosti socializace klientů a směřují k posilování jejich sebevědomí, k osobnímu rozvoji a hlavně k osamostatnění a vytvoření místa ve společnosti.

4.1 Založení sociální firmy a vznik nových možností pro klienty

Dalším zásadním mezníkem v rozvoji organizace byl vznik soc. firmy, která otevřela nové možnosti k zaměstnávání jak klientů, tak i občanů obce, ve které se Květná Zahrada nachází. „Sociální firma je konkurenceschopný **podnikatelský subjekt** působící na běžném trhu, jehož účelem je vytvářet **pracovní příležitosti** pro osoby výrazně znevýhodněné na trhu práce a k tomu jim poskytovat **přiměřenou pracovní a psychosociální podporu**. Mezi osoby výrazně znevýhodněné na trhu práce počítáme: zdravotně postižené, dlouhodobě duševně nemocné, tělesně a mentálně postižené, osoby s kombinovaným postižením sociálně znevýhodnění, např. bývalí uživatelé návykových látek, osoby po návratu z vězení, bezdomovce, mladé lidi na počátku pracovní kariéry, u kterých se předpokládá, že budou potřebovat dlouhodobou, popř. opakovanou pracovní a psychosociální podporu.“ (Fokus, 2014)

Podle Andrey Legierské lze ve vztahu k uplatnění na trhu práce označit některé další skupiny jako rizikové. Jejich rizikovost spočívá v omezeních snižujících možnost jejich uplatnění. Do této skupiny podle ní patří:

mladiství bez kvalifikace, kteří pro svůj věk (nižší 18 let) nemohou být zařazeni do zaměstnání vyžadující hmotnou odpovědnost,

mladiství bez kvalifikace, kteří nemají zájem a předpoklady pro běžnou přípravu na povolání,

absolventi škol s ukončenou odbornou přípravou, která ovšem nevyhovuje požadavkům trhu práce,

absolventi zvláštních škol. (Legierska, 2006)

Právě do těchto skupin lze často zařadit klienty DPC a právě pro ně znamenalo vytvoření sociální firmy zcela nové možnosti. Sám jsem mnohokrát doprovázel klienty v počátcích poskytování služby a snažil jsem se jim pomoci při vstupu na trh práce. Ovšem chybějící zkušenosti nebo návyky, které neměli kde získat, byly často příčinou jejich neúspěchu a také získání negativního pohledu na práci a vlastní možnosti. Tomu se nyní daří úspěšně předcházet právě prostřednictvím možnosti zaměstnat klienty a umožnit jim potřebné návyky získat.

V rámci této firmy jsou poskytovány služby občanům i subjektům v oblasti úprav zelených ploch, zemních prací, úklidových a vyklízečích prací apod. Místa vytvořená tímto projektem získala podporu úřadu práce a jejich postupný nárůst je důkazem toho, že tato místa jsou dostatečně využívána, ale i vyžadována. Nárůst zakázek prokázal životaschopnost, a vedl k rozvoji sociálního podnikání. Pro organizaci je tato skutečnost samozřejmě opět zdrojem dalšího objemu finančních prostředků. Tento způsob vytváření pracovních možností i prostředků pro rozvoj služby spadá do oblasti označované jako **sociální ekonomika**: Jedná se o souhrn aktivit uskutečňovaných subjekty sociální ekonomiky, jejichž cílem je zvýšit zaměstnanost v místních podmínkách, anebo uspokojit další potřeby a cíle komunity v oblasti ekonomického, sociálního, kulturního a environmentálního rozvoje. V rámci sociální ekonomiky dochází i k rozvoji sociálního podnikání: Sociální podnikání jsou podnikatelské aktivity prospívající společnosti a životnímu prostředí. Hraje důležitou roli v místním rozvoji a často vytváří pracovní příležitosti pro osoby se zdravotním, sociálním nebo kulturním znevýhodněním. Zisk je z větší části použit pro další rozvoj sociálního podniku. Pro sociální podnik je stejně důležité dosahování zisku i zvýšení veřejného prospěchu. Sociálním podnikem se rozumí „subjekt sociálního podnikání“, tj. právnická osoba založená podle soukromého práva nebo její součást nebo fyzická osoba, které splňují principy sociálního podniku. Sociální podnik naplňuje veřejně prospěšný cíl, který je formulován v zakládacích dokumentech. Vzniká a rozvíjí se na konceptu tzv. trojího prospěchu – ekonomického, sociálního a environmentálního. „Sociální podnikání je určitým vrcholem úsilí nestátní neziskové organizace (dále jen NNO) posílit význam vlastního hospodaření za účelem vytvoření zdrojů pro realizaci svého poslání. Jde o rozšíření fundraisingu o samostatné podnikání a posunutí NNO na pomezí mezi neziskovými a ziskovými subjekty. Zároveň jde o projekt naplňující poslání v sociální oblasti.“ (Boukal, 2013, str. 131) Kontakt se zaměstnanci přicházejícími z obce nebo i z okolí se stal dalším prvkem, který přináší nové sociální kontakty, než ty, které poskytují zaměstnanci a klienti DPC. Tím se opět rozšířily možnosti, využitelné klienty v procesu socializace. Kromě toho nabídka pracovních míst pro obyvatele obce přinesla možnost větší provázanosti organizace s místní komunitou, a poskytla pracovní příležitost pro některé občany spadající do skupiny, která bývá označována jako těžko zaměstnatelní.

4.2 Rozšiřování pracovních příležitostí klientů

Další významnou složkou v oblasti zaměstnávání mladých dospělých jsou dlouhodobé stáže. Nemalou měrou se podílí na vytváření pracovních možností pro klienty. Tento způsob

je sice pro organizaci ekonomicky i administrativně náročnější a lze jej nabízet spíše v rámci spolupráce více subjektů. Dům na půl cesty spolupracuje se společností MAVO s.r.o a v rámci jejího projektu podporovaného fondy EU „Získej práci, co tě baví“ může vysílat klienty přímo do firem, kde pracují, získávají pracovní zkušenosti a přitom díky financování vysílající organizací, nejsou ekonomickou zátěží pro zaměstnavatele. V případě úspěšného absolvování stáže již několikrát zaměstnavatel nabídl stážistovi pracovní poměr. Absolvované stáže mohou také poskytnout zkušenosti v oblastech nebo dovednostech, se kterými se mladý člověk, případně mladý člověk bez vzdělání, nesetkal a mimo stáž by možnost setkat se s nimi neměl. Domnívám se, že je to jedna z cest, která si zaslouhuje pozornost a podporu, protože napomáhá kromě jiného k překonávání jednoho ze zásadních problémů, se kterým se mladí lidé hledající zaměstnání setkávají. Zaměstnavatelé vyžadují od uchazečů o zaměstnání praxi nebo předpokládají jisté dovednosti, které ale nemohou získat, pokud nenajdou zaměstnání. Zde se jim nabízí možnost tuto požadovanou praxi nebo dovednosti získat.

„Při prvním vstupu do zaměstnání je mladý člověk chápán jako začátečník a jeho pozice v pracovní skupině je slabá. Reakcí na tuto skutečnost bývá ze strany mladých lidí často tlak na zviditelnění se. Děje se tak nezdědky přes upozorňování na domnělé či skutečné nedostatky jak ve fungování pracovních operací či v jejich výsledcích, tak přes vytvořené postoje ke vztahům na pracovišti. Výsledkem těchto snah bývá velice často nikoliv zlepšení pozice, ale také výraznější frustrace na straně mladého dospělého.“ (Farková, 2009, str. 49) V současnosti je již tento způsob zaměstnávání mladých lidí podporován i úřadem práce, což opět rozšiřuje možnosti financování stáží. Pro klienty je tato možnost přínosem i v jiné oblasti než je oblast pracovní. Umožňuje prožít úspěch, kladné hodnocení od „cizích lidí“. Setkal jsem se situací, kdy zaměstnavatel, spokojený s prací klienta na stáži, přišel s nabídkou poskytnout mu dohodu o provedení práce, aby mu mohl přidat peníze nad rámec mzdy. Takové ohodnocení snahy a ještě finanční odměna je pro klienta důkazem, že se opravdu snaha vyplácí. Kromě toho je to hmatatelný důkaz, že se mu něco podařilo, že již něco dokáže. Následně tuto informaci předá ostatním, kteří na zařazení do dlouhodobých stáží teprve čekají, a tato informace se pro ně stává motivačním prvkem pro jejich současné pracovní zařazení, aby v budoucnu mohli i oni být vysláni na stáž. Jedno úskalí v sobě tento způsob motivování skrývá. Jde o to, že vyžaduje od klienta trpělivost, se kterou musí vytrvat v současné pracovní pozici, a čekat až se na něho dostane a bude moci postoupit dále. I v jejich mimopracovním životě hraje trpělivost významnou úlohu, například v oblasti financí, kdy si nemohou okamžitě dopřát to, co chtějí, ale je nutné se získanými prostředky hospodařit a našetřit si je a následně využít na splnění svého přání. To často bývá problémem, který

mnohé klienty přivedl do dluhů, ještě než se dostali do DPC. Byl to výsledek toho, že něco chtěli, ale chtěli to hned. Významnou roli v této oblasti mají opět pracovníci DPC. Musí trpělivě vysvětlovat klientům nutnost hospodaření se získanými prostředky. Jejich využití především k financování základních potřeb a teprve potom k naplňování osobních přání. Osvojit si tyto základy finanční gramotnosti je zásadní pro pozdější zvládnutí financování vlastní domácnosti.

4.3 Zvládání požadavků kladených na klienty

Důležitou součástí při práci s klienty jsou i požadavky, které jsou na ně kladeny. Zde je potřeba se věnovat tomu, jak je klienti vnímají a jaké mají představy o svých povinnostech. Nezanedbatelnou úlohu zde mají pracovníci v přímé práci s klienty. Důležité je, jakým způsobem klientům požadavky a povinnosti předkládají, i to, jakým způsobem je od nich vyžadují. Je nutné být vůči klientům vstřícný a empatický, ale, a to především, také důsledný. Tato otázka často ovlivní setrvání klienta, nebo to, že klient službu raději opustí, aby se daným požadavkům nemusel podřizovat.

„Tato rozdílná očekávání od sociální práce a sociálních služeb vyvolávají značné rozpory a pro oblast sociální práce je také charakteristické, že dochází k mnoha vzájemným konfliktům mezi přáními klientů a společenskými normami. Vzhledem k tomu, že sociální služby náleží mezi veřejné služby, nemají jen soukromý význam u individuálních klientů, kteří přímo službu obdrželi, ale mají význam i pro veřejnost.“ (Holasová 2014, s. 35). To jakým způsobem se klient vyrovná s požadavky, které jsou na něho kladeny, závisí i na tom, s čím se v životě potkal, jakého vzdělání dosáhl, jak byl ovlivněn výchovou. Do DPC přicházejí klienti s různým vzděláním, s různou schopností a ochotou přizpůsobit se požadavkům vyplývajícím z vnitřního řádu a s odlišnou představou o svých schopnostech a možnostech. To značně ovlivňuje jejich následující pohled na DPC a to co očekávají. Lze je rozdělit do několika skupin:

Klienti bez vzdělání – jedná se o klienty většinou se základním vzděláním. Tito klienti absolvovali ZŠ v devátém nebo i v nižším ročníku. Nezřídka se jedná o absolventy speciální školy. Jejich představa o budoucnosti je značně nereálná, a zkreslená. Nadměrně přeceňují své možnosti. Nabídka práce je pro tento okruh osob značně omezena a jedná se o práce spíše manuálního a pomocného rázu. V důsledku přehnaného očekávání bývá nezřídka realita příčinou zklamání a také případného neúspěchu v uplatnění na trhu práce. To ovšem neznamená, že se mezi klienty nemohou objevit jedinci bez vzdělání, kteří tento handicap

překonávají snahou, vlastním úsilím a schopností začlenit se do pracovního procesu. „Postoj těchto klientů k práci je o poznání pozitivnější, řada z nich se především fyzické práci nevyhýbá. Její kvalitní fungování se může jevit jako kompenzace např. menší intelektuální kapacity, kdy má jedinec možnost projevit jiné své schopnosti. Nicméně zhruba čtvrtina však dává najevo nechuť k práci jako takové, což ústí v postoj, práce jako poslední zoufalý pokus získat peníze“. (Kazimír Večerka, 2001, str. 98)

Klienti bez dalších možností – Jedná se o klienty, kteří nemají jinou možnost jak řešit svou situaci v oblasti bydlení a samostatného života. Často se jedná o klienty vyslané probační a mediační službou, sociálním odborem městského úřadu, nebo Policií ČR. Jedná se o klienty s různými zkušenostmi, s různou minulostí, zátěží a také s různými návyky v oblasti sociální, nebo společenské, které pro ně mohou být příčinou obtíží v naplňování požadavků vnitřního řádu DPC. U těchto klientů je velice důležitý jejich osobní postoj k otázce změny a přístup pracovníků zařízení.

Klienti přicházející na popud rodičů – Tato skupina se začala objevovat v posledních letech, a jde o skupinu klientů, kteří svým chováním a jednáním natolik vybočovali z běžného chování svých vrstevníků, že se jejich rodiče obrátili na zařízení DPC s žádostí, aby bylo jejich mladým dospělým dětem umožněno pobývat a strávit určitý čas v prostředí farmy v Květné. S pomocí pracovníků zařízení mají udělat posun ke své samostatnosti. Pro klienty to znamená odchod z prostředí, které pro ně bylo příčinou, nebo možností nevhodného chování, a nutnost přijmout určitá pravidla, která jsou jim stanovena. Můžeme zde nalézt určitou analogii s pobytem v prostředí s pevně stanovenými pravidly, který dříve v určité míře poskytovala například základní vojenská služba. Tito mladí lidé vnímají zkušenost, kterou procházejí jako možnost uvědomit si některé věci, zásadní pro úspěšný a spokojený život. Shodují se v tom, že je pro ně tato možnost zásadní, protože by sami nebyli schopni změnit svůj způsob života a další vývoj jejich životních osudů by podle jejich vyjádření pravděpodobně směřoval k negativnímu výsledku. „Náročná sociální situace, nemoc, handicap, únava, zoufalství, vyčerpání mohou v lidech evokovat výjimečné vzorce chování. Může se také jednat o opravdový tělesný či psychický handicap. Pokud chceme s klientem navázat spolupráci, opravdu mu pomoci nebo zajistit pomoc pro jeho okolí, je dobré respektovat jeho individuální zvláštnosti. Důležité je si uvědomit, že každá typologie klienta může navozovat předem nežádoucí zkreslení našeho vnímání, např. takovým způsobem, že mu po jeho zařazení do určitého typu a priori připišeme některé neexistující negativní vlastnosti.“ (Kopecká, 2015, str. 211) Je rozdíl mezi klienty přicházejícími z vlastní vůle,

s odhodláním někam se posunout, nebo těmi, kteří přicházejí do zařízení z popudu někoho jiného. V prvním případě klient žádá o pomoc a chce řešit situaci, kterou nedokáže zvládnout sám. Přichází s konkrétní představou, čeho by chtěl dosáhnout a je ochoten se přizpůsobit požadavkům pokud ho k vytčenému cíli mohou dovést. V druhém případě jde často o klienty nemající jinou možnost. Často se jedná o jedince pod dohledem kurátora, odsouzené k podmíněnému trestu, nebo jedince, kteří se pro své chování rozešli s rodinou, a nechtějí-li dobrovolně zvolit variantu bezdomovectví, nemají jinou možnost než přijmout pobyt v DPC. Jejich motivace je minimální, pravidla přijímají jen v nejnútnejších případech. Jejich jednání bývá nezřídka účelové a soužití s ostatními klienty bývá problematické. To ovšem neznamená, že u těchto klientů změna není možná. Opět je to otázka motivace, která může probudit osobní odhodlání ke změně, a tu s pomocí pracovníků realizovat. Rozhodující může být, pokud se podaří odhalit příčinu, která vedla k danému způsobu chování, a z ní vycházet při hledání možnosti změny.

4.4 Možnost opakovaného pobytu klientů

Do svého výzkumu jsem také zahrnul šetření, jak je využívána nabídka opakovaných pobytů a jak přispívá k procesu socializace možnost opakovaně se do DPC vrátit. Snahou všech je, aby klienti postupně převzali odpovědnost sami za sebe a aby se dokázali zajistit své potřeby. K tomu jsou vedeni a je to i cílem práce všech pracovníků DPC. Není pro klienty jednoduché najít odvalu k rozhodnutí udělat krok k samostatnosti a opustit prostředí, ve kterém mají jistotu a oporu ostatních. Velmi jim v tomto napomáhá fakt, že nabízí možnost vrátit se do DPC v případě, že se jim tento zásadní krok nepodaří. V určitém období zařízení opouští a pokouší se nastoupit samostatnou cestu. Někteří úspěšně, jiní méně: A právě ti mohou znovu požádat o pomoc a stát se opakovaně klienty. Mohou uplatnit svoje zkušenosti získané během samostatného života a na nich stavět nový pokus svého životního startu. Dostává se jim podpory ze strany pracovníků a pomoc v rozvoji těch dovedností, jejichž nedostatek byl příčinou neúspěchu v osamostatnění. Klientům tato možnost dodává pocit jistoty, že se mají kam vrátit. Ta potom posiluje odvalu udělat krok vstříc samostatnosti bez obavy, co bude, pokud se ten krok nezdaří. Je to přístup, který vytváří klientům stejnou možnost, jakou nabízejí rodiče svým dětem nastupujícím vlastní životní cestu. „Mnozí dospívající proti rodičům revoltují, odmítají jejich názory a postoje, kritizují jejich nedostatky, mají však záruku a jistotu jejich vztahu a vědomí možnosti návratu.“ (Sobotková, 2014, str. 98)

V nabízené možnosti opakovaného návratu můžeme najít spojitost s realitní terapií. Nabízí klientům možnost vnímat a zažít realitu bez ohledu na minulé zkušenosti, ale s výhledem do budoucnosti a s důrazem na získané dovednosti a jejich odhodlání, dále posilovat vlastní kompetence pro osamostatnění. Jistota, kterou nabízí možnost eventuálního návratu, se stává značnou podporou v procesu přijímání odpovědnosti a změně od člověka „nezodpovědného“ k člověku, kterého můžeme již označit „zodpovědným“. V případě, že opakovaně o pomoc požádá, není zásadní, že se něco nepovedlo, důležité je, že to zkusil. Využil svůj potenciál, aby se o tento krok pokusil. Znovu přichází, protože chce hledat příčinu neúspěchu a v budoucnu svůj krok zopakovat. Jako pozitivní lze vidět fakt, že procento jedinců, u kterých opuštění DPC skončilo neúspěchem, není vysoké.

Jinou formu opakovaného pobytu přináší možnost nabízená mladým lidem připravujícím se na opuštění dětského domova. Jde o možnost krátkodobých pobytů (víkendy, prázdniny a pod.), umožňující seznámit se s prostředím a provozem DPC. Hovoří o něm jedna z klientek: *„Prostředí DPC jsem poznala již dříve, kdy jsem jezdila na statek ještě jako nezletilá na víkendy nebo na prázdniny. Usnadnilo mi to rozhodování v době dosažení dospělosti, když jsem stála před rozhodnutím, co dál po opuštění dětského domova. Tím, že jsem měla již určitou zkušenost s prostředím statku v Květné, bylo snazší se rozhodnout jít sem.“* (klientka P.Ž.) Z toho vyplývá, že prostředí DPC a statku má potenciál oslovit i mladé lidi ocitající se v tak zásadní situaci, jakou opuštění dětského domova bezesporu je. Ve chvíli, kdy se mají rozhodnout, volí dobrovolně variantu pobytu v Květné. Můžeme si položit otázku, proč tomu tak je? Co je vede k tomuto rozhodnutí? Domnívám se, že je to zkušenost, kterou opakovaně udělali. Pokud by je prostředí, přístup zaměstnanců a celkově způsob práce s mladými lidmi neoslovil, pravděpodobně by hledali možnost jinou. Možná i klidné prostředí obce, ve které se DPC nachází, pomáhá klientům získat klid potřebný pro hledání svého místa v životě a získání představy o své budoucnosti.

4.5 Jak hodnotit úspěšnost sociálního začleňování klientů

Ve svém výzkumu se pokouším odpovědět na otázku významu pobytu v DPC pro úspěšné sociální začlenění klientů. Je důležité stanovit si určitá kritéria, podle kterých na hodnocení úspěšnosti nahlížíme. Na tomto místě je důležité položit si otázku, co je považováno u klienta za úspěch. Obecně lze říci, že se za úspěšného dá považovat klient, který je schopen vlastními silami zajistit a nadále zajišťovat své základní životní potřeby. Je schopen se adaptovat ve společnosti, ve které žije a přijmout její pravidla a požadavky. Neposuzujeme v jakém rozsahu a v jaké kvalitě, ale zásadní je, že je schopen zajistit sám sobě

základní životní potřeby, že má své bydlení, a není závislý na nikom druhém. Důležité je do hodnocení zahrnout i to, jakým způsobem dokáže využít svůj osobní potenciál a schopnosti. Ideálem je pochopitelně klient, který po opuštění DPC založí vlastní rodinu a je schopen se o ni adekvátně postarat. K tomuto ideálu směřuje snaha všech pracovníků Květné Zahrady, ale kritéria pro hodnocení úspěšnosti klienta musí být nastavena mnohem širěji. Tím myslím, že je nutné zahrnout do hodnocení více aspektů, které ve výsledném souhrnu mohou podat ucelený pohled na míru úspěchu jedince. Pro někoho může být úspěchem založení a zajištění vlastní rodiny, naproti tomu pro jiného může být úspěchem už jenom ta skutečnost, že dokáže být včas na pracovišti a tam spolehlivě vykonávat svoji práci. Je to první krok na cestě k úspěchům dalším. Tyto jednotlivé úspěchy potřebuje klient prožít a je důležité mu je také jako jeho osobní úspěch ukázat. Podpořit u něho vědomí, že je v jeho silách úspěchu dosáhnout. Ukázat mu rozmanitost dosažených výsledků, které může vnímat jako svůj úspěch osobní. Během své praxe jsem měl možnost setkat se s klienty, kteří nikdy nezažili pocit úspěchu. I to, co by bylo možné jako úspěch označit, bylo často ze strany jejich nejbližších bagatelizováno a přehlíženo. Naopak neúspěch nebo chyba jim byla předkládána jako jejich nezměnitelná neschopnost. Tento přístup v nich prohluboval obavu o cokoliv se pokusit a upevňoval v nich přesvědčení, že každá snaha je předem odsouzena k neúspěchu. Z tohoto úhlu pohledu pak můžeme bez obav jako úspěch označit jakoukoliv i relativní drobnost, jíž se podařilo klientovi docílit. Dalším pohledem na otázku hodnocení klienta může být situace, kterou on sám vyhodnotí jako osobní úspěch. K tomu dochází v případech, že si je vědom nějakého nedostatku, který se mu nedaří změnit, a ve chvíli, kdy se mu podaří docílit nějaké změny třeba i v malém rozsahu, jde o jeho úspěch, který je hmatatelný a kterého se mu podařilo dosáhnout. Ten opět může vést k úspěchu celkovému.

4.6 Realitní terapie

Při práci s mladými lidmi jsou využívány různé přístupy. Chtěl bych se na tomto místě zastavit u jednoho, který zatím není příliš rozšířen. Můžeme se s ním setkat při práci s klienty v DPC Květná Zahrada. Jedná se o realitní terapii. Tento přístup vychází z poznání, že při výchovné práci nelze stavět pouze na naučených postupech bez užití vlastního rozumu a empatie. Právě kombinace naučených teorií ve spojení se „selským rozumem“, nebo bychom mohli říci vlastní zkušeností a vnímání vlastního citu, je cesta vedoucí ke klientovi, k pochopení jeho postavení i problémů, se kterými se na nás mladý člověk obrací. Někdy si mladí lidé ani neuvědomují, že před nimi nějaký problém stojí, a to je prostor pro citlivé hledání a pojmenování problému, se kterým lze následně pracovat. Zde je prostor pro

využití prvků realitní terapie. Špirudová ji popisuje následovně: „Jednou z metod je terapie realitou - metoda zaměřená na aktivní racionální zvládnání života při respektování vnější reality a na uspokojování potřeb, k nimž patří potřeba někam patřit, potřeba úspěchu, potřeba radosti a potřeba svobody.“ (Špirudová, 2015, str. 124) Tato terapie je zaměřena na předkládání reálných klientových možností spolu s důsledky jeho volby. Bendl uvádí: „Zahrnuje pomoc klientům utvořit si pozitivní výběr (kladné volby) ujasněním si spojitostí mezi jejich chováním a jeho následky“ (Bendl, 2015, str. 239) Terapie realitou vymezuje nový a pozitivní přístup k pomoci emocionálně narušeným lidem. Nezabývá se klientovou minulostí, ale jeho přítomností a budoucností. Pomáhá mu uspokojovat vlastní potřeby. Učí ho osvojovat si schopnost naplnit své potřeby způsobem, který neomezuje naplňování potřeb ostatních. Jde o psychoterapeutický směr, který poskytuje pomoc klientovi při řešení problémů, jež vznikají jako přirozený důsledek jeho nevhodného chování. Je zaměřena na aktivní, racionální zvládnání života a na uspokojování potřeb a na respektování vnější reality.

Glasserův základní poradenský a psychoterapeutický postoj je humanistický a optimistický: každý jedinec má schopnost duševně se aktualizovat, rozvíjet se, růst, svobodně se rozhodovat a přebírat odpovědnost za své chování a jednání a utváření svého životního stylu. Tvrdí, že pro spokojený život není vždy důležité znát klientovy dřívější pohnutky a vlivy, které vedly k jeho současnému stavu. Zdůrazňuje roli lidských potřeb v životě a nutnost současného uspokojování těchto potřeb pro tělesné a duševní zdraví. Za základní potřeby člověka přitom považuje potřebu milovat a být milován a potřebu osobní hodnoty; cítit, že je člověk užitečný sobě samému i jiným lidem. Sám Glasser uvádí: „Při terapii realitou se jen zřídka kdy ptáme proč? Naše obvyklá otázka zní: Co? Co děláte, nikoliv proč to děláte?“ (Glasser, 2001, str. 51) Právě tento fakt je často pracovníky DPC Květná klientům předkládán. Co se stalo, s tím nemůžeme příliš udělat, ale je tu možnost ovlivnit to, co se bude dít dále, jaký bude jeho další život. Není zcela podstatné, co jsi udělal do této chvíle, ale to, co jsi rozhodnutý udělat nyní a jaké je tvé odhodlání v tom pokračovat. Díky získaným zkušenostem je možné klientovi naznačit, jaká může být jeho realita v případě odmítnutí pomoci, a naopak, jaká může být v případě využití vlastního potenciálu a pomoci, která je mu nabízena. Rozhodnutí zda ji přijme nebo ne potom zůstává již na něm.

Několik fází Glasserova poradenského (terapeutického) procesu, shrnuje Kohoutek do osmi bodů. Můžeme je sepsat jako:

1. Vytvoření kladného vztahu poradce s klientem - Zde doporučuje příjemný, pozitivně laděný rozhovor poradce s klientem na vhodné téma.

2. Koncentrace na chování klienta - Snaha přimět klienta, aby pochopil své jednání a aby uznal, že je za své chování zodpovědný, a začal se proto chovat kompetentně.
3. Důraz na přítomnost - Nerozebírat klientovy vzdálené traumatické zážitky z dětství. To by podle Glassera mohlo klienta vést k možnosti vyhnout se zodpovědnosti za jeho nynější chování. Důležitá je snaha ukázat klientovi, jak může dále rozvíjet své zodpovědné chování. Odmítá přitom tendence klienta svalovat vinu na jiné a omlouvat vlastní chyby.
4. Orientace klienta ve vlastním chování – Zde jde o trpělivé usilování o to, aby klient začal z osobního hlediska posuzovat vhodnost a prospěšnost, nebo nevhodnost a neprospěšnost svého chování, aby si své chování začal uvědomovat, orientovat se v něm a adekvátně je posuzovat.
5. Cesta k zodpovědnému chování – Zde se vytváří realistický a praktický plán, který má vést ke změně chování klienta. Plán s dosažitelným cílem, jenž má mít vlastnosti zdravého a současně adekvátního chování.
6. Klientův závazek – Klient by se neměl spokojit pouze s plány, ale je důležité dát si také vlastní, motivující závazek, že se začne podle plánů chovat a jednat. Poradce mu poskytuje praktické odborné rady, ale i pokyny a podporu, aby lépe dosahoval konečného cíle.
7. Žádné omluvy – Je zbytečné zjišťovat důvody a omluvy případných neúspěchů klienta při plnění závazků. Klienta neomlouvá, ale soustřeďuje se na jeho budoucí aktivity.
8. Žádné tresty - Odmítá negativní kritiku, sarkasmus, ironické poznámky a jakékoliv tresty ze strany poradce. To ale neznamená, že se klient vyhne přirozeným negativním důsledkům svého chování v případě neúspěchu, kdy byly nepříjemné důsledky takového chování stanoveny dopředu. (Kohoutek, 2008)

Zde bych chtěl ještě jednou poukázat na možnosti, které využití právě tohoto přístupu nabízí. Klient není vystaven kritice, sarkasmu, trestům atd., ale sám se střetává s důsledky svého jednání. Sám potom také může posoudit, co mu přineslo prospěch a co nikoliv. To je také jeden z nosných prvků tohoto přístupu. Rozhodování o svém životě, o své budoucnosti má ve své kompetenci každý sám. Ostatní mu mohou pomoci, ale rozhodnout se musí každý sám. Samozřejmě i s tím, že je nutné přijmout také důsledky rozhodnutí, které udělá. Glasser, klade důraz na prožívání, procítění věcí a jevů, ale usiluje zároveň o jejich porozumění a o vyústění

prožívání a pochopení do humánního, kultivovaného a tvořivého chování a jednání. To je snahou i pracovníků v zařízeních sociálních služeb. Umožnit klientům prožít a procítit jejich emoce a pocity, ale zároveň jim pomoci je pochopit a pracovat s nimi tak, aby vedly k přiměřenému chování a reagování na vnější podněty. Ideální je v tomto směru například prožitek společně konané práce. Je to situace, kdy se klient i pracovník přibližují na určité pomyslné rovině. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že otevřenost klientů vůči pracovníkům je při společné práci opravdu velká. Na tuto otevřenost je možné potom navázat a některé otázky nebo události v klientově životě, o kterých se při práci rozhovoří, následně probrat a hledat možnosti, jak se s nimi vyrovnat. Sám jsem během praxe zažil situaci, kdy se klient snažil vyhnout střetu s realitou svého života, a když mu jeden z pracovníků pomohl tím, že ji pojmenoval místo něho, došlo u něho k uklidnění i zvýšení intenzity jeho úsilí dosáhnout změny a i tímto způsobem se od své minulosti oddělit. Tento druh pomoci bývá mnohdy spojen se silným emocionálním prožitkem klienta. Proto je důležitý citlivý a empatický přístup pracovníků otvírající klientovi novou cestu, nový náhled na jeho situaci. Tomu napomáhá ovzduší důvěry, kterou se snaží pracovníci DPC vytvářet. Jsem přesvědčen, že právě toto úsilí napomáhá klientům získat klid a oprostít se od obav požádat o pomoc při řešení nějaké obtížné životní situace.

Metodologie výzkumu

Bakalářská práce zkoumá, zda a jakým způsobem přispívá pobyt v DPC a působení pracovníků zařízení na sociální adaptaci a rozvoj klientů. Tomuto tématu se věnuji s ohledem na konkrétní organizaci Květná Zahrada z. u. ve které nebylo toto téma doposud zkoumáno, proto se bakalářská práce omezuje na kvalitativní výzkum. To mi umožňuje věnovat pozornost konkrétním jevům v rámci dané organizace a tím získat určitou zpětnou vazbu. Ta by měla směřovat ke zkvalitnění služby v oblastech, které by se mohly objevit a které bych chtěl odhalit. Organizace již poskytuje službu deset let a je možné, že určité postupy práce s klienty by mohly hrozit přejít v jakýsi zaběhlý rytmus, ze kterého by se mohl vytratit například individuální přístup. Kvalitativní výzkum umožňuje získat podrobnější vhled do určitého problému, do jednotlivých případů. Umožňuje je prozkoumat a díky tomu následně porozumět případům dalším. Zaměřil jsem se na jednotlivé případové studie realizované prostřednictvím polootevřených rozhovorů s konkrétními klienty.

Cílem bakalářské práce je zhodnotit při příležitosti desátého výročí vzniku organizace poskytující službu její působení a vliv na rozvoj klientů a jejich sociální začleňování. Klade si za cíl, kromě jiného, zmapovat, zda přístupy pracovníků používané při práci s klienty a podmínky, které klientům organizace nabízí, dostatečně přispívají k jejich sociálnímu rozvoji a nabízí podmínky k rozvoji sociální a osobní nezávislosti. Dále je snahou bakalářské práce poskytnout vedoucím pracovníkům, sociálním pracovníkům i pracovníkům v přímé péči zpětnou vazbu a napomoci k případným změnám vedoucím ke zkvalitnění poskytované služby.

5.1 Formulace hlavního a dílčích výzkumných cílů

Hlavním cílem výzkumu je charakterizovat pobyt klientů v Domě na půli cesty Květná Zahrada z.u. v kontextu jejich sociálního začlenění.

V návaznosti na cíl výzkumu vyloučena **hlavní výzkumná otázka**:

Jak současní a bývalí klienti hodnotí služby poskytované DPC Květná Zahrada z.u.?

Z cíle výzkumu (a výzkumné otázky) byly formulovány dílčí výzkumné otázky (DC 1 – DC 7):

DC 1: Jak bývalí a současní klienti DPC Květná Zahrada z.u. hodnotí tuto službu?

DC 2: Jak vnímají klienti přístup pracovníků DPC Květná Zahrada z.u.?

DC 3: Jak klienti hodnotí přínos pobytu v DPC Květná Zahrada z.u. v souvislosti s jejich sociálním začleněním?

DC 4: Které z kladených požadavků DPC Květná Zahrada z.u. jsou pro klienty v naplňování nejobtížnější?

DC 5: Existuje nějaká potřeba, jejíž naplnění klienti v rámci pobytu v DPC Květná Zahrada z.u. postrádají?

DC 6: Využívají klienti možnosti opakovaného pobytu v DPC Květná Zahrada z.u.?

DC 7: Jak klienti hodnotí rozsah informací o poskytované službě DPC Květná Zahrada z.u.?

5.2 Transformace cílů do tazatelských otázek

Tab. č. 1: Formulace tazatelských otázek

Hlavní výzkumná otázka: Jak současní a bývalí klienti hodnotí služby poskytované Domem na půli cesty Květná Zahrada z.u.?
Dílčí výzkumné otázky
DC 1: Jak bývalí a současní klienti DPC Květná Zahrada z.u. hodnotí tuto službu?
DC 2: Jak vnímají klienti přístup pracovníků DPC Květná Zahrada z.u.?
DC 3: Jak klienti hodnotí přínos pobytu v DPC Květná Zahrada z.u. v souvislosti s jejich sociálním začleněním?
DC 4: Které z kladených požadavků DPC Květná Zahrada z.u. jsou pro klienty v naplňování nejobtížnější?
DC 5: Existuje nějaká potřeba, jejíž naplnění klienti v rámci pobytu v DPC Květná Zahrada z.u. postrádají?
DC 6: Využívají klienti možnosti opakovaného pobytu v DPC Květná Zahrada z.u.?
DC 7: Jak klienti hodnotí rozsah informací o poskytované službě DPC Květná Zahrada z.u.?

5.3 Metody výzkumu

Jak bylo zmíněno na začátku, týká se výzkum konkrétní organizace a zhodnocení její činnosti po desetiletém působení v oblasti sociálních služeb. K tomuto tématu nebyla nikým zpracována žádná teoretická část, která by umožnila komparaci zjištěných skutečností, proto jsem se rozhodl pro kvalitativní výzkum. „cílem je získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie a fenomény světa.“ (Hendl, 2005, str. 63) Ke zkoumání jsem se rozhodl pracovat na případové studii, ve které jsem se pokusil zaobírat konkrétními výsledky, a to aspekty podporujícími úspěšnou socializaci klientů DPC Květná Zahrada. Pracoval jsem metodou kvalitativního výzkumu, technikou polostrukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Ten mi umožnil oslovit klienty a reagovat doplňujícími otázkami na jejich odpovědi. Jelikož jsem v častém kontaktu s klienty a měl jsem již možnost jim v některých věcech poradit nebo pomoci, nebylo problémem získat jejich důvěru. Díky tomu byli jejich odpovědi otevřené a nemusel jsem překonávat jejich nedůvěru.

5.4 Výběr respondentů

Zkoumané téma zahrnuje přesně definovanou oblast a tou je přínos pobytu v DPC Květná Zahrada pro úspěšnost sociálního začlenění klientů do společnosti. Pro co nejpřesnější zjištění údajů jsem se obrátil na respondenty, kteří jako klienti prostředím DPC prošli již dříve i na klienty současné. Pohled dřívějších klientů může být odlišný, protože jejich náhled na danou problematiku odděluje určité časové období, které klientům současným přineslo změny v možnostech a využívaných přístupech, souvisejících s rozvojem a proměnami organizace poskytující sociální službu. „Vzorkování má v kvalitativním výzkumu jiná pravidla, než ve výzkumu kvantitativním. Cílem není, aby reprezentoval určitou populaci, ale určitý problém.“ (Švaříček, 2007, str. 72) Respondenty jsem vybíral úsudkem, a dbal jsem na rovnoměrné zastoupení klientů současných i bývalých, stejně jsem vybíral z více typů klientů, které uvádím v kapitole 4.4. Jelikož poskytovanou službu využívají častěji mladí muži než ženy, uvádím v počtu oslovených respondentů více mužů. Většina respondentů spadala do kategorie klientů s dokončeným středním vzděláním, tedy klienti vyučení nebo se středním vzděláním s maturitou. Pouze jeden z respondentů měl ukončené pouze základní vzdělání. Vhodnost a účinnost zvoleného postupu jsem si ověřil v přípravném výzkumu. Přípravené otázky jsem konzultoval s vedoucími pracovníky zařízení i s pracovníky soc. odboru partnerských měst organizace. Cílem bylo formulovat otázky způsobem srozumitelným pro respondenty a přitom sledovat prioritní oblasti, které mohou dostatečně prokazovat přínosy či zápory působení služby a být využity v dalším směřování a rozvoji poskytované služby. Na základě konzultace

vznikla upřesněná podoba otázek. Srozumitelnost a přesnost otázek byla ověřena u tří klientů, jednoho bývalého a dvou současných. Tento výzkum vedl ke zjištění, zda respondenti otázkám rozumějí a jestli jejich odpovědi skutečně spějí k získání požadovaných informací. V této části přípravné fáze výzkumu jsem se snažil zjistit, zda klienti nejsou negativně ovlivněni například v důsledku požadavků, které jsou na ně kladeny a se kterými se musí vypořádat. Z výsledků získaných v této fázi výzkumu jsem provedl úpravu formulace některých otázek. Otázky jsem kladl respondentům osobně a zjištěné výsledky jsem zaznamenával na záznamník a později přepisoval. Prvotní výzkum mi pomohl zpřesnit formulace kladených otázek a více pochopit náhled respondentů na některé oblasti obsažené v otázkách. Tento fakt bude přínosem při pozdějším vyhodnocování získaných odpovědí respondentů.

5.5 Sběr dat

Kvalitativní výzkum je metoda kladoucí nároky na realizátora výzkumu, kdy se může jeho snaha o co nejúplnější uchopení zkoumaného jevu stát překážkou zejména v zachování objektivity při výběru respondentů a sbírání, zpracování a analyzování získaných dat. Zvolil jsem pro sběr informací metodu strukturovaného rozhovoru a polootevřené otázky. „Základním účelem tohoto typu interview je co nejvíce minimalizovat efekt tazatele na kvalitu rozhovoru.“ (Hendl, 2005, str. 173)

Před samotným rozhovorem jsem dotazovaného informoval o anonymitě nakládání s údaji pro potřeby této bakalářské práce. S respondenty jsem si dopředu domluvil čas rozhovoru a navrhl jeho nahrávání na diktafon. Délka rozhovoru se pohybovala v rozmezí 20 – 30 minut. Otázky vytvořené na základě transformace výzkumných otázek do tazatelských otázek, viz kap. 4.2, jsem kladl osobně a prováděl si v průběhu rozhovoru poznámky. V případě nejasnosti jsem dotazovanému otázku upřesňoval. Výzkum byl realizován od října do prosince 2015. V jeho rámci jsem absolvoval rozhovory s klienty. Údaje zaznamenané v audio podobě jsem převedl, do písemné podoby v počítači. Záznam jsem upravoval pouze po stránce gramatické s využitím svých poznámek. „Kvalitativní výzkum analyzuje nenumerická data, u kterých zkoumá pravidelnosti, konfigurace, formy, kvality a vztahy.“ (Hendl, 2005, str. 49) Strukturovaný rozhovor s polootevřenými otázkami poskytoval poměrně dobrou orientaci, v nasbíraném materiálu a jeho rozdělení do analytických jednotek. V průběhu výzkumu, se lze setkat s riziky, která mohou negativně ovlivnit výsledky. Tato rizika jsem se snažil objevit a předvídat již v rámci přípravy a udělat vše potřebné, aby bylo možné se jim vyhnout nebo je alespoň minimalizovat. Cílem této snahy bylo zajistit co

největší kvalitu výsledků získaných výzkumem. Přesto, že se kvalitativnímu výzkumu vytýká sběr velkého množství dat, která jsou často těžko strukturovatelná a přinášejí nesnadno zobecnitelné výsledky ohrožené vysokou mírou subjektivity výzkumníka, skýtají vysokou validitu i při nízké reliabilitě. „Existuje riziko ovlivnění výsledků samotným výzkumníkem. Ten je nucen tvořit si představu toho, jak by mohly výsledky dopadnout, ale musí si zároveň udržovat schopnost vymanit se z vlastních zkušeností i od osobních preferencí.“ (Švaříček, 2007, str. 76) Stejně jako výzkumník může ovlivnit objektivitu výzkumu osoba respondenta. Zejména tím způsobem, že jeho odpovědi budou ovlivněny obavou o možnost pohledu tazatele na něj při hodnocení nebo názoru na poskytovanou službu či přístup pracovníků. Tomu jsem se snažil předejít zdůrazněním bezpečí a anonymity poskytnutých informací. Každému z respondentů jsem zdůraznil, že získané údaje slouží především pro účely práce a jejich celkové vyhodnocení může posloužit ke zkvalitnění služby pro klienty, kteří mohou jednou přijít po nich. Tím mohou přispět ke změně těch věcí, se kterými nesouhlasí, nebo by je chtěli změnit.

Výsledky výzkumu

V následující kapitole budu prezentovat výsledky výzkumu dle stanovených dílčích výzkumných otázek. Výsledky každé výzkumné otázky jsou uvedeny v samostatné podkapitole, kde připojuji i krátké shrnutí.

6.1 Hodnocení služby ze strany klientů

Výzkum prokázal, že klienti hovořili o službě s jistou dávkou nadhledu, a proto se lze domnívat, že odpovědi jsou relevantně vypovídající o zkoumané problematice. Většina z dotazovaných dávala najevo potěšení z toho, že někoho zajímá jejich názor na poskytovanou službu a na jejich vnímání aspektů s poskytováním služby spojených. V odpovědích lze vysledovat rozdíl mezi klienty současnými a klienty, kteří již službu opustili. U klientů bývalých je zásadní rozdíl v hodnocení s ohledem na zkušenosti získané po opuštění služby. Zároveň se u nich projevuje pozitivní zkušenost s návyky získanými v rámci pobytu v DPC. Většina dotazovaných vnímá pobyt v DPC jako šanci, kterou dostali. V tomto jsou odpovědi shodné u klientů současných i bývalých. Bývalí klienti tento fakt zdůrazňovali více a přínos pobytu již porovnávali se svými zkušenostmi. Jeden z klientů odpověděl: „*Mohl jsem si potom od osmnácti dělat, co jsem chtěl, a to si myslím, že nebylo úplně dobře. Ale bylo to na začátku, ten dům na půl cesty. Byla to zkušenost. Měl jsem možnost poznat lidi a zjistil*

jsem, že ty lidi jsou na tom mnohdy hůř než já, a to mi pomohlo uvědomit si, že ty šance mám a tak nějak se posunout dopředu. Že na tom nejsem tak nejhůř, abych se sebou nemohl něco dělat. Poznal jsem tady lidi, kteří mě nějak ovlivnili a jejich názory a myšlenky jsem bral a něco mi z nich v hlavě zůstalo. Rozhodně ho vnímám jako přínos pro můj život v mnoha směrech, ale mám pocit, že se to úplně nedokončilo.“ (klient F. V.)

Současní klienti hodnotí ve vztahu k sobě dopad služby také kladně, ale v jejich odpovědích lze vystopovat náznaky negativ, které vycházejí z požadavků na ně kladených. Jelikož teprve získávají některé návyky potřebné ke zvládnání pracovních povinností i vztahů s ostatními, přináší jim zvládnání zmíněného rozličné problémy a nutnost je řešit se odráží v jejich postojích a názorech, které prezentují v odpovědích. Jejich odpověď je sice stejná, ale nemohli ji ještě opřít o vlastní zkušenosti jako klienti bývalí. Někteří současní klienti se na rozdíl od bývalých domnívají, že by svou situaci zvládli i sami. Na dotaz jeden ze současných klientů uvedl: *„Každopádně je pro mě přínosem třeba to, že mi pomáhají s financemi a jak s nimi hospodařit. Do budoucna mi pomohou najít práci, jsou schopni pomoci mi najít bydlení a tak. Pokud má někdo dluhy, tak pomůžou i s tím. Takže je to pomoc v různých směrech, ale důležitá. Já bych asi pokud bych se sem nedostal, hledal pomoc někde jinde. Ale nějakou pomoc bych hledal určitě.“* (klient D. K.) U dvou dotazovaných se objevila i odpověď, že pobyt v DPC je splněním podmínky rodičů, kterou podmínili jejich návrat domů. Jeden z dotázaných odpověděl, že vnímá pobyt v DPC jako šanci, ale zároveň už to byla pro něho šance jediná a poslední, která mu byla poskytnuta. Je si proto vědom toho, jaký má tento pobyt pro něho význam. Uvádí také, že si je vědom, jaký by na něho samotného mělo dopad, pokud by tuto možnost nevyužil odpovídajícím způsobem: *„Já už jsem toho stihnul podělat dost, ale teď bych fakt chtěl zkusit něco udělat jak pro sebe, tak i kvůli našim. Dost jsem jim dal zabrat a teď to tak nějak vidím před sebou. No, a kdyby se naše vztahy zlepšily, bylo by to bezva. Tak i proto bych chtěl něco dokázat. Sobě, ale i jim. Když došlo k tomu, že jsem si dal sám na hubu, a tak mi to tady máma domluvila a od té doby jsem tady.“* (klient D. K.)

Dílčí shrnutí:

Služba je rozdílně hodnocena klienty současnými a bývalými. U bývalých klientů je možné v hodnocení vysledovat podíl zkušeností získaných po opuštění DPC. Vycházejí ze zkušenosti přínosu návyků, poznatků a dovedností získaných během pobytu v DPC, které jim již přinesly výsledky v jejich snažení. To lze vysledovat i v jejich odpovědích, kdy uvádějí konkrétní příklady jejich využití: *„Pomohlo mi, že jste mě postrčili k práci správce sportovního areálu. Potom už jsem se snažil, aby vždycky nějaká ta práce byla. Ty a Ferda*

jste mi pomohli jít pracovat i někam jinam než tady, a tím jste mi hodně pomohli. Kdybych se tam nedostal, tak bych se možná nikde neuchytil, nebo by to pro mě bylo mnohem těžší. Tím, že jste za mě dali ruku do ohně, jste mi opravdu pomohli, a to bylo od vás pěkný.“ (klient F. P.) Naproti tomu klienti současně jsou nuceni se vyrovnávat s požadavky, které jsou pro ně v mnoha směrech nové a pro které si hledají zdůvodnění, a to u nich může vyvolávat negativní pocity vůči organizaci i pracovníkům. Je důležité, že i přes tato úskalí vnímají poskytovanou službu jako šanci, která se jim nabízí a nemusí se již opakovat. Jeden z klientů to vyjádřil následovně: *„Pro mě to byla na začátku jediná možnost, kam jsem mohl jít a která mě přišla smysluplná. Když jsem přijel, dostal jsem práci a bydlení a to u těch ostatních možností nebylo. Ted' se z toho pro mě stalo takové útočiště a mám možnost tady napravit to, co jsem podělal.“* (klient S. J.)

6.2 Hodnocení přístupu pracovníků ke klientům

Další snahou bylo zjistit, jak vnímají klienti v procesu socializace působení pracovníků DPC prostřednictvím odpovědí na otázku: „Pomohl Vám přístup pracovníků DPC?“ V odpovědích se dotazovaní shodli na tom, že přístup všech pracovníků byl pro ně pomocí a podporou. Rozcházel se v tom, co jednotliví respondenti označovali jako konkrétní přínos pro ně samotné. Někteří uvedli, že jim pomohl přístup vnímající situaci, do které se dostali. Ocenili fakt, že při stanovování požadavků na ně nahlíželi z tohoto pohledu a stejně hodnotili i jejich naplňování. Uvádějí, že si uvědomovali své chyby a byli i naplnění obavou, jak budou jejich chyby přijaty. Empatický přístup jim pomohl získat klid a vzbuzovalo to v nich snahu poznaným chybám se příště vyhnout. Jeden z respondentů uvedl, že je ovlivněn prostředím, kde vyrůstal a kde mu byla opakovaně připomínána jenom jeho pochybení, a proto se chyb obává. Přístup pracovníků ho ale podpořil, aby přijímal chyby jako možnost nové zkušenosti, kterou lze využít k osobnímu rozvoji: *„Doma jsem vždycky dostal jen vynadáno, ale neměl jsem příležitost udělat to jinak. Táta vždycky řekl, jdi od toho, nebo to zase zkazíš. Nezajímalo ho, že už to třeba udělám jinak. Tady je to jiné. Ano, dozvím se, že jsem vůl, ale taky se dozvím proč, a co mám dělat, aby to tak příště nebylo. No a kromě toho to můžu zkusit znovu a třeba se zeptat, jestli to dělám dobře.“* (klient J. V.)

Respondenti také uvedli, že pro ně byl velmi motivující prvek kolegiality v přístupu pracovníků. Uvedli, že pro ně bylo důležité pracovat se staršími a zkušenějšími, kteří se přesto nijak nad nimi nepovyšovali a nijak jim nedávali najevo, že něco neumí, nebo to dělají špatně. Jejich klidný a vstřícný přístup, se kterým jejich chyby opravovali, jim vytvářel klidnou pracovní atmosféru napomáhající překonávat obavu z možných chyb. Jeden

z dotázaných přímo uvedl: „*Je mi jasné, že jsou věci, které dělám blbě, ale záleží jenom na mně, jestli budu poslouchat toho, kdo to umí líp a kdo mi říká, jak to mám dělat. Pokud ho nebudu poslouchat a budu si to dělat po svém, tak můžu akorát čekat, že dostanu vynadáno. No a to nechci. Tak se snažím naučit se to tak, jak to má být.*“ (klient J. V.)

V odpovědích se objevilo ocenění i určité míry přisnosti nebo spíše důslednosti. Jeden z bývalých klientů v důsledku zkušeností již získaných v samostatném životě hodnotil takto zpětně přístup pracovníků DPC. „*V době pobytu v DPC bych se bez toho přístupu snažil kladeným požadavkům spíše vyhnout, ale tím, že byli lidi kolem mě v něčem přísný, tak mě donutili to neudělat. No a dneska v práci už mě to ani nenapadne, abych něco odrbával. No a proto taky mám tu práci, co mám.*“ (klient F. V.)

Objevila se i odpověď vyjadřující pocit nedostatku individuální práce s klientem. Dotazovaný uvedl, domněnku, že pro tento druh práce je prostor Květné Zahrady příliš velký. Zdá se mu, že v daném prostoru nemusí někoho, koho nechce, ani potkat. Pokud se lidé pohybují na menším prostoru, potkají se právě v důsledku malého prostoru, ať chtějí nebo ne. Pokud takový prostor není, myslí si, že je potřeba toto nahradit intenzivnějším individuálním zájmem. Ale zase tento zájem by podle něho měl být citlivý. Domnívá se, že v Květné někdy pracovníci mluví narovinu, ale někdy až příliš skoro tvrdě. V určitých situacích to může být dobré a zapůsobí to, ale jindy to ten, koho se to týká, nemusí unést: „*Je potřeba s tím člověkem nějak komunikovat, absolvovat nějaké ty terapie a každý týden si sednout a rozebrat to. Nejen práce, ta je důležitá, ale víc s lidmi mluvit, udělat si na ně čas.*“ (klient F. V.) Jako důležitou uvádějí respondenti, možnost konzultovat s někým vzniklý problém a ve spolupráci s některým z pracovníků hledat řešení. „*Pokud chci problém řešit, je to vždy možné. Je tu tým lidí, kteří jsou ochotni mě poslouchat a pracovat se mnou na řešení.*“ (klient M. S.) Dotazovaní se shodli, že tuto možnost mají všichni, i když ji nevyužívají všichni stejně. Setkal jsem se s konstatováním, že obtížně překonávají přístup některých pracovníků, kdy mají pocit, že je s nimi jednáno jako s malým dítětem. „*Jsem si vědoma, že jsem mnoho zásadních věcí nezvládala a ani neznala, ale přesto mi způsob, jakým mě to připomínali, nebyl příjemný a byl občas i příčinou konfliktů s některými pracovníky. Měla jsem z toho pocit neupřímnosti a víc bych uvítala jednání narovinu.*“ (klientka P. Ž.) Zde jsem se pokusil o doplnění otázkou: Jak by mělo toto jednání na rovinu vypadat. Klientka nedokázala ale formulovat, jak by si ho představovala, nebo v čem by měla spočívat případná změna tohoto jednání.

Dílčí shrnutí:

Všichni dotazovaní vnímají postoj a přístup všech pracovníků DPC vůči nim kladně. Rozcházejí se v náhledu působení na jednotlivce. Zde se projevuje individuální vnímání i potřeby. Někteří oceňují zejména přístup empatický. Další oceňují kolegiální a rovnocenný přístup vůči sobě. Vysledovat lze i kladné vnímání postoje s jistou mírou přísnosti. V odpovědích se objevuje i pocit nedostatečného individuálního přístupu. Tento přístup není vnímán jako zcela chybějící, ale je označen jako nedostatečný. Umožňuje klientům izolovat se a uhýbat před problémem, který nechtějí řešit.

Všichni dotazovaní, se shodli na opodstatněnosti důsledného přístupu, který je také součástí realitní terapie, jejíž prvky jsou při práci s klienty využívány a o které se zmiňují v teoretické části. Jde zejména o skutečnost: Neomlouvat chyby, ale pomáhat je odstraňovat. Ze získaných poznatků lze tedy říci, že přístup pracovníků vůči klientům je rozmanitý, a to umožňuje všem klientům najít přístup, který je právě jemu blízký a má právě pro něho nějaký přínos. Jako důležitá se ukazuje možnost hledat řešení vzniklých problémů pod vedením pracovníků DPC. Ze získaných poznatků vyplývá, že většina klientů oceňuje spíše pozitivní motivaci, empatii, kolegiální přístup. Ale i jistá forma přísnosti je vnímána jako přínosná.

6.3 Přínos pobytu v DPC pro klienta

V oblasti přínosu pro klienty jsem hledal odpovědi pomocí otázky: Domníváte se, že byl pobyt v DPC pro Vás něčím přínosný? Pokud ano, v čem vidíte konkrétní přínos právě pro Vás? Dotazovaní se shodli na tom, že pobyt v DPC pro ně byl přínosem. V odpovědi na tuto otázku se nerozházeli klienti současní ani minulé. Všichni v odpovědi uváděli znovu, že v pobytu vidí příležitost, kterou dostali a která je pro jejich další směřování rozhodující. Někteří označili jako zásadní přínos fakt otevření šance upravit vztah s rodinou. Doplňující otázkou jsem se zajímal, jak jim pobyt umožnil vztah s rodinou napravit? Zde dotazovaní často odpovídali, že narušené rodinné vztahy jim pomohla obnovit možnost prokázat schopnost fungování mimo domácí prostředí a prokázat změnu ve svém dosavadním způsobu života. Pomohlo jim, když byli postaveni do situace, kdy byli nuceni starat se sami o sebe. Jsou si vědomi, že jim v tom ostatní pomáhají, ale hlavní odpovědnost zůstává na nich. Zde se opět projevují prvky realitní terapie, kdy klient přebírá odpovědnost za své jednání a realitu svého života. Důležitost tohoto přínosu označili někteří v možnosti dokázat nejbližším svou

schopnost obstat v běžné realitě života. Kromě toho vidí přínos i v nutnosti naučit se některé dovednosti potřebné ke zvládnání samostatného života.

Dále jsem hledal odpověď na otázku, v čem konkrétně spočíval přínos pro jednotlivé respondenty. Zde se plně projevila jejich individualita a každý z nich uváděl jiný specifický přínos pro vlastní osobu. Pro počátek samostatného života vnímají někteří z dotazovaných, možnost pobytu v DPC jako jistotu, o kterou se mohou opřít a z ní vycházet. Uvádí, že díky tomu mohou poznat klady i zápory samostatného života. Dále uvádějí, že pro ně bylo důležité dostat možnost zhodnocení vlastní situace a zjištění, že v porovnání s jinými nemusí tu svou vnímat jako tak těžkou, jak se z počátku domnívali. Pro jiného z dotazovaných spočíval zásadní přínos v možnosti dokončit střední školu. Uváděl, že prostředí, ve kterém se pohyboval doma, nikoliv v rodině, přinášelo pouze těžkosti a hlavně snižovalo jeho motivaci k dokončení studia. Možnost toto prostředí opustit, získat nějaké zázemí a podporu k dokončení školy uvádí jako zásadní: „*Velmi mi pomohlo dostat se z toho prostředí, ve kterém jsem byl zaběháný, a jelikož jsem z daleka, tak to bylo velmi důležité. Přerušil jsem vazby s lidmi, kteří mně moc neprospěli. Pro mě to bylo vysvobození odjet přes půl republiky do prostředí, kde mě nikdo nezná, kde já neznám nikoho.*“ (klient M. S.) Jako důležité označili někteří možnost, něco se naučit. Jedna z klientek k tomu uvedla: „*Uvědomila jsem si, že v oboru, kterému jsem se vyučila, mnoho neumím a nabízí se mi možnost své dovednosti rozšířit.*“ (klientka P. Ž.) Dále uvádí, že právě zde si uvědomila fakt, že chce-li opravdu člověk něčeho dosáhnout, je to možné. Jediné, co je k tomu potřebné, je jeho snaha. Jako zásadní přínos uvádí většina dotázaných možnost naučit se lépe pracovat. Zde se jejich odpovědi shodují a uvádí, že je motivoval a podporoval přístup pracovníků směřující k rozvoji pracovních návyků a dovedností. Zmiňované návyky chtějí následně uplatnit v době, kdy se budou samostatně snažit obstat na trhu práce. V odpovědích se objevuje názor, kdy je jako nejdůležitější vnímána pomoc při zařazení do pracovního procesu mimo DPC. Znamenalo to počátek, od kterého se potom odvíjely další pracovní příležitosti. Pokud by tuto pomoc v počátcích neměli, hůře by se jim hledalo první místo. Kladně hodnotí možnost prokázat se při dalších snahách o zařazení do pracovního procesu tím, že již někde pracovali a mohli se odkázat na předešlé pracoviště.

Pozitivně také hodnotí pomoc v oblasti finanční gramotnosti. Souhlasí s tím, že neuměli hospodařit s financemi a nezvládali se svými finančními prostředky pracovat. To také vedlo k tomu, že nedokázali zajišťovat své potřeby, a vedlo je to k závislosti na jiných (rodiče, prarodiče). Od nich si stále vyprošovali pomoc a bylo to oboustranně nepříjemné a neúnosné.

Nyní dostali možnost poznat, že je v jejich silách tuto oblast zvládnout. Našli k tomu i potřebnou radu a pomoc. Setkal jsem se i s aspektem, který se u ostatních nevyskytoval. Jednalo se o klientku disponující finanční hotovostí, naspořenou během pobytu v dětském domově. Uvádí, že pokud by se nedostala do DPC a zůstala bez pomoci jeho pracovníků, nedokázala by si tuto hotovost uchovat. Je přesvědčená, že by postupovala podobně jako někteří její přátelé z domova, ve kterém byla umístěna. Ti peníze, které jim byly v osmnácti letech při odchodu předány, nevyužili pro vytvoření podmínek k zajištění budoucnosti, ale neuváženým nakládáním s nimi o ně brzy přišli.

Další otázkou jsem směřoval ke zjištění názoru klientů na směřování jejich života v případě, kdyby se jim nenaskytla možnost pobytu v DPC. Většina se domnívá, že jejich další životní směřování by bylo značně odlišné od jejich současné situace. Shodují se i v názoru, že bez podpory pracovníků a možností, které poskytuje DPC Květná, by nedokázali sami zvládnout svou situaci. Shodují se i v názoru na další vývoj svého života a jsou přesvědčeni, že by pokračoval více méně negativně. Pouze jeden z dotázaných se vyslovil, že by byl schopen svou situaci zvládnout i sám. Hovoří o tom, že byl zvyklý pracovat i před příchodem do DPC, a proto se domnívá, že by si hledal práci a vše zvládl. K tomu ale dodává, že pomoc, které se mu dostalo, vše usnadnila.

Dílčí shrnutí:

V odpovědích lze nalézt shodu, kdy se dotazovaní vyjádřili pozitivně k přínosu pobytu pro jejich další životní vývoj. Uvádějí, význam získaných dovedností a zkušeností pro své pozdější pracovní uplatnění. Uvádějí přínos i v oblasti obnovy sociálních kontaktů. Pobyt označují jako šanci, které se jim dostalo a která není pro každého samozřejmostí. Uvádějí příklady svých vrstevníků, které znají, i příklady lidí, kteří se ocitli v obtížné životní situaci, a jsou přesvědčení, že se do ní dostali právě z toho důvodu, že se nesetkali s podobnou možností, jakou měli oni. Odlišné bylo jejich hodnocení konkrétního přínosu pro ně jako pro jednotlivce. Toto hodnocení závisí na výchozích podmínkách jednotlivých respondentů. Odlišné prostředí, ze kterého přicházejí, znamená i odlišné potřeby, které klienti potřebují nebo i očekávají. Z odpovědí respondentů vyplývá, že nabídka možností je v dostatečném rozsahu pro jejich potřeby. Každý našel to, co v danou chvíli vnímal jako potřebné. Někteří uvádějí fakt, že bez této možnosti by byla oslabena jejich naděje pro úspěšné pozdější sociální začlenění. Část respondentů uvedla jako přínos přístup pracovníků, kteří jim pomohli zvolit možnost jak využít jejich vlastní potenciál a jaké k tomu využít prostředky. To označují jako prvek přinášející prožitek úspěchu, který se stává motivací pro úsilí v dalším směřování jejich

sociálního rozvoje. Pozitivně hodnotí pomoc při řešení problémů a vzniklých situací. Jeden z respondentů ve své odpovědi uvedl: „*Neměl jsem problém cokoli řešit, protože si o řešení dokážu říct. Většina klientů ale toto nedokáže, a proto by potřebovali, aby jim v tomto směru byla věnována větší pozornost. Snažit se jejich problémy, pokud přijdou, vidět a více jim nabídnout možnost je řešit.*“ (klient M. S.)

6.4 Požadavky kladené na klienty

Každý z klientů přicházejících do DPC je nucen se vyrovnat s tím, že od něho budou vyžadována určitá pravidla, která bude muset přijmout. Musí si uvědomit, že na něj budou kladeny požadavky, se kterými se ještě třeba ani nesešel, nebo jejich dodržování od něj nikdo doposud nevyžadoval. Pokusil jsem se zjistit, jestli některý z požadavků, které se klienti v rámci smlouvy o poskytování služby zavazují dodržovat, přináší v naplňování více obtíží, než jiné. Zajímá mě se o to, zda vůbec klienti vnímají některé požadavky jako obtížné a pokud ano, tak které a proč. Na tuto otázku navazuje další část výzkumu, ve kterém zjišťuji, co by klientům mohlo při zvládnání kladených požadavků pomoci. Předpokládal jsem, že bude více oblastí, které budou respondenti pro sebe vnímat jako problematické a obtížně zvládnutelné. Výsledek ale prokázal, že oblastí, které by klienti vnímali jako problematické, tolik není. Uváděli především oblast vztahů, a to zejména mezi klienty. V tom smyslu, že nejde o vzájemné vztahy v oblasti sociálních kontaktů jako takových, ale o otázku vztahu jedince vůči skupině. Zde se prokázalo, že mnozí nebyli zvyklí uvažovat s ohledem na ostatní a oprostít se od snahy docílit především osobního prospěchu a pohodlí. Setkal jsem se s názorem: „*Chápu nutnost uklidit a udržování pořádku, ale vadí mi, že někteří se na něm téměř nepodílí a je jim to jedno. Pokud by se podařilo v tomto směru nějak zasáhnout, přivítal bych to.*“ (klient S.J.) Další skutečnost, která se v odpovědích objevila, byla potřeba udělat občas něco navíc, jen proto, že je to potřeba udělat, nebo že to prospěje něčemu dobrému. Zde jsem se setkal s chápáním těchto věcí pouze v rovině: „*Proč bych měl něco dělat, když za to nic nedostanu?*“ (klient D. K.) Jde o určitý proces, kterým zde klienti prochází a v průběhu kterého musí pochopit podstatu svého existování v rámci určité sociální skupiny. Musí postupně pochopit, že prospěch té dané skupiny přispívá k prospěchu jeho samotného. Zjednodušeně řečeno: Jsem-li součástí určité skupiny (rodiny, společnosti), nemohu v ní žít jen sám pro sebe. Jako obtížné uváděli klienti i přijetí období, kdy byli zařazeni do tzv. ergoterapie. Jde o období, kdy nově přichozí klienti pracují bez nároku na mzdu, pouze za stravu, aby prokázali své pracovní schopnosti. Považovali je v dané době za nespravedlivé.

S odstupem času ale tento přístup přehodnotili a pochopili, že je to asi jediný způsob jak zjistit, zda myslí klient své odhodlání vážně.

Na tuto část výzkumu jsem se pokusil navázat. Hledal jsem odpověď na otázku, zda existují v rámci poskytované služby nějaké jevy nebo požadavky, které by klienti vnímali pouze negativně, a pokud by se jejich existence prokázala, pokusit se získat podněty jak těmto jevům předcházet, nebo se jim vyhnout. K tomu mi posloužila otázka: Je něco, co jste při pobytu v DPC prožil (a) a víckrát byste to již prožít nechtěl (a)? Většina respondentů nehovoří o věcech, které by bylo možné označit jako zásadní. Tedy něco, co by neodvratně negativizovalo jejich pohled na dobu pobytu v DPC. Označili různé okolnosti, ať již ve vztahové nebo pracovní rovině, které jim spíše znepríjemňovali běžné každodenní povinnosti. Opakovala se ale odpověď, ve které se dotazovaní zmínili o problému s nesouladem v organizaci práce, a jako problém označili také klienty, se kterými se těžko vycházelo. Při bližším dotazování jsem zjistil, že šlo o klienty, kteří nedokázali přijmout prostředí, vnitřní řád ani pracovní povinnosti. Jednalo se o tip klientů prosazujících zejména svou představu a požadavky, bez ochoty se pokusit najít soulad s požadavky většiny. Respondenti uváděli opakované problémy s odcizováním osobních věcí, potravin apod. Tento způsob jednání vedl nakonec k ukončení smlouvy o poskytování soc. služby u těchto problematických klientů. Shodli se, že spíše by se již nechtěli setkat s takovýmto typem lidí, než že by šlo přímo o nějaký negativní jev v zařízení jako takovém. Naopak hodnotili pozitivně fakt, že s pomocí pracovníků se podařilo vzniklé problémy řešit. Pomohlo jim, že mohli zažít podporu ze strany pracovníků a že se řešením vzniklé situace někdo zabýval.

Překvapující byla četnost zmínek narážející na nesoulad v organizaci práce. Snažil jsem se tedy zjistit, v čem podle nich nesoulad v organizaci práce vidí a proč právě tuto oblast vnímají jako problematickou. Dále jsem jim také nabídl možnost navrhnout, co by změnili, pokud by měli tu možnost. V odpovědi na tuto otázku se opakovaly odpovědi, že v zásadě by nutné změny neviděli. Z jejich strany by ale byla vítána změna v organizaci práce. „*Někdy jsem měl pocit, že práce není dobře zorganizována. Ráno něco začneme a ještě než to doděláme, jde se dělat něco jiného. Nebo někdo řekne, budeme to dělat takhle, potom přijde druhý den někdo jiný a ten to chce dělat zase jinak.*“ (klient F. P.) Tím dochází podle nich ke zbytečným neshodám a konfliktům vyplývajícím z již zmíněného faktu. Stejně tak uvádějí stále přerovnávání věcí z místa na místo, a zdá se jim, že z jejich pohledu není vše promyšlené. Vzniká u nich pocit práce konané zbytečně. V odpovědích se ale také objevil i názor, že je nejdůležitější nějakou práci vůbec mít.

Dílčí shrnutí:

V základních požadavcích kladených na klienty nejsou takové, které by klienti vnímali jako zásadně problematické. Přesto existují i oblasti, které klienti hůře přijímají. Jde zejména o institut ergoterapie, který je součástí procesu práce s klienty. Toto zjištění by mělo být podnětem pro pracovníky, aby věnovali dostatečnou pozornost objasnění podstaty tohoto období a pomoci klientům, aby jím prošli v co nejkratším období. Objevují se i problematické oblasti, například ve vztazích, kdy je pro některé jednotlivce obtížnější je zvládat. Většina z nich ale uvádí, že požadavky na ně kladené v zásadě nevnímá jako obtížné a považuje je za zvládnutelné. Jako zásadní zjištění vyplývající z tohoto dílčího cíle vidím široce zastoupený fakt, a to konkrétní nedostatky, které vnímají v organizaci práce a které jsou pro ně negativní z mnoha pohledů. Zde by mělo být zjištění přehodnoceno vedoucími pracovníky organizace, zda jde pouze o subjektivní pocity klientů, nebo jestli jimi vnímané nedostatky nedávají základ pro případné změny v organizaci práce s klienty. Jeden z nich k této otázce přímo uvádí: *“Mám se naučit jak pořádně dělat svou práci. Jak to mám ale dělat, pokud ji ani nemohu pořádně dokončit a musím jít dělat zase něco jiného. To pak nevidím výsledek té svojí práce a nebaví mě to.”* (klient F. P.) Zde je důležité si uvědomit, že jde o zásadní motivační prvek, pro přijetí pracovních povinností, a práce jako takové. Pokud klienti nemají možnost vidět výsledky své práce a jsou nuceni stále nějakou práci pouze začínat, dochází k jejich demotivování a zpomaluje se průběh přijímání pracovních návyků.

6.5 Naplňování potřeb

Jaro Křivohlavý uvádí potřeby, jako jsou fyziologické, ekonomické, ale existují i potřeby sociální. Jsou to potřeby sociálního kontaktu, sociální komunikace, potřeba přátelského vztahu. Naplnění těchto potřeb je důležitou součástí socializace. (Křivohlavý, Sestra a stres, 2010) Pokusil jsem se zjistit, jestli neexistují nějaké potřeby, které by klienti označili jako nenaplněné nebo nenaplněvané. Položil jsem klientům otázku: „Je něco, co by Vám pomohlo, ale v DPC to nenacházíte?“ S přímým označením nějaké potřeby jsem se nasetkal, ale vícekrát se opakovala odpověď, ve které klienti vyjadřovali chybění osoby, která by se jim mohla více věnovat, a to i nad rámec práce soc. pracovníka. Na doplňující otázku, jak by toto „věnování“ mělo vypadat, odpovídají, že jim jde například o pomoc s využitím volného času. Respondenti uvádějí, že jim pracovníci pomáhají s řešením základních potřeb, v jednání s úřady, s prohlubováním pracovních návyků, ale chybí jim blízkost někoho, jak říkají, mimo práci, s kým by mohli probrat své problémy, komu by se mohli otevřít a sdílet s ním své těžkosti. Uvádějí, že tato možnost se jim občas otvírá při práci s ostatními

pracovníky, ale ne vždy je k tomu v rámci pracovní činnosti vhodná příležitost. Obzvláště pokud by klient takový rozhovor opravdu potřeboval, bylo by dobré mít se na koho obrátit. Podle vyjádření respondenta je objekt statku natolik rozsáhlý, že se zde lidé ani nemusí potkat. Kromě toho jsou jedinci pracující mimo areál statku a ti mají možnost rozhovoru ještě ztíženu: *„Když je ohraničený menší prostor, tak se tam lidi častěji potkávají a víc spolu komunikují. Tady když se nechci s někým potkat, tak se třeba vůbec nemusíme vidět. A když vy mě nepotkáte, tak vůbec nemusíte vědět, že já mám blbou náladu. Když jsem byl v menším prostoru, ať jsem chtěl nebo nechtěl, potkal jsem některou vychovatelku, ta to na mě viděla a ryla do mě tak dlouho, dokud jsem jí to neřekl. A to si myslím, že je dobře.“* (klient F. V.) Jiný z klientů ale uvádí jiný pohled: *„Já ani nevnímám nedostatek v této oblasti, protože si dokážu osobu k rozhovoru v případě potřeby vyhledat. Vnímám ale ostatní, kteří toto nedokážou, a právě jim by pomohlo, kdyby jim někdo, kdo by s nimi více pracoval, byl k dispozici.“* (klient M. S.)

Klienti ve svých odpovědích také vyjádřili pocit, že jim chybí možnosti k naplňování volného času v rámci DPC. Pokud chtějí něco dělat, musí někam jet, a to je v rámci chybějících dopravních spojů obtížné, obzvláště večer. Uvítali by proto mít více možností k trávení volného času v místě. Z jejich odpovědí ale také vyplynulo, že jejich schopnosti naplňovat svůj volný čas jsou dost omezené. Závěrečná zpráva Národního institutu dětí a mládeže MŠMT uvádí, že mezi činnostmi, kterým se mladí lidé věnují ve volném čase, dominuje poslech hudby a hned po něm sledování videa a televize. (Štursová, 2006). I mezi klienty DPC patří tento způsob trávení volného času mezi nejobvyklejší. Přesto je snahou pracovníků DPC nabízet klientům možnosti, a to jak nabídkami na různé akce konané v dosahu Květné, ale i možnostmi se na některých akcích, konaných organizací, organizačně podílet.

Dílejší shrnutí:

Z odpovědí vyplývá, že klienti postrádají osobu, která by se jim mohla více věnovat. Vyjadřují názor, že jde zejména o věnování pozornosti mimo pracovní dobu, tedy v jejich volném čase. Naznačují problémy s vyplňováním svého volného času a nakládání s ním. Uvádí i ztížení možností využití nabídky trávení volného času v přilehlých městech, zejména z důvodu nedostačujících možností dopravy. I z tohoto důvodu zmínilo několik dotázaných, že by uvítali více možností k trávení volného času v rámci Květné. Jen malé procento z nich se ale věnuje aktivitám jako je například sport nebo četba knih. Jiným než výše zmíněným aktivitám se nevěnují jednak z důvodu obtížnější dostupnosti, ale i z důvodu jisté pohodlnosti,

kteřou se zatím nenaučili překonávat. Potřeba vyvinout nějaké úsilí pro aktivnější trávení volného času je odrazuje a volí raději již zmíněnou variantu hudby nebo televize. Samozřejmě do této problematiky vstupuje i otázka finančních možností a v důsledku toho i dostupnosti např. kulturních akcí (divadlo, kino). I této oblasti by bylo vhodné věnovat více pozornosti, protože jak se uvádí ve zprávě MŠMT, jak ji uvádí ve své knize Štursová: „Aktivní trávení volného času kromě uspokojování momentálních tužeb člověka a relaxace, také plní mnoho společenských funkcí, speciálně u mladých lidí slouží mimo jiné jako efektivní sociální prevence. Způsob trávení volného času je také důležitou součástí procesu vytváření žebříčku hodnot.“ (Štursová, 2006, str. 9)

6.6 Opakované pobyty klientů v Domě na půl cesty

Součástí práce s klienty je i možnost opakovaného pobytu v případě, že se pokus o osamostatnění z jakéhokoliv důvodu, s výjimkou trestné činnosti, nezdařil. Využitím otázky: „Jste v DPC poprvé nebo opakovaně?“, jsem se pokusil hledat odpověď na otázku týkající se možnosti a přínosu opakovaného pobytu. Lze říci, že o této možnosti hovořili spíše klienti bývalí. Současní klienti využívají více nově nabízené možnosti, mezi které patří bydlení, nabízené ve spolupráci s OU Květná, možnosti zaměstnávání prostřednictvím sociální firmy, a pod. Jelikož nebylo možné tyto nabídky dříve poskytovat, využívali možnost pokusu o osamostatnění a případného opakovaného pobytu zejména klienti v dřívějším období, zhruba do roku 2012. Současní i bývalí klienti se shodují, že tato možnost vytváří určitý prostor jistoty, která je rozhodující ve chvíli, kdy mají udělat první samostatný krok. Všichni ve své odpovědi uvádějí, že najít odvahu k tomuto rozhodnutí je pro ně opravdu obtížné. Vědomí možnosti návratu nabízí jistotu možnosti někam se vrátit, kdyby svůj samostatný život nezvládali. Někteří uvedli, že by pro svoje osamostatnění hledali odvahu mnohem déle a obtížněji. Tato možnost přináší klientům určitou jistotu, ve chvíli rozhodování o osamostatnění a jejich budoucím směřování. Oni sami ji přirovnávají k jistotě domova, která jim většinou chybí. Přímou uvádí: „*Když odejdu z domova a nedaří se mi, tak se mohu domů vrátit. My tady domov nemáme, nebo je to spíš problém, ale nabízí se nám ze strany statku možnost, někam se vrátit, když to nepůjde. A to je to, co jiným poskytuje domov.*“ (klientka K. M.) Jeden z klientů přímo v rozhovoru uvedl: „*Vracím se poté, co jsem žil nějakou dobu se svou přítelkyní, ale to se bohužel nepodařilo, ne mojí vinou, a proto se vracím na nějakou dobu zpět.*“ (klient F. V.) Potvrzuje to význam této možnosti třeba pro jeho situaci, ve které se ocitl. Dále uvádí: „*Je to důležité, ale ne abych přišel a chtěl, znovu se o mě starejte. To ne. Já*

už jsem něco vyzkoušel, něčeho jsem dosáhl a teď jenom potřebuji ještě na chvíli nejnnutnější pomoc. A tu tady mám. Myslím, že pokud se někdo vrací, měl by to vidět takhle.“ (klient F. V.)

Dílčí shrnutí:

Možnost opakovaných pobytů do DPC je vnímána klienty pozitivně. Vytváří jim pocit jistoty, kterou ve svých odpovědích zdůrazňují. K využití této možnosti se uchylovali spíše klienti v dřívějším období, protože ti současní mají v důsledku rozvoje služby nové možnosti, a ty umenšují potřebu tuto možnost využívat. Přesto i současní klienti hodnotí tuto možnost pozitivně a přirovnávají ji k jistotě rodinného zázemí poskytovaného fungující rodinou. Ti, kteří již možnost opakovaného pobytu využili, označují tuto možnost jako zásadní prvek při rozhodování o své budoucnosti. Tato možnost nabízená klientům vytváří pocit jistoty, a ten je důležitý při rozhodování o osamostatnění. *„Není jednoduché se odhodlat. Stále vnímám něco jako nejistotu a skutečně dlouho přemýšlím, jestli dokážu unést zodpovědnost sama za sebe a hlavně jestli obstojím, když už nebudu pod určitou kontrolou a dohledem. Je mnohem jednodušší dělat, co mám, když vím, že na mě někdo dohlídí, a na jakoukoliv chybu nebo nesprávné jednání mě upozorní. Ale být na vše sama, mi bralo odvalu. Hodně mi v tom pomohlo, co mi řekl pan ředitel, když mi dával klíče od bytu. Řekl mi, abych se nebála, a že když by se opravdu nedařilo, můžu se vrátit. Kdybych tuto možnost neměla, asi bych odvalu k tomuto kroku nenašla.*“ (klientka K. M.) Důležitá je i možnost poskytovaná potencionálním klientům, a to možnost seznamovat se s prostředím a chodem zařízení, ještě před nástupem klienta. Přesto, že ji uvádí pouze malá část dotázaných, znamenala pro ně důležitý prvek při rozhodování o dalším směřování po opuštění dětského domova.

6.7 Informovanost klientů o službě

Má-li služba sloužit klientům, musí o ní vědět. Pomocí otázky „Jak jste se o poskytované službě dozvěděl (a)?“, jsem se pokusil zmapovat možnosti, jakými se mohou klienti o poskytované službě dozvědět, a zjistit, jestli jsou tyto možnosti dostačující. K ní jsem přidal otázku doplňkovou: „Jak jste rozuměl (a) poskytovaným informacím o službě?“ Vztahují se k informacím poskytovaným organizací klientům a ke způsobu, jakým jsou tyto informace poskytovány. Prostřednictvím této otázky bych chtěl zjistit, zda poskytované informace jsou předkládány formou, která je pro zájemce o poskytování služby srozumitelná. Odpovědi se u jednotlivých respondentů dost odlišují. Odlišnost vyplývá i z toho, jakým způsobem se do DPC dostali. Ti z respondentů, kteří službu využívají na podnět rodičů,

odpověděli, že informaci získali právě od nich. Jde o novou skupinu klientů, kteří jsou rodiči vysláni do prostředí, kde budou nuceni pobývat mimo domov, ale přesto se mají na koho obrátit v případě vzniku nějakého problému. Pobytem v tomto prostředí podmiňují rodiče, dle vyjádření respondentů, ochotu k jejich další podpoře. Zde je důležité uvést doplňující informace ze strany klientů objasňující vznik této situace. Uvádějí, že jejich soužití s rodiči bylo v poslední době problematické. Také jejich chování bylo možné označit tímto způsobem. Proto se rodiče rozhodli, poté co našli informace o poskytované službě, domluvit pro ně možnost pobytu jako poslední příležitost k nějaké změně. Takže to byli rodiče, od koho se o poskytované službě dozvěděli. K otázce jak službě porozuměli, uvádějí, že informace poskytnuté na internetových stránkách organizace byli dostatečné, aby si dokázali vše potřebné představit. Jelikož je snahou poskytovatele, aby před nástupem do DPC klient zařízení navštívil a seznámil se s jeho prostředím, mohli si své poznatky o způsobu fungování zařízení upřesnit. Pracovník zařízení, který se jim věnoval, odpověděl na jejich otázky a tím byla jejich představa o tom, co je čeká, ucelená a dostatečná.

Další z respondentů uvádějí, že informaci o službě získali v dětském domově od jednoho z dobrovolníků, který je v domově navštěvoval. Jejich odpověď se odlišuje pouze v tom, že jeden se začal na základě této informace o Květnou Zahradu více zajímat a využil několika pobytů v době prázdnin k tomu, aby prostředí zařízení poznal blíže a v době nástupu již přicházel do známého prostředí. Druhý Květnou nenavštěvoval, pouze přijel před nástupem na návštěvu. Prvotní získaná informace ale u obou vycházela ze stejného zdroje, a tím byl dobrovolník navštěvující dětský domov a zároveň spolupracující s DPC. To umožnilo podat oběma dostatečné informace a pomoci jim v kontaktování zařízení.

Jiný respondent uvádí, že potřebné informace si vyhledal na internetu sám. Podle jeho vyjádření byly v dostatečném rozsahu, aby porozuměl tomu, co se od něho bude při pobytu v DPC očekávat, a stejně tak nebylo pro něho obtížné udělat si představu o tom, co může od organizace očekávat on. Jelikož místo jeho bydliště odkud přišel, bylo značně vzdálené od Květné, nevyužil možnost předchozí návštěvy. Všechny potřebné informace získal při uzavírání smlouvy, a proto nebylo nic, čemu by nerozuměl, nebo co by nevěděl.

Odlišný způsob seznámení s prostředím Květné Zahrady, uvedl ve své odpovědi jeden respondent. Pobýval zde v rámci trojstranné dohody OSPOD, rodičů a organizace ještě před dovršením zletilosti. Bylo proto určitou samozřejmostí, že po dovršení zletilosti zde zůstal a využíval služby DPC.

Jiný způsob získání informací a seznámení se s prostředím Květné Zahrady získal, podle svého vyjádření, jeden z klientů v rámci pobytů nízkoprahového centra Pohoda. Následně, když u něho došlo k problémům ve vztahu s rodiči i k problematickému jednání a chování, vedla ho právě zkušenost získaná během pobytu k tomu, aby se o službu DPC zajímal. Díky tomu, že prostředí, kam by měl jít, již poznal dříve, nebylo pro něho problém představit si, co jej zde čeká. Pokud bylo něco, co by se chtěl dozvědět, byly mu veškeré potřebné doplňující informace poskytnuty při podepisování smlouvy.

Dílčí shrnutí

Z odpovědí jednotlivých respondentů vyplývá, že informace o poskytované službě jsou nabízeny v dostatečné míře i srozumitelné formě. Různost informací, které klienti využili, v rámci rozhodování o využití nabídky soc. služby v Květné Zahradě vede k závěru, že informace jsou poskytovány prostřednictvím všech dostupných prostředků. Ať již se jedná o internetové stránky organizace, registr poskytovatelů soc. služeb dostupný rovněž na internetu. Významným prvkem v informacích o poskytované službě je spolupráce s dalšími organizacemi působícími ve stejné nebo podobné oblasti jako Květná Zahrada i dobrovolníky a příznivci. Poskytovaná možnost pobytů potencionálním klientům před nástupem do DPC je součástí procesu adaptace klientů a pomáhá překonávat obtíže spojené s přivykáním na nové prostředí. Na druhou stranu poskytuje budoucím klientům možnost v dostatečné šíři poznat prostředí i fungování zařízení. Mohou dopředu získat dostatek informací jaké nároky a požadavky budou na ně v rámci využívání služby kladeny, a to jim usnadňuje rozhodování, zda ji přijmout či ne. To, že jsou informace o poskytované službě dostatečné, dokládá i fakt využívání služby nejen klienty v rámci regionu, ale projevený zájem a následné využití klienty, jejichž bydliště se nachází ve značné vzdálenosti od místa poskytované služby. Všichni respondenti uvádějí, že informace, které získali před tím, než požádali o poskytnutí služby, byly dostačující a pokud se vyskytly nějaké oblasti, ve kterých jim nebylo vše zcela jasné, byly jim tyto informace v dostatečné míře poskytnuty pracovníkem, který s nimi sepsal smlouvu o poskytování služby. Během šetření žádný z respondentů neuvěděl získání informace o poskytované službě z informačních letáků. Zde by bylo možné poskytovateli služby navrhnout zvážení vytvoření informačních letáků, kterými by mohly disponovat jak organizace spolupracující, tak i ostatní složky vyvíjející aktivity v sociální oblasti nebo v oblasti práce se shodnou cílovou skupinou jakou má Květná Zahrada.

6.8 Přání klientů

Respondentům byla na závěr položena doplňující otázka, jejímž cílem bylo zjistit, mají-li nějaká osobní přání, která by si rádi splnili. Tato přání mohou být jednak odrazem jejich myšlení a nahlížení na budoucí život a také je možné zaměřením pozornosti na tato přání posilovat u klienta aktivity vedoucí k jeho dosažení. Michaela Dombrovská píše ve své knize o přáních jako o psychologickém fenoménu v podobě afirmací (přesvědčení), ke kterým směřujeme svou pozornost. „A protože pozornost je selektivní, reaguje spíše na takové situace a podněty, které jsou s touto afirmací v souladu, zatímco jiné přehlíží.“ (Dombrovská, 2014, str. 16) Všem byla položena otázka: „Co byste si nejvíce přál (a)?“ Snahou bylo zjistit, zda klienti mají nějaký osobní plán nebo přání. Jestli s ním již přišli, nebo zda si ho vytvořili v rámci pobytu v DPC. Mohlo by jít o určitý ukazatel vývoje jednotlivce dokumentovaný případným utvářením a třeba i naplňováním svých představ. Odpovědi respondentů se lišily hlavně podle toho, jaká má kdo z nich očekávání. Lze mezi nimi vysledovat odpovědi klientů, kteří příliš neřeší své další působení po návratu domů ani nepřemýšlí o smyslu otázky jako takové, a tomu odpovídala i okamžitá odpověď typu: „*Nejvíce bych si přál, aby mi šla televize.*“ (Klient D. K.) „*Abych měla pračku.*“ (klientka P. Ž.) Lze vysledovat dvě polohy. Jedna zabývající se čistě okamžitou potřebou a druhá, v níž se odráží praktické očekávání, které uvedla respondentka v odpovědi na jinou otázku, když uvedla: „*Naučit se něco abych se mohla osamostatnit a založit rodinu.*“ (klientka P. Ž.) V dalších odpovědích bylo již znát, že dotázaný nad otázkou přemýšlel a tomu odpovídala i jím vyjádřená přání. První odpověď byla rychlá a zněla: „*Vyhrát ve sportce.*“ (Klient D. K.) Následovala odpověď označovaná respondentem jako výběr z reálných přání. V ní odpověděl: „*Rád bych dodělal školu a stal se automechanikem. Ta práce je dnes dobře placená, mnohem lépe než jiné obory. Je i víc možností jak najít práci*“ (Klient D. K.) V odpovědích bylo možné najít i přání s dlouhodobějším dopadem: „*Očekávám pomoc při dokončení střední školy a chtěl bych se dostat na vybraný obor vysoké školy, a pokud se mi jí podaří absolvovat, najít si práci*“ (klient M. S.)

Dílčí shrnutí:

Klienti mají své představy o svém budoucím životě a shrnuli je do svých přání. Tato přání se odlišují u klientů s výhledem zaměřeným na budoucnost a u klientů zabývajících se spíše svojí současnou situací. Více o svých přáních hovořili respondenti mezi současnými klienty. Klienti bývali již více uvádějí, co se jim již splnilo. I oni hovoří o tom, co by chtěli dosáhnout dále, ale je znát, že jsou v pozici, kdy již něčeho dosáhli, a to vnímají jako důkaz

plnění svých někdejších přání. Z odpovědí vyplývá, že pobyt v DPC a pomoc pracovníků pomáhá klientům i při plánování budoucnosti a volbě a formulování jejich přání a cílů. Tato přání jsou odlišná a směřovaná jak na momentální potřeby, tak i realistické plánování budoucnosti. Podle klientů je možné se na pracovníky obrátit a konzultovat s nimi své plány i jejich reálnost. Pokud má klient zájem, pomohou mu případným návrhem, jak své plány volit tak, aby byly realizovatelné. V případě, že jejich plány neodpovídají jejich možnostem, pomáhá klientům citlivý přístup pracovníků. S jejich pomocí mohou přehodnotit své možnosti a řešit jak postupovat, aby bylo možné jejich plány uskutečnit, nebo je jejich možnostem přizpůsobit. Možnost realizovat své plány je jedním z významných prvků v procesu socializace a má také zásadní vliv na úspěšnost socializačního procesu. O to důležitější je pomoc při stanovování plánů a představ o vlastní budoucnosti, které by odpovídaly i jejich představám o postavení ve společnosti, jehož chtějí dosáhnout. To, zda jsou jeho plány nastaveny tak, aby je dokázal splnit, se může později odrazit v míře jeho socializace. Odrazí se v tom, jaký se mu podaří vytvořit sociální status, tak jak o něm hovoří Urban. Popisuje ho: „Postavení jedince v dané společnosti, v její hierarchii, struktuře spojené s určitými právy a povinnostmi. Jakou má pro jedince jeho postavení hodnotu, takový význam přikládá svému sociálnímu statusu.“ (Urban, 2011, str. 163)

6.9 Závěrečné shrnutí

Z výsledků dotazování vyplynulo, že **klienti vnímají pobyt v DPC pozitivně**. Stejně tak uvádějí důležitý přínos pro jejich životní situaci. I když se důvod, v čem byl pro ně pobyt pozitivní, odlišuje, jednoznačně uvádějí fakt, že v případě, kdyby jim tato služba nebyla poskytnuta, nedokázali by situaci, do které se dostali, s úspěchem zvládnout. Z odpovědí respondentů bylo možné vysledovat, že i přes nechuť a zpočátku odmítavý postoj k některým požadavkům souvisejícím s poskytováním služby, je jejich výsledné hodnocení kladné. Dotazovaní, se ve svých odpovědích shodli, že **pobyt v DPC vnímají jako šanci**, které se jim dostalo. Jsou si vědomi svých postojů, které vždy nebyly v souladu se snahami pracovníků o jejich nasměrování, ale postupně se podařilo tyto prvotní obtíže překonat a dosáhnout souladu s požadavky pracovníků a dosáhnout také pochopení přínosu těchto požadavků ze strany klientů. Potvrzuje se fakt, že skutečně lze pozitivního výsledku dosáhnout a je možné motivovat klienty tak, aby o dosažení tohoto výsledku s pomocí pracovníků zařízení sami usilovali. Výsledkem této společné snahy je kladné hodnocení pobytu ze strany klientů a pozitivní přínos pro jejich další sociální začleňování.

Požadavky kladené na klienty nejsou vnímány z jejich strany jako obtížné. Jde o požadavky, se kterými se klienti setkávají ze strany pracovníků během pobytu v DPC. Lze je rozdělit do několika rovin. Jednu tvoří požadavky v rovině pracovní, týkající se kvality odváděné práce, přístupu k práci, pracovních návyků a pod. Dále jde o oblast sociálních vztahů, osobního rozvoje, a vztahu ke společnosti a legislativě. Poslední rovinou je rovina ekonomická týkající se otázky financování vlastních potřeb, získávání finančních prostředků a nakládání s nimi. Sem patří zejména vytváření finančních plánů a hlavně jejich následné dodržování. Většina respondentů vnímá požadavky na ně kladené jako únosné a jsou srozuměni s tím, proč jsou tyto požadavky na ně kladeny, respektive jaký to má pro ně přínos. Přesto se většina z nich vyjádřila, že minimálně v počáteční fázi, v této oblasti problémy měli. Druh a intenzita problémů se lišila zejména podle toho, z jakého sociokulturního prostředí klient vychází. Dále se druh a intenzita zmiňovaných problémů odvíjely v důsledku návyků, se kterými do DPC přišli. Shodují se v odpovědích uvádějících jako dvě nejproblematictější oblasti finance a vztahy. Jako obzvláště obtížné uvádějí někteří nutnost hospodaření s finančními prostředky, ať již dobrovolně, nebo prostřednictvím naplňování finančního plánu. Pro některé klienty je mzda získaná za práci na farmě nebo v rámci sociální firmy první větší finanční hotovostí, kterou získali, a bylo pro ně značně obtížné smířit se s faktem, že tuto částku nelze celou využít pro okamžité splnění svých představ a tužeb. Při požadavku rozdělit tuto částku tak, aby byla dostačující k uspokojení základních potřeb po celou potřebnou dobu, docházelo minimálně v počátcích ke konfliktům mezi klientem a pracovníkem zařízení. Přestože s postupem času došlo v této oblasti u všech ke změně, bylo pro ně přijetí tohoto požadavku obtížné. Dodávají, že jim opět pomohl přístup pracovníků a jejich opakované, neústupné a trpělivé vysvětlování, které pomohlo tento prvotní problém překonat. S odstupem času hodnotí tento požadavek pozitivně, neboť jim umožnil zažít pocit soběstačnosti.

Jako obtížně zvládnutelný požadavek se v odpovědích objevilo soužití s ostatními spolubydlícími, a to zejména v oblasti jako je udržování pořádku, užívání společného vybavení a pod. Jelikož společné bydlení přináší nutnost jisté tolerance i osobní snahy, způsobovalo to problém zejména těm klientům, kteří se s podobnou skutečností setkali poprvé. Potvrdilo se i to, že vyžadování tohoto požadavku naplňuje záměr napomáhat klientům s rozvojem sociálních vztahů. I přesto, že se ukázalo naplňování požadavků v některých oblastech pro klienty obtížněji splnitelné, uvádějí je v celkovém hodnocení jako překonatelné. Uvedli, že se jim se vším podařilo vyrovnat a ve výsledku se nesečkali s požadavky, které by pro ně byly natolik obtížné, aby je nedokázali zvládnout.

Na otázku zda vnímají klienti nějaká negativa při pobytu v DPC, **neoznačili nic, co by považovali za jednoznačně negativní**. Odlišné názory se objevily v náhledu na to, co vnímali negativně jednotliví respondenti, nebo co označovali, že by bylo dobré změnit. Opět se zde projevila, stejně jako při vyhodnocování prvního dílčího výzkumného cíle, odlišnost klientů, jejich intelektový potenciál i vliv sociokulturního prostředí, ve kterém vyrůstali. Silně byl vidět rozdíl mezi klienty, kteří o poskytnutí služby požádali sami, a u klientů, kteří byli do zařízení někým vysláni. Prvně zmiňovaní se nad odpovědí zamýšleli s výhledem na dlouhodobější plány a případná potřeba nebo označení konkrétního jevu jako negativního bylo konstruktivnějšího rázu než u klientů zmiňovaných na druhém místě. Ti naopak jako negativní označovali především věci nebo oblasti nezvyšující jejich osobní pohodlí. Jak bylo již řečeno výše, přesto, že respondenti označili některé skutečnosti spíše v oblasti, co jim chybí, nebo co by změnili, nebylo nic, co by označili jako pouze negativní. Přesto se objevila oblast, která se vyskytovala téměř ve všech odpovědích a která by měla vést poskytovatele k zamyšlení nad změnou, minimálně nad tím, že o daném faktu klienti hovořili v takovém rozsahu. Jde o oblast organizace práce. Přesto, že nikdo z respondentů nepřišel s nějakým návrhem na případnou konkrétní změnu, shodně uváděli nespokojenost s touto oblastí. Shodně se k danému problému vyjadřovali jak klienti bývalí, tak i současní. To dává signál, že se jedná o skutečnost dlouhodobějšího charakteru a nikoliv pouze o nějaký dočasný stav, vzniklý například nějakými nepříznivými okolnostmi. Pokud se týká projevů tohoto faktu, byli již respondenti konkrétnější. Uvádějí především chaotičnost zadávání a zejména dokončování úkolů vedoucích ke stálým změnám a velké rozpracovanosti mnoha úkolů, které čekají na dokončení. Respondenti shodně uvádějí, že tento stav vnáší určitou nejistotu jak do samotné práce, tak i do vzájemných vztahů, protože jsou nuceni odcházet od rozdělané práce a opakovaně začínat něco jiného. Někteří z respondentů v tomto směru vyjádřili domněnku, že tento způsob práce není pro klienty přínosný, protože nepodporuje odpovědnost za konkrétní dokončený úkol. Jelikož má být výzkum i zpětnou vazbou pro organizaci, vidím jako velmi důležité se touto otázkou do budoucna zásadně zabývat a hledat kroky vedoucí k jejímu řešení.

Na otázku využití možnosti opakovaných pobytů odpověděla kladně pouze menší část respondentů. Ukázalo se, že tuto možnost využívali zejména klienti dřívější, jelikož možnosti poskytované v současnosti v mnoha směrech nahrazují potřebu tuto možnost využít. Přesto je klientům stále nabízena a respondenti se o ní vyjádřili kladně. Zdůrazňují prvek jistoty, který jim poskytuje, a usnadňuje rozhodování ve chvíli, kdy se naskýtá možnost DPC opustit. **Možnost mít se v případě neúspěchu kam vrátit přirovnávají někteří k jistotě, kterou**

poskytuje fungující rodina. Jak uvedli někteří, bez vědomí této možnosti, by nedokázali najít odvahu k rozhodnému kroku, který bylo potřebné udělat a který byl nakonec počátkem jejich samostatného života. Získané odpovědi jsou tedy potvrzením pozitivního přínosu této možnosti, která usnadňuje klientům udělat zásadní krok v jejich socializaci, a to osamostatnit se.

Sedmý výzkumný cíl se snažil odpovědět na otázku, zda informovanost o poskytované službě je srozumitelná a dostačující, aby ji mohli využít všichni, kterým může v jejich životní situaci pomoci. Respondenti shodně odpověděli, že **získat informace o poskytované službě pro ně nebyl problém.** Rozdílné byly následně odpovědi na otázku, jestli si informaci našli sami, nebo jim byla někým poskytnuta. Část z dotázaných si informace o poskytované službě našla sama a ostatním byla prvotní informace někým poskytnuta. Podrobnější informace si již každý z nich zajišťoval sám, a jak sami uvádějí, byly pro ně dostačující. Někteří z klientů se s poskytovanou službou setkali již dříve a využili možnost osobní návštěvy a několika pobytů ještě před příchodem do DPC. Shodně klienti uvádějí, že před podpisem smlouvy o poskytování služby, DPC většinou navštívili, takže nikdo z nich nepřicházel do prostředí, které vůbec nepoznal. Během této návštěvy jim příslušný pracovník odpověděl na případné dotazy, a tak měli informace o poskytované službě v dostačující míře. Odlišnost klientů i příčin, které klienty do DPC přivedly, mohou být dokladem toho, že informace o poskytované službě jsou dostačující pro všechny zájemce jak z řad jednotlivců, tak rodičů, případně pracovníků v sociální oblasti, a dostat se k nim může každý v potřebném rozsahu. Zároveň odpovědi respondentů potvrdily, že v případě zájmu o bližší informace, je možné obrátit se přímo na pracovníky Květné Zahrady, kteří jim patřičné informace poskytnou. V průběhu výzkumu se objevila skutečnost další, dosud chybějící možnosti informovat prostřednictvím letáků, které nebyly momentálně k dispozici.

Závěr

Cílem bakalářské práce „Přínos pobytu v DPC pro klienty a jejich sociální začlenění“ bylo ověřit, zda pobyt v DPC skutečně přispívá k sociálnímu začleňování klientů. Zhodnotit zda a jakými formami přispívá Květná Zahrada z.u. a její pracovníci k sociální integraci klientů Domu na půl cesty (dále jen DPC). V teoretické části se práce zabývá otázkou, co zahrnují pojmy socializace, sociální začlenění a výchova. Zdůrazňuje fakt, že pro úspěch v oblasti sociálního začleňování je otázka výchovy a spojitost mezi výchovou a socializací velmi významná. Poukazuje na fakt, že ovlivnění klientů určitým způsobem výchovy, ať již

v rodině, nebo v prostředí ve kterém klient vyrůstá, se zásadním způsobem odráží v jeho pozdější schopnosti sociální adaptace. Přibližuje rozdíl mezi klienty vyrůstajícími v rodině nebo v některé z forem náhradní rodinné péče a klienty přicházejícími z prostředí ústavní výchovy. Přibližuje systém sociálních služeb a zaměřuje se na charakteristiku poskytování služby, kterou je DPC. Představuje konkrétní organizaci, a to Květnou Zahradu z. u., poskytující tuto službu, na kterou byl zaměřen realizovaný výzkum. Byl realizován pomocí otázek a polostrukturovaného rozhovoru. Ten z jednotlivých odpovědí klientů prokázal, že pobyt v DPC byl pro jejich osamostatnění a socializaci přínosem. V jednotlivých odpovědích lze vysledovat konkrétní příklady, v čem tento přínos spočívá. Odlišuje se podle toho, z jakého sociokulturního prostředí jednotliví dotazovaní přicházejí, jak nahlíží na svou budoucnost i podle toho, jaké mají případné životní cíle. Svůj pobyt zde hodnotí klienti pozitivně a označují jej jako šanci, které se jim dostalo. Získané odpovědi jsou také potvrzením přínosu možnosti opakovaných pobytů, která usnadňuje klientům udělat zásadní krok v jejich socializaci, a to osamostatnit se. Ze zjištěných skutečností vyplývá, že poskytovaná služba je respondenty hodnocena kladně a kladně hodnotí i její přínos pro jejich osobní budoucnost. Domnívám se, že na otázku která stála na počátku celého výzkumu, tedy: „Je pobyt v DPC Květná Zahrada pro sociální začlenění mladých dospělých přínosem?“, lze odpovědět kladně. Oblasti, ve kterých se tento přínos projevuje, přibližují jednotlivé odpovědi na dílčí výzkumné otázky. Výzkum nabízí organizaci poskytující danou sociální službu náhled na jednotlivé zkoumané oblasti a názory respondentů mohou být podkladem pro další plánování rozvoje a změn ve způsobu poskytování služby. Zpětná vazba klientů, kteří jsou i poté, co opustili DPC, v kontaktu s pracovníky, spolu s výsledky získanými během výzkumu ukazuje, že chceme-li hodnotit úspěšnost klientů tak, jak jsem psal již dříve, je možné konstatovat u většiny z nich úspěch. Tento fakt lze připojit ke kladnému vyhodnocení základní výzkumné otázky. Zájem pracovníků zařízení o výsledky výzkumu, již během jeho realizace, je pro mne zárukou, že zjištěné výsledky budou využity podle záměru, který jsem uvedl v úvodu.

Závěrem tedy mohu napsat. Pobyt v DPC Květná Zahrada přispívá k socializaci mladých dospělých, kteří přicházejí jako klienti do DPC, a dokládá to i jejich většinová úspěšnost v osamostatňování a vytváření vlastní pozice ve společnosti. I přes určité aspekty, které se v průběhu výzkumu objevily a které nebyly hodnoceny jednoznačně kladně, přispívá činnost pracovníků Květné Zahrady k podpoře mladých dospělých v rámci jejich snahy o začlenění do společnosti, vytvoření vlastní pozice a utváření jejich osobnosti. Oblast, kterou bych označil jako prostor pro další možný výzkum, je oblast naplňování volného času klientů

DPC a jejich schopnosti se svým volným časem nakládat. Navázat by mohl také výzkum zabývající se sice menšinou, ale přesto existující skupinou klientů, kteří se raději vzdali nabízených jistot a dobrovolně si zvolili nejistotu, která od nich ale nevyžaduje vyvíjet osobní aktivitu a snahu, a to i za cenu zhoršení podmínek a kvality jejich života. Výzkum by se mohl věnovat také příčinám tohoto postoje a hledání možností jak motivovat i tento typ klientů, případně je-li jejich životní postoj natolik odlišný a silný, že je v jejich případě snaha o motivaci odsouzena k neúspěchu.

abstrakt:

Bakalářská práce s názvem „Přínos pobytu v domě na půl cesty pro sociální začlenění mladých dospělých.“ přibližuje situaci osob, které opouštějí ústavní zařízení, nebo stojí na počátku samostatné životní cesty. Tito lidé se ocitají v situaci, na kterou nejsou připraveni. Ocitají se na prahu „opravdového dospělého života“ a záleží především na nich, jak si poradí. Správně vykročit a překonat toto počáteční období je pro ně velkým úkolem, který je nesnadný vzhledem k nefungujícím a narušeným sociálním vztahům jejich původní rodiny. Má bakalářská práce se zaměřuje na sociální služby poskytující pomoc pro tuto cílovou skupinu, zejména na Domy na půl cesty. Z nich konkrétně na Dům na půl cesty Květná Zahrada. Při příležitosti deseti let od vzniku organizace, se snaží zhodnotit přínos pobytu v tomto zařízení pro socializaci klientů, a to, jak k ní přispívá přístup a působení pracovníků organizace. Práce bude využita jako zpětná vazba pro hodnocení a bude využita při plánování dalšího rozvoje organizace. Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a výzkumnou. Úvodní část je věnována seznámení se sociální službou dům na půl cesty, s jejich současnou funkcí a jejich podobou v minulosti. Část výzkumná se pokouší prostřednictvím rozhovorů se současnými i bývalými klienty zařízení odpovědět na otázku která je uvedena v názvu práce. Zjišťuje, jak klienti vnímají službu i přístup pracovníků. Výsledek výzkumu potom prokázal, že klienti službu vnímají kladně a uvádějí i příklady jak a v čem vnímají pomoc při vstupu do samostatného života. Po vyhodnocení výsledků bylo možné kladně odpovědět na základní výzkumnou otázku obsaženou v názvu bakalářské práce, a konstatovat, že pobyt v domě na půl cesty je pro klienty přínosný, a pomáhá jim při jejich osamostatňování a vstupu do samostatného života.

Klíčová slova: Výchova, socializace, sociální služby, Dům na půl cesty, mladí dospělí

The bachelor's thesis entitled "The Benefit of Staying in a Half-Way Home for the Social Inclusion of Young Adults." Draws attention to the situation of people who leave institutional facilities or stand at the beginning of a separate life journey. These people find themselves in a situation where they are not ready. They find themselves at the threshold of "real adult life", and it is primarily up to them to advise. Beginning well and overcoming this initial period is a great task for them, which is difficult because of the unfit and disturbed social relationships of their original family. My Bachelor Thesis focuses on social services providing assistance for this target group, especially half-way homes. Of them, specifically the Half-Flow House on

Flower Garden. On the occasion of the 10th anniversary of the organization, it seeks to evaluate the benefits of staying in this facility for socializing clients and how it contributes to the attitude and work of the organization's employees. The work will be used as a feedback for the evaluation and will be used in planning the further development of the organization. The bachelor thesis is divided into the theoretical and research part. The introductory part is devoted to getting familiar with the social service halfway home, with their current function and their appearance in the past. Through the interviews with current and former clients of the facility, the research part tries to answer the question that is mentioned in the title of the thesis. It discovers how clients perceive the service and access of workers. The result of the research then proved that clients perceive the service positively, and they also give examples of how and where they perceive help in entering a stand-alone life. After evaluating the results, it was possible to respond positively to the basic research question contained in the title of the bachelor's thesis and to state that half-way home is beneficial for clients and helps them in their independence and entry into independent life.

Keywords:

Bibliografie

- 1 Adamcová, K. (2013). *Domy na půl cesty. Sociální služby*.
- 2 Arnoldová, A. (2016). *Sociální péče 2. díl*. Praha: Grada Publishing, a.s.
- 3 Barták, M. (2015). *Sociální služby v kontextu hodnocení zdravotního stavu bezdomovců. Sociální práce*.
- 4 Bendl, S. a. (2015). *Vychovatelství, učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada Publishing a.s.
- 5 Boukal, P. a. (2013). *Fundraising pro neziskové organizace*. Praha: Grada Publishing a.s.
- 6 Cakirpaloglu, P. (2012). *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing a.s.
- 7 Dombrovská, M. (2014). *Pravidla pozitivního sobectví*. Praha: Grada Publishing.
- 8 Farková, M. (2009). *Dospělost a její variabilita*. Praha: Grada Publishink a.s.
- 9 Glasser, W. (2001). *Terapie realitou*. Praha: Portál.
- 10 Gulová, L. (2011). *Sociální práce. V Sociální práce (str. 33)*. Praha: Grada.
- 11 Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- 12 Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
- 13 Holasová, V. (2014). *Kvalita v sociální práci a sociálních službách*. Praha: Grada Publishing a.s.
- 14 Horáková, S. H. (2009). *Výchova k psychické odolnosti dítěte*. Praha: Grada Publishing.
- 15 Chaloupková, S. (2013). *Jednání se zájemcem o službu sociální péče od a do z*. Praha: Grada Publishing.
- 16 Jandourek, J. (2008). *Průvodce sociologií*. Praha: Grada publishing.
- 17 Janošová, P. (2008). *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada Publishing a.s.

- 18 Kazimír Večerka, J. H. (3 2001). *Bezpečnostní rizika a kriminalita v transformující se společnosti. Sociologický časopis*, str. 98.
- 19 Kopecká, I. (2015). *Psychologie 3. díl Učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishink a.s.
- 20 Krejčířová. (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing a.s.
- 21 Kroupová, K. (2016). *Slovník speciálně pedagogických pojmů*. Praha: Grada publishing.
- 22 Křivohlavý, J. (2008). *Konflikty mezi lidmi*. Praha: Portál.
- 23 Křivohlavý, J. (2010). *Sestra a stres*. Praha: Gradapublishing.
- 24 Legierska, A. (2006). *Problematika nezaměstnanosti mladistvých*. Brno: Masrykova universita.
- 25 Leško, L. (2008). *Náhled do sociální komunikace: sborník studijních textů pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory pověřené koordinační činností*. Brno: Tribun EU.
- 26 Maříková, L. J. (1996). *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum.
- 27 Matějček. (1992). *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN.
- 28 Matějček. (1994). *O rodině vlastní a nevlastní*. Praha: Portál s.r.o.
- 29 Matějček, Z. (2002). *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál.
- 30 Matoušek, O. (2005). *Sociální práce v Praxi*. Praha: Portál.
- 31 Matoušek, O. (2011). *Základy sociální práce*. Praha: Portál.
- 32 Míková, Z. (2011). *Profesní příprava jedinců odcházejících z dětského domova a jejich uplatnění na trhu práce*. Brno .
- 33 Mužík, J. (1998). *Andragogická didaktika*. Praha: Kodex.
- 34 Nakonečný, M. (1970). *Základy sociální psychologie* (Sociologická knižnice. vyd.). Praha: Svoboda,.

- 35 Navrátil, P. (2003). *Životní situace jako předmět intervence sociálního pracovníka. Sociální práce*, str. 88.
- 36 Nesvadba, P. (2006). *Filosofie a etika str.197*. Plzeň: Aleš Čeněk,.
- 37 Ottova encyklopedie. (1995). *Ottova encyklopedie obecných vědomostí* na CD-ROM. 343.
- 38 Procházka, M. (2012). *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishink a.s.
- 39 Prokopčáková. (1995). *Zvládání strategie s ohledem na typ situace. Psychologie a patopsychologie dítěte*.
- 40 Reichel, J. (2008). *Kapitoly systematické sociologie*. Praha: Grada Publishing.
- 41 Říčan, P. (2013). *Psychologie. V Psychologie* (str. 206). Praha: Portál.
- 42 Sobotková, V. (2014). *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada publishing.
- 43 Suchá Jaroslava, S. O. (2014). *Vybrané osobnostní rysy a rizikové formy chování u českých žáků a žákyň*. Olomouc: UP Olomouc.
- 44 Špirudová, L. (2015). *Doprovázení v ošetrovatelství I*. Praha: Grada publishing a.s.
- 45 Švaříček, R. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.
- 46 Úlehla, I. (2005). *Umění pomáhat*. Praha: Slon.
- 47 Urban, L. (2011). *Sociologie trochu jinak*. Praha: Grada publishing.
- 48 Vágnerová, M. (2011). *Vývojová Psychologie I*. Praha: Karolinum.
- 49 Varga, L. (1998). *Sborník úvah*. Praha: Naděje .
- 50 Vaštíková, M. (2008). *Marketing služeb - efektivně a moderně*. Praha: Grada publishink a.s.
- 51 Veteška, J. (2015). *Mediace a probabace v kontextu sociální andragogiky*. Praha: Wolters Kluwer.

Internetové zdroje

AION CS, s. (2017). *Zákony pro lidi.cz*. Získáno 14. únor 2017, z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505#cast2>

Fokus. (2014). *Co je sociální firma*. Načteno z Platforma sociálních firem: <http://www.socialnifirmy.cz/index.php/nakupujte-od-socialnich-firem/co-je-socialni-firma>

Kohoutek, R. (2008). *Psychologie v teorii a praxi. Humanistická psychologie*. Získáno 3. únor 2017, z <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0811/humanisticka-psychologie>

Květná Zahrada. (2016). Získáno 30. leden 2017, z <http://www.kvetnazahrada.cz/dum-na-pul-cesty/>

Mavo. (1996). *Dělej práci co tě baví* Registrační číslo: CZ.1.04/3.3.05/96.00215. Načteno z <http://www.mavo.eu/MAVO/grantove-projekty/realizovane-projekty/ziskej-praci-co-te-bavi>

MPSV. (2017). *Registr poskytovatelů soc služeb MPSV*. Získáno 30. leden 2017, z http://iregistr.mpsv.cz/socreg/vitejte.fw.do;jsessionid=E3C659299B22FE70D7CD8A123FACD7A2.node1?SUBSESSION_ID=1485783301856_1

Pestalozziho, C. (2015). *Centrum Pestalozziho*. Získáno 8. únor 2017, z <http://www.pestalozzi.cz/?p=sluzby.php&id=9&idc=51>

Štursová, T. (2006). *Aktuální problémy mladé generace ČR*. Získáno 4. duben 2017, z <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1174039212.pdf>

Tomaščáková, M. (2014). *Průvodce novým občanským zákoníkem pro NNO*. Brno: JMK, Asociace nestátních neziskových organizací. Získáno 14. únor 2017, z <http://www.annojmk.cz/sites/all/files/pravni-poradenstvi/pruvodce-novym-obcanskym-zakonikem-pro-nno-2014.pdf>

Úplné znění. (1. leden 2013). Získáno 31. leden 2016, z http://www.uplnezneni.cz/zakon/108-2006-sb-o-socialnich-sluzbach/#CAST_DRUHA-HLAVA_X

Přílohy:

Smlouva o poskytnutí sociální služby

(uzavřená podle § 90 a následujících zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění)

Označení smluvních stran:

Poskytovatel sociální služby: **Květná Zahrada, z.ú.**, IČO: 27 00 58 79,
se sídlem Květná 40, 572 01 Polička
(dále jen poskytovatel)

a

(dále jen uživatelka)

uzavřeli níže uvedeného dne a za dále uvedených podmínek tuto

smlouvu o poskytnutí sociální služby:

I.

Druh sociální služby

Dále uvedené služby jsou poskytovány v rámci domu na půl cesty, tedy v zařízení pro poskytování sociálních služeb ve smyslu § 34 zákona č. 108/2006 Sb. Domy na půl cesty (viz §58 zákona) poskytují pobytové služby zpravidla pro osoby do 26 let věku, které po dosažení zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, popřípadě pro osoby z jiných zařízení pro péči o děti a mládež, a pro osoby, které jsou propuštěny z výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranné léčby. Způsob poskytování sociálních služeb v zařízení je přizpůsoben specifickým potřebám těchto osob.

Poskytovaná služba obsahuje tyto činnosti:

- a) poskytnutí ubytování,
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- c) sociálně terapeutické činnosti,
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí,
- e) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- f) nácvik dovedností pro zvládnutí péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění,
- g) podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností.

II.

Rozsah a cíl poskytování sociální služby

Všechny výše uvedené sociální služby jsou poskytovány v následujícím rozsahu:

Ad a) **poskytnutí ubytování**

- uživatelce bude poskytnuto ubytování v pokoji bytu č. 2 v Domu na půl cesty Květná – budova „stodola“, který provozuje poskytovatel,
- k lůžku bude uživatelce zapůjčeno ložní prádlo a lůžkoviny (polštář a deka), uživatelka neužívá vlastní předměty; pokud je bude mít zapůjčeny, je povinna se o ně řádně starat a pečovat o ně s přihlédnutím k obvyklému opotřebení; pokud je prokazatelně poškodí, je povinna škodu nahradit
- uživatelka má k dispozici, prostor pro zajištění úklidu, praní a žehlení osobního prádla, výměny ložního prádla (podrobně platný ubytovací a provozní řád poskytovatele)
- dále v rámci ubytování má uživatelka k dispozici kuchyňský kout pro přípravu vlastní stravy a konzumaci jídel; pokud vlastní nádobí (k vaření i k jídlu), pak jej používá, v opačném případě mu je zapůjčeno jídelní nádobí a k vaření užívá společné nádobí, které je k dispozici, případné úmyslné poškození uhradí v plné výši
- uživatelka má dále k dispozici v rámci ubytování koupelnu a WC;
- uživatelka je oprávněna, po dohodě se zástupcem poskytovatele, užívat vlastní televizi, počítač, audiovizuální techniku)
- další podrobnosti spojené s ubytováním jsou uvedeny v platném ubytovacím a provozním řádu, který vydává poskytovatel; uživatelka je povinna jej dodržovat, což stvrzuje podpisem této smlouvy

Ad b) **zprostředkování kontaktu se společenským prostředím**

- je prováděno konkrétními způsoby určenými zástupci poskytovatele v součinnosti s uživatelkou, a to na základě individuálního plánu potřeb a rozvoje uživatelky, který je vytvořen v součinnosti uživatelky a odpovědného zástupce poskytovatele bezprostředně po příchodu uživatelky do zařízení,
- dále zahrnuje pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování
- podpora a pomoc při využívání běžně dostupných služeb a informačních zdrojů

ad c) **sociálně terapeutické činnosti**

- zahrnují metody sociální terapie, ergoterapie, včetně zprostředkování specifických terapeutických služeb podle potřeb uživatelky; dále dle zjištění pohovorem s uživatelkou a v souladu s individuálním plánem rozvoje uživatelky budou uplatňovány socializační techniky
- dále zahrnuje socioterapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování
- služba obsahuje i aktivity zamerané na budování a rozvoj pracovních návyků a dovedností nezbytných pro integraci uživatelky na trh práce

ad d) **pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a obstarávání osobních záležitostí**

- běžná pomoc spojená v počáteční fázi pobytu s doprovodem na úřady, instituce, apod
- pomoc při jednáních a vyřizování korespondence s úřady, případně s dalšími subjekty
- další činnosti podpůrného charakteru dle specifických oprávněných potřeb uživatelky
- pomoc při vyřizování běžných záležitostí
- pomoc při komunikaci vedoucí k uplatňování práv a oprávněných zájmů
- vše s přihlédnutím k cíli pobytu – včasné socializaci a získání potřebných kompetencí a návyků

ad e) **výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti**

- zjištění vzdělávacích potřeb uživatelky (úroveň dosaženého vzdělání, druh a možnosti uplatnění)
- nabídka pomoci při zprostředkování dokončení vzdělání, doplnění vzdělání rekvalifikací, apod.
- získání absolventské praxe prostřednictvím zaměstnání vhodných uživatelů, a po dohodě s nimi – např. při zemědělských činnostech
- aktivizační a motivační činnosti formou rozhovoru, dalšími vhodnými metodami

ad f) **nácvik dovedností pro zvládání péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění**

- důsledně prováděný jednak pomocí nastavených pravidel pobytu, dále volenými metodami práce s uživatelkou
- poskytování odvisí od potřeb a kompetencí uživatelky

ad g) **podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností**

- uživatelka, nebude mít zaměstnání nebo se nebude vzdělávat formou celodenní prezenční výuky, se bude účastnit ergoterapie v rozsahu 6 – 8 hodin denně v pracovní dny, o víkendech a dnech volna pouze po dohodě s odpovědným zástupcem poskytovatele, a to pokud je toto s ním dohodnuto a uvedeno v individuálním plánu jejího rozvoje
- uživatelka, pokud bude mít zaměstnání nebo se bude vzdělávat formou celodenní prezenční výuky, se bude účastnit ergoterapie v rozsahu 4-6 hodin denně a po dohodě s odpovědným zástupcem poskytovatele, a to pokud je toto s ním dohodnuto a uvedeno v individuálním plánu jeho rozvoje
- obsah a formy ergoterapie jsou podrobně rozpracovány v platném ubytovacím a provozním řádu poskytovatele, který je pro uživatelku závazný.

Cíl poskytované služby: v první fázi pobytu – pomoc s dokončením vzdělávání na SOU v Poličce, obor cukrářka, poté bude cílem pomoci uživatelce při získání zaměstnání, rozvinutí pracovních návyků a pomoci při vstupu do samostatného života.

III.

Místo a čas poskytování sociální služby

Služba je poskytována v prostorách Domu na půli cesty v Květné, Květná 40, 572 01 Polička a dále v bytu na půl cesty na výše uvedené adrese. Je poskytována nepřetržitě, celý rok, 7 dní v týdnu. V rámci pracovní doby pracovníků poskytovatele budou řešeny s uživatelkou všechny potřebné záležitosti, mimo pracovní dobu je určen zástupce poskytovatele pro řešení pouze akutních potřeb a situací.

Podrobnosti stanovuje platný ubytovací a provozní řád poskytovatele.

IV.

Výše úhrady za sociální služby sjednaná v rámci výše úhrady stanovené v § 73 až 77 zákona 108/2006 Sb. a způsob jejího placení.

1) Výše úhrady

Výše úhrady za ubytování je sjednána na částku 120,- Kč za každý započatý den poskytování výše uvedené sociální služby.

2) Fakultativní platby:

Ke dni uzavření smlouvy uživatelka nevlastní žádný spotřebič, na který by se vztahovaly fakultativní poplatky. Případné změny budou doplněny samostatným dodatkem k této smlouvě.

3) Způsob placení

Uživatelka se zavazuje a je povinna platit úhradu za veškeré služby zálohově podle počtu dní v příslušném měsíci, a to do 15 dne v kalendářním měsíci, za který má být zaplacená.

V případě, že v průběhu měsíce bude ukončena tato Smlouva, z důvodů dále uvedených nebo z důvodů vyplývajících z obecně závazných právních předpisů, náleží uživatelce, respektive jejímu výše uvedenému otci poměrná část uhrazené částky za daný měsíc (výpočet = uhrazená částka za daný měsíc dělená počtem dní v daném měsíci a výsledek znásobený počtem dní, které zbyly do konce měsíce, počítaje ode dne následujícího po dni, ve kterém byla Smlouva zrušena, případně ode dne následujícího po dni, kdy byl uživatelka naposledy v Domě ubytován). Poskytovatel vystaví uživatelce, respektive jejímu otci, písemné potvrzení o každé přijaté platbě, opatřené razítkem Poskytovatele a podpisem jeho odpovědného zástupce.

Přeplatky na úhradách za služby poskytované Poskytovatelem podle této Smlouvy je Poskytovatel povinen vyúčtovat a písemné vyúčtování osobě předat (doručit) nejpozději do konce kalendářního měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za nějž přeplatek vznikl. Poskytovatel je povinen přeplatek vyplatit uživatelce, respektive jejímu otci v hotovosti nejpozději ve lhůtě, v jaké je povinen předat (doručit) vyúčtování tohoto přeplatku.

V.

Ujednání o dodržování vnitřních pravidel stanovených poskytovatelem pro poskytování sociálních služeb.

Poskytovatel a uživatelka se dohodli, že nedílnou součástí této smlouvy je plnění povinností uvedených v závazném „Organizačním, provozním, ubytovacím a pracovním řádu Domu na půl cesty v Květné“. Uživatelka prohlašuje, že s vnitřními pravidly byl(a) seznámena současně s touto smlouvou, že tato pravidla přečetl (a) a že jim plně porozuměl (a). Uživatelka se zavazuje a je povinna tato pravidla dodržovat, což stvrzuje podpisem této smlouvy. Poskytovatel si vyhrazuje právo doplnit nebo změnit uvedený závazný Řád. Pokud se tak stane, Uživatelka bude s novým zněním Řádu seznámena a znovu je podepíše, čímž se nový Řád a jeho dodržování stane nedílnou součástí této Smlouvy.

VI.

Výpovědní důvody a výpovědní lhůty, doba platnosti smlouvy

- 1) Uživatel může Smlouvu vypovědět bez udání důvodu. Výpovědní lhůta pro výpověď uživatelem činí 7 dní. Počíná běžet následující den po dni, kdy byla výpověď smlouvy ze strany uživatele sdělena nebo v písemné podobě předána odpovědnému zástupci Poskytovatele.
- 2) Poskytovatel může Smlouvu vypovědět pouze z těchto důvodů:
  - a) jestliže uživatelka hrubě porušuje své povinnosti vyplývající ze Smlouvy. Za hrubé porušení Smlouvy se považuje zejména:
    1. nezaplacení úhrady nebo její části ve výši a termínu uvedeném v článku IV této Smlouvy.
    2. Opakované méně závažné nebo jednorázové hrubé porušení „Organizačního, provozního, ubytovacího a pracovního řádu Domu na půl cesty v Květné“.
    3. Přestane z důvodů finančních, organizačních nebo jiných poskytovat sociální služby, které jsou předmětem této Smlouvy.
  - b) jestliže uživatelka svou nedbalostí nebo úmyslně neposkytuje potřebnou součinnost, odmítá poskytované služby, dopustí se protiprávního jednání, apod.
- 3) Výpovědní lhůta pro výpověď danou Poskytovatelem z důvodů uvedených v odst. 2) písm. a) a b) tohoto článku činí 24 hodin s výjimkou výpovědního důvodu v odst. 2) písm. a) bodu 3., v případě kterého se stanovuje výpovědní lhůta na 14 dní, vždy výpovědní lhůta počíná běžet okamžitě, následujícím dnem po dni, ve kterém byla odpovědným zástupcem Poskytovatele předána výpověď uživatelce.
- 4) Doba platnosti smlouvy.

Smlouva se uzavírá na dobu určitou, a to na dobu 18-ti kalendářních měsíců. Tato doba počíná běžet první den měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla tato smlouva podepsána. Může být prodloužena písemným dodatkem, na kterém se obě strany dohodnou. Může být změněna v době platnosti, a to opět písemným dodatkem podepsaným oběma smluvními stranami, případně ještě třetí stranou, bude-li její účast nezbytná.

VII.

Ostatní a závěrečná ujednání

- 1) Uživatelka je povinna před uzavřením této smlouvy o poskytnutí služby předložit poskytovateli posudek registrujícího praktického lékaře o zdravotním stavu. Pokud jsou okolnosti, které mu v tom brání, nebo s ohledem na potřeby a situaci uživatelky je nezbytné nejdříve poskytnout sociální službu a potom vyřídit některé náležitosti, musí být výše uvedený posudek předán poskytovateli nejpozději do 7-ti dnů od uzavření této smlouvy. Tuto lhůtu lze v odůvodněných případech prodloužit. V tomto případě podepíše uživatelka po podpisu této smlouvy čestné prohlášení o svém zdravotním stavu, které je součástí a přílohou této smlouvy.

- 2) Pro uzavírání této smlouvy o poskytnutí sociální služby a právní vztahy vzniklé z této smlouvy se použijí ustanovení občanského zákoníku.
- 3) Smlouva je vyhotovena ve dvou exemplářích s platností originálu. Každá smluvní strana obdrží jedno vyhotovení.
- 4) Smlouva může být měněna nebo zrušena pouze písemně.
- 5) Smluvní strany prohlašují, že Smlouva vyjadřuje jejich pravou a svobodnou vůli a že Smlouvu neuzavřely v tísní za nápadně nevýhodných podmínek.
- 6) Smluvní strany prohlašují, že smlouvu přečetly, jejímu obsahu rozumí a s jejím obsahem úplně a bezvýhradně souhlasí, což stvrzují svými vlastnoručními podpisy.

V Květné dne:

.....

podpis uživatel

.....

podpis zástupce a razítko

A. Popis realizace poskytování sociální služby (průběh služby, popis technického a materiálního zabezpečení)

Základní idea a stručný obsah projektu, včetně počtu osob, jimž projekt prospěje:

Obsahem projektu je zajištění pokračování a další rozvoj Domu na půli cesty přednostně pro klienty z měst Svitavy, Polička, Moravská Třebová a Litomyšl. Tato sociální služba nebyla před zahájením projektu dostupná v okruhu 70 km. V současné době jsme jediným poskytovatelem tohoto druhu sociální služby. Uvedeným městům se každoročně vrací mladí dospělí z ústavní péče, které nemají kam ubytovat, přitom mají ve správním obvodu obce trvalý pobyt. Nosnou myšlenkou projektu je partnerský přístup k řešení tohoto problému.

Kapacita domu byla v roce 2010 rozšířena na 15 lůžek.

Cíle služeb, které jsou poskytovány – jak poskytované služby pozitivně ovlivní nepříznivou sociální situaci lidí, kteří služby využijí:

Cílem poskytovaných služeb je pomoci klientům v postupné integraci do společnosti, získání základních návyků pracovních, sociálních, apod. Při odchodu z Domu na půli cesty bude mít klient zajištěnou práci a ubytování, nadále bude v kontaktu s možností přijímání další, především poradenské podpory. Důležitým prvkem je navázání pocitu sounáležitosti, který v drtivé většině klienti nemají (absence blízkých osob, původní rodiny), trvalého kontaktu a podpory ze strany pracovníků Domu na půli cesty.

Budova, prostory, kde je projekt realizován

(adresa/y místa realizace, popis, velikost - m², specifické podmínky)

Květná 40, 57201 Polička, Občanské sdružení Květná Zahrada má v bezplatném dlouhodobém pronájmu (20 let) objekt venkovského statku v obci Květná č.p. 40, 572 01 Polička (mezi Svitavami a Poličkou), a to s přilehlými pozemky 6 000 m². Vlastníkem objektu je soukromá osoba-partner a spolupracovník projektu. Statek má obytnou a hospodářskou část, celková zastavěná plocha je asi 500 m², využitelná plocha je asi 1400 m². Z toho obytná část (samostatný byt, prostory pro bydlení klientů se zázemím) má cca 600 m², zbytek tvoří část hospodářská (chlévy, dílna, kotelna).

Od května 2010 je služba také poskytována v zakoupené nemovitosti se třemi byty (kapacita 7 lůžek) a technickým zázemím. Nemovitost je samostatně stojící stavbou bezprostředně navazující na hlavní budovu statku č.p. 40 a spolu s ním a pozemky tvoří jeden funkční celek.

Období poskytování služby (doba, po kterou je služba poskytována klientům - např. celý rok, měsíc, týden apod.): Celý rok

Čas poskytování služby (provozní hodiny): nepřetržitě

Průběh služby - metody práce:

Poradenská a podpůrná činnost - vstupní pohovor s uživatelem, získání představy obou stran o průběhu pobytu, zjištění potřeb uživatele, seznámení s pravidly pobytu, doprovod na úřady, pomoc při vyřizování úředních záležitostí, zařazení do procesu pravidelné a každodenní pracovní terapie na statku (u klientů bez zaměstnání), postupné vytváření pracovních návyků, integrace do života obce (pomoc starším občanům, spoluúčast na běžných akcích pořádaných obcí, a pod.), zařazení vhodných uživatelů do vzdělávacích aktivit (úřady práce, školy) a do vzdělávání, průběžná terapie v běžném kontaktu s uživatelem (při práci, odpočinku, apod. - cílem je, aby uživatel téměř nepoznal, že je subjektem terapie, maximálně přirozený proces), vytvoření plánu u každého uživatele - kam směřujeme, co bude výsledkem naší práce s uživatelem.

Další významné údaje

Tento typ sociální služby považují partnerská města za nezbytný. Toto potvrdili představitelé měst podpisem společného Prohlášení o partnerství (viz příloha projektu). Ze strany partnerských měst je poskytnuta maximální podpora (ne finanční, ta je úkolem sdružení).

Realizátor projektu (řešitel)

Jméno, titul, funkce: Mgr. Ferdinand Raditsch, vedoucí zařízení

Popis personálního zajištění (struktura a počet pracovních míst, pracovní profily a kvalifikační požadavky)

Počet placených zaměstnanců zajišťujících realizaci projektu: 4 úvazky, 4 zaměstnanci

Počet dobrovolníků podílejících se na realizaci projektu: 1

Struktura pracovních míst: 1 vedoucí zařízení a sociální pracovník, 1 koordinátor práce s uživateli služeb a hospodářský pracovník, 1 technický pracovník provozu a údržby, 1 kontaktní pracovník, organizace ergoterapie

Pracovní profily, kvalifikační požadavky a osobnostní předpoklady zaměstnanců

Vedoucí zařízení

Pracovní profil

- Je zaměstnancem sdružení přímo podřízeným předsedovi sdružení,
- odpovídá za řádný chod a provoz zařízení ve vztahu ke sdružení a jeho orgánům, zejména předsedovi sdružení, kterému je přímo podřízen,
- spolupracuje s orgány sdružení, účetní sdružení a dalšími subjekty uvnitř i mimo sdružení,
- v záležitostech zařízení jedná jako jeho vedoucí pracovník, při výkonu své funkce se řídí příslušnými právními předpisy a vnitřními předpisy zařízení,
- jedná ve vymezených záležitostech za sdružení, a to v rozsahu plné moci vydané a podepsané předsedou sdružení,
- řídí a kontroluje zaměstnance zařízení (t. j. zaměstnance sdružení, dále jen „zaměstnanec“),
- je k nim v postavení nadřízeného pracovníka s personální pravomocí (vedoucího pracovníka) dle příslušných pracovních předpisů,
- navrhuje předsedovi sdružení opatření vůči zaměstnancům (v případech porušení pracovní kázně, špatného plnění pracovních úkolů, návrhy na změny výše mzdy, udělení odměny, apod.),
- provádí prvotní vstupní pohovory se zájemci o poskytnutí sociální služby, provádí ve vztahu k nim další úkony dle platného „Organizačního, provozního, ubytovacího a pracovního řádu Domu na půl cesty v Květné“
- provádí další činnosti případně specifikované v pracovní náplni nebo v Organizačním, provozním, ubytovacím a pracovním řádu Domu na půl cesty v Květné

Kvalifikační a osobnostní předpoklady

- minimálně úplné střední vzdělání nejlépe humanitního směru

- akreditovaný kurz pro pracovníky v sociálních službách
- řidičský průkaz sk. B a další
- praxe v práci s lidmi, vedení pracovního kolektivu, praxe v v oblasti poskytování sociálních služeb, v rozsahu nejméně 5 let
- organizační schopnosti, empatické schopnosti, adekvátní sociální citění

Sociální pracovník

Pracovní profil

- Odpovídá za všechny činnosti, které ve vztahu k poskytované sociální službě předpokládá zákon 108/2006 Sb., O sociálních službách, a prováděcí předpisy,
- odpovídá za řádné vedení a evidenci spisové dokumentace zájemců o službu a uživatelů služeb,
- primárně pracuje s uživateli služeb při vytváření a realizaci jejich individuálních plánů rozvoje, pracuje s nimi jako s cílovou skupinou, které jsou v rámci DPC poskytovány sociální služby v celém komplexu sociální práce ve vztahu k osobnosti uživatele/uživatelky sociálních služeb, jejich potřebám a konkrétním podmínkám, ve kterých je služba poskytována,
- ve vztahu ke všem dalším zaměstnancům DPC, kteří přicházejí při své práci do kontaktu se zájemci o službu a uživateli služeb, osobně zprostředkovává zaměstnancům potřeby uživatelů služeb, pomáhá tímto způsobem porozumění mezi zaměstnanci a uživateli služeb tak, aby služba byla realizována v souladu s potřebami uživatelů služeb a v jejich prospěch,
- průběžně neformálně i formálně školí zaměstnance DPC, kteří přicházejí při své práci do kontaktu se zájemci o službu a uživateli služeb, v metodách práce s uživateli služeb, objasňuje jim cíle sociální služby a potřeby jednotlivých uživatelů služeb, napomáhá lepší komunikaci mezi zaměstnanci DPC a uživateli služeb,
- komunikuje se třetími osobami, úřady, institucemi, samosprávami, zaměstnavateli, apod., a to zejména v souvislosti s uživateli služeb, jejich potřebami a problémy,
- předkládá návrhy vedení DPC a sdružení ve vztahu ke zvyšování kvality sociálních služeb a podílí se na jejich realizaci, stejně jako na dalších činnostech ke zvyšování kvality poskytovaných sociálních služeb,
- provádí další činnosti případně specifikované v pracovní náplni nebo v Organizačním, provozním, ubytovacím a pracovním řádu Domu na půl cesty v Květné.

Kvalifikační a osobnostní předpoklady

- minimálně úplné středoškolské vzdělání sociálního zaměření, respektive vzdělání nutné pro kvalifikaci sociálního pracovníka podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- pedagogické minimum (DPS)
- praxe v sociální oblasti minimálně 3 roky
- řidičský průkaz sk. B
- komunikační dovednosti a schopnosti, adekvátní sociální citění

Kontaktní pracovník, ergoterapie

Pracovní profil

- Zodpovídá za kvalitní výkon programu ergoterapie v zařízení (Pracovník je odpovědný za bezvadné odvedení práce uživateli sociálních služeb vykonávajících ergoterapii. Bezvadný stav pracovních prostor, kde je vykonávána ergoterapie),
- provádí prvotní vstupní pohovory se zájemci o poskytnutí sociální služby, informace ihned předává vedoucímu zařízení, následně na základě odborného názoru sociálního pracovníka a vedoucího zařízení přijímá zájemce vytipované a doporučené partnerskými městy a obcí Květná, zakládá a bez odkladu předává vedoucímu zařízení v rámci dokumentace vedené k uživateli jako prvotní dokument „Kartu uživatele“,
- v případě odmítnutí zájemce o službu vytvoří a ihned předá písemný protokol o odmítnutí poskytnutí sociální služby zájemcům, spolu s řádným zdůvodněním odmítnutí,
- Dohlíží na dodržování pravidel pro pobyt ze strany uživatelů; v případě porušení těchto pravidel ze strany uživatele oznámí tuto skutečnost bezodkladně a písemně vedoucímu zařízení a společně s ním a sociálním pracovníkem rozhodují o dalším postupu a opatřeních,
- zpracovává a předává vedoucímu zařízení hodnocení chování, plnění povinností, dodržování pravidel pobytu a celkovém vývoji uživatelů služeb (písemný popis vývoje uživatele po dobu pobytu v zařízení, včetně všech porušení pravidel, přijatých opatření, základních potíží, slabin a silných stránek uživatele, jednání s potencionálními zaměstnavateli, apod.) a jednoduché zhodnocení pracovníků zařízení,
- podává vedoucímu zařízení návrhy na ukončení pobytu uživatele v zařízení,
- spolurozhoduje o ukončení pobytu uživatele,

- vytváří, spolu se sociálním pracovníkem, standardizovaný individuální plán průběhu poskytované sociální služby a rozvoje samostatných kompetencí uživatele,
- dohlíží na pořádek a řádný chod zařízení ve vztahu k uživatelům,
- předává vedoucímu zařízení všechny případné stížnosti a podněty uživatelů (v písemné podobě),
- spolu se sociálním pracovníkem a dalšími oprávněnými osobami vede uživatele služeb při vyřizování všech jejich záležitostí v běžném životě,
- provádí další činnosti případně specifikované v pracovní náplni nebo v Organizačním, provozním, ubytovacím a pracovním řádu Domu na půl cesty v Květné.

Kvalifikační a osobnostní předpoklady

- minimálně úplné středoškolské vzdělání, respektive vzdělání nutné pro kvalifikaci sociálního pracovníka podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
- akreditovaný kurz pro pracovníky v sociálních službách
- řidičský průkaz sk. B

- komunikační dovednosti a schopnosti, adekvátní sociální citění, manuální zručnost

Administrativní pracovník, koordinátor

Pracovní profil

- koordinace práce s uživateli služeb,
- úkolování určených uživatelů sociálních služeb vykonávajících ergoterapii a kontrola jejich práce v rámci všech jejich činností,
- vedení veškeré pracovní-právní agendy zaměstnanců sdružení, tj. evidence docházky, evidence pracovní doby, evidence plnění pracovních úkolů a evidenci a vedení všech povinných souvisejících písemností, včetně výkazu výkonu dobrovolnické služby a měsíční kontroly výkazu ergoterapie
- vedení prvotní evidence účetních dokladů, vedení a provoz pokladny a přípravu účetních a mzdových podkladů účetní sdružení, včetně odpovědnosti za včasné a řádné předávání všech potřebných podkladů a dokladů účetní sdružení, dle jejích pokynů,
- evidence stavu zásob potravin a surovin pro potravinový program uživatelů sociálních služeb,
- evidence majetku sdružení v členění dle pokynů účetní organizace, vedení pokladny domu na půl cesty, vedení knihy pošty,
- provádí další činnosti případně specifikované v pracovní náplni nebo v Organizačním, provozním, ubytovacím a pracovním řádu Domu na půl cesty Květná.

Kvalifikační a osobnostní předpoklady

- minimálně úplné středoškolské vzdělání,
- akreditovaný kurz pro pracovníky v sociálních službách
- řidičský průkaz sk. B
- komunikační dovednosti a schopnosti, adekvátní sociální citění,

Pracovník údržby

Pracovní profil

- je odpovědný za údržbu strojů, nástrojů, nářadí a zařízení a jejich řízení a obsluhu,
- vykonává řemeslné práce a opravy, provádí opravy, úpravy a údržbu budov,
- vykonávání pomocných stavebních a rekonstrukčních prací přípravu a zpracovávání materiálů (kov, dřevo, apod.),
- provádí zaškolování pracovníků údržby a ergoterapie v pracovních postupech
- odpovídá také za bezvadný stav pracovních prostor, kde je vedena ergoterapie
- dále odpovídá za dodržování pořádku v pracovních prostorách, včetně dílen, a všech dalších pracovních prostor.

Kvalifikační a osobnostní předpoklady

- minimálně střední odborné vzdělání,
- řidičský průkaz sk. B a další,
- komunikační dovednosti a schopnosti, manuální zručnost

Pracovník provozu

Pracovní profil

- provádí práce s hospodářskými zvířaty (krmení, úklid chlévů), vykonává drobné řemeslné práce a opravy,
- zodpovídá za dodržování pořádku v pracovních prostorách chlévů a dvora hlavní budovy,
- vykonává pomocné stavební a rekonstrukční práce, další práce při provozu DPC
- provádí další činnosti případně specifikované v pracovní náplni nebo v Organizačním, provozním, ubytovacím a pracovním řádu Domu na půl cesty v Květné.

Kvalifikační a osobnostní předpoklady

- základní a vyšší vzdělání,
- manuální zručnost, odpovídající zdravotní stav

A	B	C	D	E
Jméno a příjmení	Funkce	Úvazek	Dosažené vzdělání	Doba odborné praxe
Mgr. Ferdinand Raditsch	Vedoucí zařízení a sociální pracovník	0,6	ÚSO	18
Stanislav Větrovský	Vedení ergoterapie	1,0	VOŠ	
	Koordinátor práce s uživateli služeb a technický pracovník	1,0	VŠ	18
	technický pracovník provozu a údržby	1,0	ÚSO	35

Složení pracovního týmu při zajištění poskytování služby:

Složení pracovního týmu je stanoveno na základě struktury poskytovaných služeb a potřeb a typu jejich uživatelů. Rozhodujícími kritérii jsou poskytnuté reference dosavadních zaměstnavatelů, praxe a dosažené vzdělání, a to v uvedeném pořadí, s přihlédnutím ke

splnění podmínek zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Organizační struktura zařízení je následující - vedoucí zařízení a jím řízení pracovníci (technicko hospodářští pracovníci a dobrovolníci). Nad touto organizační strukturu je postaven supervizor projektu a současně sociální pracovník.

Základní podpora pro zaměstnance přímo pracujícími s uživateli služeb je ze strany vedoucího projektu, je součástí jeho pracovní náplně. Další rovinou podpory jsou pravidelné (každý týden) individuální i skupinové konzultace se supervizorem projektu. Pro řešení vážnějších krizí je dohodnuta pomoc ze strany klinického psychologa a odborníka na práci s lidmi s poruchami chování nebo osobnosti.

Vzdělávání zaměstnanců je pojato jednak jako průběžné formou přednáškových cyklů (spolupráce s odbornými lektory, sociálními pracovníky, pedagogy) a dále v rovině podpory samostatného odborného vzdělávání pracovníků (pomoc a podpora při dalším studiu při zaměstnání, absolvování vzdělávacích kurzů a aktivit, apod.).

Součástí pracovní náplně zaměstnanců, včetně vedoucího zařízení, je také předávání informací. Významným prvkem napomáhajícím předávání informací a vzájemné bezproblémové komunikaci mezi zaměstnanci navzájem a zaměstnanci a vedením jsou pravidelné (každý týden) individuální i skupinové konzultace a sezení se supervizorem projektu.

Sociální firma Květná a její provázanost s městem Svitavy

Cíle:

Přispívat k efektivnímu procesu socializace (resocializace) osob dlouhodobě neuplatnitelných na trhu práce včetně klientů, kteří se vrací ze zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a zmírňování sociálního napětí v regionu.

Záměr:

Vybudovat sociální firmu (subjekt založený na zásadách sociálního podnikání), která bude zajišťovat pracovní příležitosti pro osoby obtížně umístitelné na trhu práce, cílové skupiny ohrožené sociálním vyloučením, které jsou uživateli služeb Občanského sdružení Květná Zahrada (dále jen „sdružení“) nebo občany partnerských měst (Svitavy, Moravská Třebová, Polička a Litomyšl).

Výchozí stav:

Sdružení provozuje Dům na půl cesty Květná (dále jen „DPC“), ve kterém poskytuje sociální služby mladým lidem po odchodu ze školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, mladým lidem v krizi nebo jinak ohroženým (ztrátou bydlení, apod.). Tyto služby jsou přednostně poskytovány mladým lidem s pobytem v bývalém okrese Svitavy.

DPC je provozováno jako farma s možností rozsáhlých činností (zemědělské, dřevozpracující, vzdělávací činnosti, agroturistika, výroba potravin, apod.). Pro tyto účely disponuje v této chvíli dvěma objekty a zemědělskými pozemky o rozloze cca 14ha (dalších 7-10ha v jednání).

Od roku 2011 sdružení zahájilo také činnost v oblasti komerční – úklidové a další práce pro město Svitavy a provoz internetových portálů. Cílem bylo ověřit v praxi schopnosti klientů i organizace při jejich umisťování, koordinaci a administraci.

Cílový stav:

Sociální firma zaměstnává trvale 10-15 osob, které pracují celoročně v několika oblastech činnosti:

1. Farma Květná
  - a. Zemědělská činnost a produkce
  - b. Výroba potravin a potravinových doplňků
  - c. Vzdělávání a školení
  - d. Ubytování, agroturistika

2. Poskytování služeb pro obce a města

- a. Úklidové a podobné práce – veřejná prostranství, zeleň, městský majetek, lesy
  - b. Provoz specifických informačních portálů pro podporu činností obcí a měst (nyní zahajuje provoz portál www.ospod.cz)
  - c. Zajištění organizace a provádění veřejné služby s návazností na sociální firmu (vyhledávání oblastí efektivního nasazení veřejné služby, organizace a provoz, převádění spolehlivých absolventů služby do zaměstnaneckých poměrů, atd.)
  - d. Další specifické činnosti podle možností a přání obcí a měst (pořadatelské a správcovské práce při akcích nebo na specifických zařízeních – volnočasové areály apod., provoz specifických zařízení, zajištění organizace akcí, apod.)
3. Poskytování služeb a prací dalším subjektům
- a. Specifické činnosti pro státní a veřejné subjekty a instituce (např. pro Lesy ČR – čištění lesů, práce v lesních školkách; správu silnic – údržba zeleně kolem komunikací, specifická údržba dohodnutých úseků komunikací, atd.; další subjekty podle momentální poptávky)

Forma sociální firmy (bude rozhodnuto do 15. října 2011):

- a) obecně prospěšná společnost, ve které mají rozhodovací podíl partnerská města
- b) s.r.o. s účastí sdružení a dalších subjektů (partnerská města, vlastník užívaných nemovitostí)
- c) družstvo
- d) další dosud neurčená forma

Rekapitulace doposud prováděných prací pro město Svitavy:

V roce **2010** sdružení vypomohlo v rámci dokončovacích prací s otevřením nového sportovního a volnočasového areálu města Svitav, nasazeno 5 pracovníků, objem zakázky asi 41 000,- Kč.

Dále sdružení nasadilo 4 pracovníky jako akutní výpomoc po bleskových povodních v září 2010 – pro město Svitavy zdarma.

2011 - v následujícím rozsahu:

- jarní úklid města Svitav – zametání apod. v březnu 2011, nasazeno 15 osob, délka prací 13 dní, objem zakázky asi 135 000,- Kč
- pletí růží a výsadeb keřů, natírání zábradlí, úklid komunikací – červenec – srpen 2011, nasazení 4 pracovníci, objem zakázky cca 48 000,- Kč

Všechny práce byly prováděny pro Technické služby města Svitav.

Budoucí možnosti a nabídka pro město Svitavy

Východiskem je předpoklad, že práce pro město (jiného zadavatele), které jsou v současnosti zadávány soukromým subjektům – dodavatelským firmám, nebo je město vykonává vlastními silami a na vlastní náklady jsou zadávány výhradně s ohledem na

potřeby organizace. Rozhodování se odehrává především v rovině ekonomické (za co nejméně finančních prostředků, co nejvíce odvedené práce). Sociální firma k vlastnímu – maximálně efektivnímu přístupu k výkonu prací, tedy aspektu ekonomickému návrhu brát na zřetel i další významný aspekt pro organizaci typu územního samosprávného celku. Je jím tzv. sociální aspekt prováděných prací. Jedná se o to, aby prováděné práce byly nejen ekonomicky efektivní (tedy co nejlevnější), ale práci získali také ti, kterým by se to za jiných okolností podařilo jen velmi obtížně nebo vůbec. Jejich zapojení bude dlouhodobě výhodné pro všechny členy komunity (organizace typu města) – sníží se sociální napětí, poklesne kriminalita, ve společnosti se udržuje rovnováha, solidarita a sounáležitost.

Sociální firma (SF) nemá jako primární cíl vytváření zisku pro účely vlastníka, ale zisk, jenž generuje a je nejen tzv. přiměřený, investuje do budoucího rozvoje zaměstnanců tak, aby maximálně využili svého potenciálu. SF dokáže vytvořit podmínky pro uvádění lidí na trh práce, a to zejména lidí obtížně zaměstnatelných, bez pracovních návyků, a podobně. Využívá svých dosavadních zkušeností z dlouhodobé práce se sociálně rizikovými nebo sociálně vyloučenými osobami.

Zadavatel v žádném ohledu neriskuje. Zadávání prací je prováděno formou soutěže. K ekonomickým parametrům se pouze přidá přiměřený sociální aspekt (např. požadavek na výkon prací počtem x% dlouhodobě na trhu práce neuplatnitelných osob – např. nezaměstnaných v posledních x letech)

V případě, že nabídka sociální firmy neobstojí (je finančně nákladnější), není nepravděpodobné, že by město od komerční firmy nezískalo „lepší cenu“, než doposud. Pouze se např. dosavadní dodavatel dostává do ostřejší soutěže.

Podmínkou by měla být analýza rozsahu prací a dosavadních smluvních vztahů směřující k poskytnutí takového rozsahu a objemu prací, které zajistí celoroční perspektivu zaměstnávání určitého počtu osob, nikoli pouze sezónní práce (to je možné maximálně u 15-20% zaměstnanců).

Druhy prací:

- a. Úklidové a podobné práce – veřejná prostranství, zeleň, městský majetek, lesy
  - jarní úklid města
  - průběžný úklid města
  - údržba veřejné zeleně, veřejných prostranství
  - údržba a jednoduché opravy městského majetku
  - údržba, úklid a jednoduché opravy sportovních areálů a sportovišť ve vlastnictví města (nyní udržuje Voda a sport, TSMS a školy a školská zařízení)
  - zimní údržba města – ruční údržba vhodných lokalit a prostranství
- b. Zajištění organizace a provádění veřejné služby s návazností na sociální firmu (vyhledávání oblastí efektivního nasazení veřejné služby, organizace a provoz, převádění spolehlivých absolventů služby do zaměstnaneckých poměrů, atd.)
  - veřejná služba se soustředí zejména na pomocné a úklidové práce, není zatím zvykem využívat vhodných osob např. pro hlídání vytipovaných přechodů ráno od 7-8 hodin (dělá P ČR a MP – drahý čas strážníků), úklidy a údržbu veřejných budov, pomocné a pořadatelské práce při akcích města, informační a další podpůrné služby např. pro návštěvníky města, atd. atd.

- problémem dlouhodobě nezaměstnaných a osob nepracujících a závislých na sociálních dávkách je zejména:
  - o nízké nebo žádné vzdělání - nekvalifikovanost
  - o absence pracovních návyků a základních kompetencí nutných pro úspěšné získání a zejména udržení práce
  - o dvougenerační nezaměstnanost (děti nikdy neviděly své rodiče pracovat)
  - o absence motivace – systém jim umožňuje žít, byť ve skutečnosti jde spíše o fyzické přežívání
- sociální firma se soustředí zejména na získání, udržení a rozvoj pracovních návyků a doplnění kvalifikace
- pro tuto cílovou skupinu osob musí být vytvořen přístupný systém, který v oblasti pracovní zajistí přístup na volný trh práce, kde najdou uplatnění a postupně dojde ke zvyšování socioekonomického statusu osob a celých rodin
- takový systém bude kombinací podpůrných služeb, nabídky pracovního uplatnění, sankcí v případě neplnění pravidel a preventivních zásahů, které budou předcházet tomu, aby se osoby do takové situace dostaly,
- sociální firma nastaví přístupný systém v pracovní oblasti takto:
  - o budou nalezeny všechny možné oblasti výkonu veřejné služby, poté bude kombinací opatření, motivování a tlakem všech zapojených subjektů do veřejné služby zapojeno co nejvíce osob
  - o úspěšní absolventi veřejné služby budou zaměstnáváni v sociální firmě a poté po čase (různě dlouhém ve vztahu k osobnostním předpokladům a aktuální situaci) vstoupí na volný trh práce
  - o pro první rok fungování počítáme s 3 osobami, další roky minimálně 5 osob ročně projde tímto procesem
- c. Provoz specifických informačních portálů pro podporu činností města (nyní zahajuje provoz portál www.ospod.cz)
  - nyní provoz portálu www.ospod.cz, podle potřeb města a na základě identifikované poptávky bude možné rozšířit o další (např. info portál mikroregionu Svitavsko, atd)
  - možné servisní činnosti – podle poptávky města
- d. Další specifické činnosti podle možností a přání města (pořadatelské práce při akcích, provoz specifických zařízení, zajištění organizace akcí, apod.)

Počet pracovníků celkem bude 10-15 osob, nárazově do 25 osob:

Předpokládané složení pracovníků -

- sdružení nasadí 5-6 vlastních pracovníků, v případě akutních prací až 8
- 4-8 osob z města Svitav (nezaměstnaní, na veřejné službě), v případě akutní potřeby **až 15 osob z města Svitav**
- Pro specifické nárazové činnosti ve městě je možné dohodnout spolupráci s Azylovým domem pro muže a Azylovým domem pro matky s dětmi

Výhody pro město:

- sociální dopady – nezaměstnaní a obtížně zaměstnatelní budou vráceni zpět na trh práce, včetně přímé vazby na veřejnou službu, bude vytvořen efektivní systém s jasnými pozitivními dopady na situaci segregovaných, dlouhodobě nezaměstnaných a sociálně vyloučených osob – uplatnění na trhu práce, zvyšování (nebo získání) vzdělání
- menší náklady – sociální firma generuje zisk, který je ale přiměřený, náklady na služby a práce jsou kalkulovány tak, aby přiměřený zisk tvořil do 15% v nákladové sklad-

bě, přičemž pravidla fungování sociální firmy vyžadují, aby značná část zisku byla investována zpět do firmy; proto je práce vykonávaná sociální firmou levnější než u jiných dodavatelů

- dopady na veřejné mínění – pokud občané vidí, že lidé nezaměstnaní, sociálně vyloučení a nepřízpůsobiví pracují a vrací tak společnosti alespoň část vložených nákladů, snižuje to potenciál napětí a působí pozitivně na mínění jak o těchto lidech, tak o obecní (městské) reprezentaci

Odhad kalkulace nákladovosti

Pokud kalkulujeme 15 zaměstnanců a průměrný mzdový náklad na 1 zaměstnance měsíčně (včetně odvodů) 17 000, je objem nutných mzdových prostředků na rok provozu asi 3 060 000,- Kč, provozní náklady firmy do 1 000 000,- Kč. Objem tržeb sociální firmy se musí pohybovat v cílovém stavu někde kolem 5 000 000,- Kč.

Květná, 15. 9. 2011

Zpracoval: Mgr. Ferdinand Raditsch, předseda Občanského sdružení Květná Zahrada,

**Dohoda o spolupráci v rámci Centra pro vzdělávání, kulturní
a sociální aktivity v Květné**

uzavřená mezi:

Občanské sdružení Květná Zahrada,

Květná 40, 57201 Polička, IČO 27005879

zastoupené předsedou sdružení Mgr. Ferdinandem Raditschem,

(dále jen sdružení)

a

Obec Květná,

adresa úřadu: Květná 92, 572 01 Polička

IČ: 00276898

zastoupená starostou obce

(dále jen obec)

I.

Sdružení provozuje Dům na půl cesty Květná na adrese Květná č. p. 40. V rámci prostor tohoto Domu zřídilo **Centrum pro vzdělávání, kulturní a sociální aktivity v Květné** (dále jen Centrum). Centrum tvoří vzdělávací a komunitní místnost, prostor pro přípravu občerstvení a sociální zařízení. Okamžitá kapacita Centra je max. 30 osob.

II.

Obec a sdružení se dohodly, že prostory Centra budou, kromě aktivit sdružení, sloužit také kulturním, vzdělávacím a sociálním aktivitám občanů obce Květná, zejména dětem a mladým lidem, základní a mateřské škole v Květné, maminkám na rodičovské dovolené, spolku dobrovolných hasičů a všem dalším občanům obce a jejím návštěvníkům.

III.

Provoz centra zajišťuje sdružení. Jeho chod se řídí platným provozním řádem Centra, který je závazný pro všechny návštěvníky. Sdružení vede kalendář akcí Centra a zveřejňuje

jej průběžně na svých stránkách www.kvetnazahrada.cz. Akce se v Centru konají v pořadí, v jakém jsou ohlášeny a odsouhlaseny sdružením.

IV.

Tato dohoda se uzavírá na dobu neurčitou, minimální doba platnosti je 5 let. Je možné ji ukončit jen v případě ukončení provozu Centra, jinak pouze v případě zániku sdružení či z jiných, v době uzavření dohody neznámých závažných důvodů.

V Květné dne 14. května 2012

.....

Mgr. Ferdinand Raditsch

.....

starosta obce